

UNIVERZA V MARIBORU
PRAVNA FAKULTETA

Borut STARC

Mentor: dr. Silvo Devetak, redni profesor

**MEDNARODNOPRAVNO VARSTVO
PRVOBITNEGA PREBIVALSTVA**

DIPLOMSKO DELO

Maribor, 2008

**Edini, ki imajo pravico graditi
na našem ozemlju jezove, so bobri.**

(Veliki poglavar plemena Krijev (Cree) Matthew Coon – Come)

KAZALO

SEZNAM KRATIC.....	I
UVOD.....	1
1. TEMELJNI POJMI.....	4
1.1. Država in narod.....	4
1.2. Manjšine in prvobitno prebivalstvo.....	8
1.2.1. Pojem manjšine.....	8
1.2.2. Pojem prvobitnega prebivalstva.....	10
1.2.3. Zgodovinski oris prvobitnega prebivalstva.....	13
1.3. Problematika prvobitnega prebivalstva.....	15
2. ZAŠČITA PRVOBITNEGA PREBIVALSTVA IN MEDNARODNI DOKUMENTI.....	18
2.1. Mednarodno pravo in prvobitni prebivalci.....	18
2.2. Mednarodna zaščita prvobitnih prebivalcev.....	20
2.2.1. Mednarodna zaščita v okviru mednarodnih vladnih organizacij.....	21
2.2.1.1. Mednarodna zaščita v okviru OZN.....	22
2.2.1.2. Mednarodna zaščita prvobitnega prebivalstva v okviru Mednarodne organizacije dela (ILO).....	42
2.2.1.3. Mednarodna zaščita v okviru Mednarodne organizacije ZN za izobraževanje, znanost in kulturo (UNESCO).....	45
2.2.1.4. Prvobitno prebivalstvo in Program ZN za razvoj (UNDP)..	48

2.2.1.5. Mednarodna zaščita v okviru Urada Visokega Komisarja ZN za begunce (UNHCR).....	50
2.2.1.6. Mednarodna zaščita v okviru Mednarodnega sklada za razvoj v kmetijstvu (IFAD).....	50
2.2.1.7. Svetovna banka in prvobitno prebivalstvo.....	52
2.2.1.8. Mednarodna obeležja prvobitnega prebivalstva.....	54
2.2.2. Mednarodna zaščita v okviru nevladnih mednarodnih organizacij.....	55
2.2.2.1. Amnesty International.....	56
2.2.2.2. Svetovni sklad za naravo (WWF).....	58
2.2.2.3. Svetovna zveza za varstvo narave (IUCN).....	59
2.2.3 Mednarodna zaščita v okviru regionalnih organizacij.....	60
2.2.3.1. Organizacija ameriških držav (OAS).....	60
2.2.3.2. Sklad za prvobitno prebivalstvo (IPF).....	62
2.2.3.3. Zaščita prvobitnega prebivalstva in Evropska unija (EU)...	63
2.2.3.4. Organizacija za varnost in sodelovanje (OSCE).....	65
2.2.3.5. Svet Evrope (CoE).....	67
SKLEP.....	69
SEZNAM VIROV.....	71
PRILOGA (Deklaracija ZN o pravicah prvobitnega prebivalstva)	

SEZNAM KRATIC

AI- Amnesty International

CoE (SE)- Svet Evrope

ECOSOC- Ekonomski in socialni svet (ZN)

EIDHR- Evropske iniciative za demokracijo in človekove pravice

EU- Evropska unija

GS (OZN)- Generalna skupščina (Organizacije združenih narodov)

IBRD- Mednarodna banka za obnovo in razvoj

ICSID- Mednarodni center za reševanje investicijskih sporov

IDA- Mednarodno združenje za razvoj

IFAD- Mednarodni sklad za razvoj v kmetijstvu

IFC- Mednarodna finančna institucija

ILO (MOD)- Mednarodna organizacija dela

IPF- Sklad za prvobitno prebivalstvo

IUCN- Svetovna zveza za varstvo narave

MGA- Mednarodna agencija za zavarovanje investicij

MP- Mednarodne pogodbe

MPDPP- Mednarodni pakt o državljanskih in političnih pravicah

MPESKP- Mednarodni pakt o ekonomskih, socialnih in kulturnih pravicah

npr.- na primer

NVO- nevladne organizacija

OAS- Organizacija ameriških držav

ODIHR- Urad za demokratične institucije in človekove pravice

OMS- Operational Manual Statement

op.- opomba

OSCE (OVSE)- Organizacija za varnost in sodelovanje v Evropi

OZN (ZN)- Organizacija združenih narodov (Združeni narodi)

RFoM- Predstavnik za svobodo medijev

RS- Republika Slovenija

SDČP- Splošna deklaracija človekovih pravic

SFRJ- Socialistična federativna republika Jugoslavija

št.- številka

t.i.- tako imenovani (a, o)

UL- Ustanovna listina

Ur.l.- Uradni list

UNESCO- Mednarodna organizacije ZN za izobraževanje, znanost in kulturo

UNDP- Program ZN za razvoj

UNHCR- Urad Visokega komisarja za begunce

UNPFII- Stalnega foruma za domorodne zadeve Združenih narodov

WGIP- Delovna skupina za prvobitno prebivalstvo

WWF- Svetovni sklad za naravo

ZDA- Združene države Amerike

UVOD

V svetu danes živi okoli 370 milijonov prvobitnih prebivalcev, od katerih jih je večina na samem robu družbene lestvice. Pogosto živijo v najodročnejših predelih sveta npr: v Afriki (Sani, Bantu, Bušmani in Pigmejci), Novi Zelandiji (Maori), Avstraliji (Aborigini), Evropi (Sami), arktična področja (Inuiti), področje obeh Amerik (vsa plemena Indijancev) in Aziji (Iban, Melanau). V mnogih bogatih in razvitih državah ti prebivalci predstavljajo najrevnejšo kategorijo, ki so po večini brezposelni in nimajo dovolj denarja za samostojno preživetje. Prizadevajo si za zaščito in ohranitev njihovega posebnega načina življenja ter kulture. Sprva so bila njihova prizadevanja obsojena na gotov neuspeh, vendar so se začeli proti koncu prejšnjega stoletja intenzivneje povezovati na mednarodni ravni. Tako so skušali doseči zaščito svoje edinstvene kulture, posebnega načina življenja ter obvarovati svoja nedotaknjena življenjska okolja. Prvobitno prebivalstvo bi bilo med vsemi najbolj primerno za varovanje krhkega naravnega okolja ter ekosistemov. Prvobitni prebivalci tudi vedno bolj trpijo zaradi vedno večje diskriminacije v vsakdanjem življenju, o čemer pričajo številna poročila. Vendar pri tem potrebujejo podporo, razumevanje in pomoč mednarodnega prava in državne politike. Ravno zaradi tega mednarodna skupnost posveča temu problemu vedno večjo pozornost, ker želi preprečiti takšna dejanja.

Z njimi se tako ukvarjajo predvsem mednarodne vladne in nevladne organizacije, prav tako pa tudi regionalne (OAS, IPF, EU, OVSE), lokalne ter različne finančne in humanitarne organizacije (AI, WWF in IUCN). V okviru OZN se z njimi ukvarjajo predvsem specializirane agencije in institucije, katere bodo v mojem delu tudi podrobneje opisane (ILO, UNESCO, UNDP, UNHCR, IFAD in Svetovna banka).

Večina, zlasti demokratične države, so se v zadnjem času začele zavzemati za zapostavljene in izumirajoče prvobitne skupnosti. Do sedaj se je vse odvijalo le na papirju, teoretično in zelo počasi. Prvobitni prebivalci so se boljše organizirali in začeli pritiskati na vlade držav, kjer živijo, prav tako so si pridobili tudi bolj osveščeno podporo javnega mnenja in pomoč svetovnih ter evropskih človekoljubnih organizacij. Združeni narodi so tako v želji izboljšanja odnosov do teh prebivalcev razglasili, da leto 1993 velja za Mednarodno leto svetovnega prvobitnega prebivalstva, dne 10. decembra 1994 pa se je začelo Mednarodno desetletje svetovnega prvobitnega prebivalstva.

Diplomsko delo sem razdelil poleg uvodnega poglavja in sklepa na dva glavna dela: temeljne pojme in na zaščito prvobitnega prebivalstva z mednarodnimi dokumenti. Glavno

vodilo skozi celotno materijo mojega dela predstavlja lani 2007 sprejeta Deklaracija OZN o pravicah prvobitnega prebivalstva, katero je po 22 letih razpravljanja sprejela GS OZN.

Sama deklaracija pomeni veliko za same prvobitne prebivalce, saj varuje njihove človekove pravice in varuje njihovo pravico do zemlje in virov. Zanj je glasovalo 143 držav, vzdržalo pa se jih je 11, čeprav sama deklaracija nima zavezujočega značaja, so sprejetju nekatere države zelo nasprotovale, predvsem tiste z velikim številom teh skupin prebivalstva (ZDA, Kanada, Avstralija, Nova Zelandija), saj ima sama deklaracija posebno pomembno simbolno vrednost.

Prvi del diplomskega dela sem začel z naslovom Temeljni pojmi, v katerem sem se posvetil splošni opredelitvi poglavitnih pojmov, ki so pomembni za razumevanje diplomskega dela. V nalogi se ukvarjam z opredelitvami pojma država in narod, ki pojasnjuje prehod skozi posamezne oblike sistema vladanja, dokler se ne izoblikuje na podlagi močnega družbenega dogajanja – nacionalna država. Posledica nastanka nacionalne države in revolucij v tistem času je pripomoglo k prvim zametkom zaščite manjšin, katere tudi na kratko opredelim in predstavim njihov zgodovinski razvoj. Podobno varstvo, kot ga imajo manjšine danes, bi si zaslužili tudi prvobitni prebivalci, ki so bili vrsto let zapostavljeni in neopaženi z vidika držav, v katerih živijo. Začel sem s samim pojmom prvobitnega prebivalstva in ga obravnaval v smeri, da ga je potrebno obravnavati ločeno od drugih skupin prebivalstva, saj živijo po celem svetu, ponekod predstavljajo v nekaterih državah celo večinsko prebivalstvo.

Opredelil sem tudi sam pojem prvobitnega prebivalstva in poskušal poiskati splošno definicijo prvobitnih prebivalcev ter poiskati ustrezen prevod angleške besedne zveze indigenous peoples. Tako sem ugotovil tudi, da se prvobitni prebivalci razlikujejo od manjšin, čeprav so si na prvi pogled zelo podobni. Skozi zgodovinski razvoj prvobitnih prebivalcev, sem spoznal tudi njihove probleme, ki jih pestijo že od začetka kolonizacije pa do danes. Pri tem sem spoznal, da so bili vedno na določenih ravneh življenja deprivilegirani, saj so jim še danes kratene najbolj osnovne človekove pravice in svoboščine, prav tako tudi njihove specialne pravice. Ugotovil sem, da je njihova mednarodnopravna zaščita neustrezna, saj države z prvobitnimi prebivalci odločno nasprotujejo skoraj vsaki mednarodnopravni normi, ki ni v skladu z njihovimi interesi in bi bila v korist prvobitnega prebivalstva, tako je bilo tudi pri sprejetju Deklaracije OZN o pravicah prvobitnega prebivalstva.

V drugem delu diplomskega dela se ukvarjam predvsem z zaščito prvobitnega prebivalstva v okviru mednarodnega prava, ki temu problemu posveča vedno večjo pozornost. Ta populacija prebivalstva živi zelo težko, saj je neprestano izpostavljena diskriminaciji, včasih celo genocidu in tako ne more izvrševati splošnih človekovih ter specialnih pravic, ki jim

pripadajo. Poseben problem zaščite predstavlja njihova vezanost na okolje, saj le tako lahko ohranijo lasten način življenja in kulture.

Potrebno jih je bilo zaščititi, zato so bili prvi koraki že narejeni v okviru raznih mednarodnih organizacij, ki so danes najpomembnejše sredstvo zaščite prvobitnih prebivalcev. Mednarodna zaščita teh prebivalcev je osrednja tema diplomskega dela, kjer sem analiziral in predstavil najpomembnejše splošne mednarodne dokumente. Te mednarodne dokumente sem prikazal v svojem delu v skladu s pripadajočimi mednarodnimi organizacijami, ki danes predstavljajo sredstvo zaščite v mednarodnem pravu. Vendar sem prišel do sklepa, da ti različni mednarodni dokumenti pogosto ne dosežejo željenih uspehov, saj je vedno prišlo do dejanskih pomanjkljivosti pri samem uresničevanju. Posebej sem predstavil vsebino Deklaracije o pravicah prvobitnega prebivalstva, način zaščite po omenjeni deklaraciji ter pomen same deklaracije za prvobitne prebivalce. Omenjena deklaracija predstavlja do danes najboljše mednarodni dokument, ki se nanaša na prvobitne prebivalce. V nalogi sem predstavil tako mednarodne vladne organizacije, kot tudi nevladne mednarodne organizacije. Te slednje imajo tudi drugačno mednarodnopravno naravo, saj nimajo formalne moči za ustvarjanje mednarodnopravne zaščite. Ne morem pa trditi, da pa so manj pomembne kot mednarodne vladne organizacije, saj žanjejo velike uspehe pri povezovanju prvobitnih prebivalcev in zastopanju njihovih interesov. Opisal sem tudi delo regionalnih organizacij posebej aktivnosti OAS, sklada IPF, EU in OVSE-ja. Posebej EU je že sprejela številne resolucije glede konkretnih primerov po svetu, da bi na nek način popravila svoje zgodovinske kolonialne napake. Ugotovil sem tudi, da predstavljajo različni skladi in finančne institucije pomembno dopolnilo mednarodnim dokumentom, saj pogosto lažje dosežejo željen učinek zaščite, kadar je ta podprt s finančnimi sredstvi, kar kaže, da je v praksi pomoč finančnih institucij hitrejša in uspešnejša, kot pa sama pravna norma.

Skratka cilj tega drugega dela je bil predvsem zbrati in opisati mednarodnopravne inštrumente ter tako prikazati skupno vizijo njihovega razvoja. Čeprav so bili v zadnjih nekaj letih narejeni pomembni premiki, ostaja kljub temu odprto vprašanje, če je celotna mednarodna skupnost sposobna zagotoviti ustrezno zaščito prvobitnega prebivalstva, kot si jo le-ti zaslužijo.

Neka študija navaja: ``večina od vseh držav sodobnega sveta predstavlja mozaik različnih ljudstev, katerih identiteto in prizadevanje lahko ali pa ne sprejmejo tisti, ki imajo v rokah državno oblast.``

1. TEMELJNI POJMI

1.1. DRŽAVA IN NAROD

Že 7000 let obstajajo politične organizacije – organizacije moči – velikih razsežnosti z začetkom mestnih držav in cesarstev ob Tigrisu in Evfratu ter Nilu. Do 5. stoletja je bil sistem izrazito hegemonski. Sila na vrhu je bila rimsko cesarstvo, ki je postavljalo pogoje mednarodne ureditve (Pax Romana). Po razpadu le tega (476) so bila barbarska plemena, ki so pregazila rimske naselbine, organizirana le na lokalni ravni in ne na ravni večjih političnih tvorb. Tako je deloval do leta 800 le zapleten sistem nehierarhiziranih fevdalnih enot brez izrazite prevladujoče sile. Šele frankovsko cesarstvo Karla Velikega je začelo zamejevati tisto geopolitično enoto, ki jo danes imenujemo Evropa, tako je postalo cesarstvo največja sila v Evropi. Do leta 1000 deluje torej izrazit nehegemonski sistem, sestavljen iz velikega števila lokalnih političnih enot, ki je temeljil na fevdalnem odnosu nad- in podrejenosti med vladarjem in vazalom. V osnovi je takšna pripadnost dosegla vrhunec v dveh osebah: v svetem rimskem cesarju glede posvetne oblasti in papežu glede duhovne oblasti. Noben vladar (ali ljudstvo) pod njim ni imel izključne politične oblasti nad kakšnim ozemljem – to je seveda popolnoma drugače, kot je to v suvereni državi, ki se je razvila pozneje. Do 17. stoletja je šlo za sistem izrazite hegemonije, vse države so podrejene hegemonu, Svetemu rimskemu cesarstvu. Zadnji poskus ohranitve te hegemonije je imel za posledico t.i. tridesetletno vojno, ki se je končala z vestfalskim mirom 1648 (Mateucci, 1999: 19).

Čeprav številni znanstveniki označujejo, da je moderna nacionalna država nastala z vestfalskim mirom 1648, pa je bila država, kakršna je obstajala v sedemnajstem stoletju, rezultat zbliževalnih procesov, ki so nastopali že več kot 500 let pred tem mirovnim sporazumom. Dve stoletji 1450 in 1650 zaznamujeta prehod iz enega zgodovinskega obdobja v drugo, ko sta zveza in medsebojno učinkovanje političnih, gospodarskih, tehnoloških in verskih dejavnikov bili odločilnega pomena za premik v modernem vestfalskem državnem sistemu (Russett& Starr, 1996: 126).

Vse, dokler so množice prebivalstva ohranjale vero v običaj in v sveto, to je v božanske pravice kralja, in vse dokler so vztrajale pri veri v razumljivo počelo živega sveta, je bila legitimnost oblasti na varnem, kajti temelj politične zaveze so bile posameznikove vrednote. Ko pa so na prizorišče stopile širše množice prebivalstva, je bilo treba poiskati notranjo strnjeno, ki bi ustrezala načinu življenja posameznikov in ki bi ustvarjala kolektivno

čustveno identiteto. Prvi odgovor, ki se je ponujal, je bil zamisel o narodu (nato pa nacionalizem), ki se je kot politično dejstvo ali kot množičen pojav predstavila v prevratniških spopadih francoske revolucije, ko so vojaki ob prepevanju marseljeze ljubezen do domovine označili kot ``sveto``. Množicam je bilo treba ponuditi novega svetnika, ki ga birokratska država upravljanja ni imela, ker sta jo držala skupaj le kralj in hladna zakonu poslušna uradna dolžnost (Matteucci, 1999: 136).

V nacionalni državi so videli vrhunec oziroma osvojeno popolnost sodobne države: narod je bil tisti, ki se je, potem ko si je na novo osvojil suverenost, izražal v osebnosti države, ki mu je dajala enotnost in mu omogočala, da je ukrepal: glavni igralci zgodovine niso bili več kralji, marveč narodi ali točneje nacionalna država. Ključni elementi moderne nacionalne države so bili tako ustvarjeni: ljudstvo, ozemlje, na katerem je živel, vlada z oblastjo, da vlada ljudem in ozemlju. Vlada pa je veljala za zastopnika države, ki je bila pravna enota s posebnim statusom *suverenitete*. Že sam izraz ``država``, ki je nastal v 16. stoletju, izhaja iz latinske besede status, kar je pomenilo ``položaj ali stališče`` vladarja (Matteucci, 1999: 138).

Pojem naroda pa se podobno kot pojem ljudstva nanaša na motno stvarnost, v kateri se mešata tako tisti individualizem kot tudi tista pluralnost mnenj in interesov. Šele prva svetovna vojna, ki je bila hkrati zadnja od nacionalnih vojn, je bila tista, ki je vsem narodom odprla možnost, da si ustvarijo državo: zaznamovala je tragično ločnico s preteklostjo, v kateri se niso bile tako hudo morilske vojne, hkrati pa je tudi odprla vprašanje državno usmerjenega širjenja nacionalizma med množice. Čeprav je poimenovanje *nationes* silno staro, pa sodobni narod ni plod samoniklega družbenega razvoja; bolj kot je bil stvaritev države, ozemeljske države, ki je skušala poenotiti narod v okviru svojih meja. Šele z uveljavitvijo zamisli o narodu, nato pa o socializmu se je država začela potegovati za to, da bi izrazila in uveljavila tudi neko etično zamisel: zamisel o narodu o pravičnosti.

V drugi polovici dvajsetega stoletja, potem ko je stvarnost porazila zamisel o narodu, zamisel o pravičnosti pa je stvarnost pripravila do tega, da se podredi demokratičnim postopkom, je nastal vtis, da se je država začela vračati k svoji liberalno-demokratični nepristranskosti (Matteucci, 1999: 139).

Narod je danes sociološki izraz, s katerim označimo etnično skupino, katere članom je skupen biološki izvor, člani naroda pa so temu ustrezne narodnosti. V slovenščini pomeni izraz narod dobesedno tisti del prebivalstva nekega geografskega področja, ki se tam rodi in ne pride od drugod, torej je skupnost ljudi, na določenem ozemlju, ki imajo naslednje skupne značilnosti: jezik, kulturo, zgodovinsko zavest, družbena komunikacija, religija, skupno ozemlje ali zavest o ozemlju, gospodarsko in politično organiziranje ter skupne cilje.

Za nacijo je potreben pogoj čuta pripadnosti določeni skupini, kar je rezultat zapletenega in dolgotrajnega procesa, s katerim nastaja *nacionalizem*. Najbliže čutu pripadnosti so skupine, ki zadostijo pogoj obstoja skupne zgodovine, čeprav ni vedno jasno, zakaj se nekatere izkušnje obravnavajo kot skupne vsem, druge pa le kot skupne omejeni podskupini. Skupne zgodovinske izkušnje, predvsem protikolonialna, imajo veliko težo v številnih novih državah, ki so pridobile neodvisnost po drugi svetovni vojni. V sistemu tega obdobja je značilno za države, katere meje niso podrejene kakšni logiki, ampak so jih določile le črte kolonialnih sil po zemljevidu, da jih razdvajajo raznovrstne plemenske, verske, etične in rasne skupine in da si prizadevajo skovati skupinsko lojalnost iz te raznovrstnosti (Russet & Starr, 1996: 117).

Čeprav je vprašanje točnega pomena države zapleteno in predmet razprav, lahko povzamemo bistvo zamisli nacionalne države: država je pravna abstrakcija z institucijami (vlado), ki nadzira ozemeljsko območje in ljudi, ki prebivajo na tem ozemlju. V povsem povezani nacionalni državi podpira ta nadzor vezivo, ki druži ljudi in jim daje občutek pripadnosti vladi in državi. Naraščajoči nadzor države nad prebivalci in ozemljem, njena nevezanost, da ji ni treba odgovarjati kakšni višji zunanji oblasti, je dosegla vrh z razvojem zamisli o suverenosti. Vse te značilnosti, še posebno pa suverenost in ozemeljskost, zagotavljajo državi bistvene prednosti pred nedržavnimi delovalci na globalnem prizorišču.

Torej, država je organizirana skupnost, ki na določenem področju deluje kot oblika najvišje organizacije pravne ureditve, pri tem pa ni odvisna od nobene druge organizacije ter je sposobna vstopati v odnose z drugimi državami.

Mnogi narodi, kateri imajo dolgo zgodovino državnosti ali teritorialne avtonomije, so anonimni v mednarodni skupnosti, vse dokler ne steče politična neodvisnost in lastnost države, enakopravni članici mednarodne skupnosti (Degan, 2006: 222).

Narodi so se začeli razvijati v Evropi v 17. stoletju in 18. stoletju z razmahom meščanskih družb, še zlasti po meščanskih revolucijah. Sodoben koncept naroda je povezan z zgodovinskim razvojem Evrope, kjer je doživel afirmacijo v devetnajstem stoletju. Njegova uveljavitev je bila učinkovita glede na nova razumevanja suverenosti, ki jih je kristalizirala francoska revolucija. Narod naj bi bil izvir in temelj suverenosti in potemtakem identičen z državo. Skupaj z dinamičnostjo, prodornostjo in progresivnostjo kapitalizma, ki je rušil fevdalne spono in dal močan zagon splošnemu razvoju, je postal koncept naroda (nacije) revolucionarna ideja, ki je rušila obstoječe zgodovinske legitimnosti. Pod udarci te ideje so se znašle celo velike države, z močno patino trajanja. Na njeni osnovi se je končno preoblikovala politična karta Evrope. Koncept naroda in nacionalizem sta postala pomembna in odločilna silnica v mednarodnih odnosih. Posledica revolucij v 19. stoletju ter obdobje po 1. svetovni

vojni povzročijo, da se v tem obdobju pojavi teorija o narodu, kot subjektu mednarodnega prava z načelom samoodločbe narodov (Južnič, 1980: 251).

V skladu z načelom do samoodločbe narodov se izvajajo plebisciti, prav tako se v času dekolonizacije poudarja subjektiviteta narodov, še posebno tistih, ki vodijo boj za neodvisnost. Ideologija antikolonialne revolucije ideje naroda in z njo povezan nacionalizem se je pojavila v specifični obliki tudi v neevropskem svetu in postala eden od instrumentov dekolonizacije. Ideja naroda, ki naj bi bil zgrajen v dekoloniziranih državah, pa je postala temeljna teža po dekolonizaciji. Ta naj bi iz nehomogenih delov teh držav ustvarila državo – narod in tako zagotovila trajnost državnih tvorb.

Poseben problem so tiste države, ki jim je kolonializem skorajda v celoti vsilil meje, ne glede na kakršnokoli predhodno tradicijo v državotvornem smislu. Predvsem pa so kolonialne meje združile tako raznorodne etnične elemente, da na njihovi osnovi ni bila možna narodna enotnost. Bile pa so tudi na stopnji razvoja, ko je plemenska lojalnost bila najvišja oblika skupinske identifikacije in tako so nastale tipične države brez naroda (velika večina držav v Afriki pod Saharo, pozna pa jih tudi Azija).

Prvo priznanje naroda kot subjekta mednarodnega prava so priznale v 1. svetovni vojni v letu 1917 in 1918 Francija in Velika Britanija, ki so priznale čehoslovaški in poljski narod. Takšno priznanje je imelo v tedanjem času predvsem politično vrednost.

O pravicah naroda govorijo naslednji bistveni mednarodnopravni viri: Atlantska listina opredeljuje pravico narodov do svobodne izbire vladavine, Deklaracija sedmih načel pravica narodov do samoodločbe ter Ustanovna listina OZN.

V preteklosti so mnogi teoretiki mislili, da je lahko subjekt mednarodnega prava samo država, ampak to miselnost, ki so jo nekateri zastopali, ni bila v skladu z dejanskimi mednarodnimi odnosi in zato tudi ni trajno obveljala. Narod se navadno pojavlja kot subjekt le občasno, navadno v času osvoboditve izpod tuje oblasti. Tako se mnenje o tem, kdo je subjekt mednarodnega prava v teoriji, vedno znova in znova izmenjevalo.

Subjekt mednarodnega prava je vsakdo, kdor ima v mednarodnem pravnem redu pravno in poslovno sposobnost. Danes prevladuje tudi mnenje, po katerem se krog oseb mednarodnega prava širi od države. K temu prištevamo vse medvladne organizacije, vstajnike kotčasne subjekte, ki se borijo za državnost ali za oblast v neki državi. V preteklosti so se k temu prištevala tudi nekatera področja s posebnim položajem ter mandati (Degan, 2006: 217).

Narode, ki se borijo za svojo osvoboditev izpod kolonializma in za svojo neodvisnost, del doktrine smatra za subjekt mednarodnega prava oziroma jim priznava omejeno pravno subjektiviteto. Ko se njihovi cilji dokončno uresničijo oziroma ko dosežejo določeno stopnjo

subjektivitete, se opušča mnenje o narodu kot posebnem subjektu mednarodnega prava ter na mesto naroda vstopi država kot institucija naroda oziroma prebivalcev ter državljanov na njenem ozemlju.

1.2. MANJŠINE IN PRVOBITNO PREBIVALSTVO

1.2.1. POJEM MANJŠINE

Skozi rodove je vsaka človeška družba ustvarila svojo kulturo, kjer ljudje na poseben način govorijo, mislijo in delujejo. Tako poznamo skupine, ki se po kulturnih potezah, lastnim njenim pripadnikom razločujejo od drugih skupin. Največkrat jo povezujejo ime, skupna prepričanja, verovanja, vrednote, norme, šege, jezik, vera, zgodovina, naselitveno območje ter zavest pripadnosti in skupna etnična identiteta. Ljudem je pripisana skupna identifikacija in pomeni skupinski vidik posameznikove identitete. Te večje ali manjše skupine oziroma skupnosti označujemo kot manjšine nasproti prevladujoči skupini, ki je dominantna in je navadno vpeta v moderno nacionalno državo.

Vsak posameznik rojen v določeni skupnosti ima svoje etnične značilnosti. Pri tem je etnična identiteta povezana vsaj z štirimi kontinuitetami: bivalno ali teritorialno, biološko oziroma genetično (resničen ali samo umišljen skupni izvor), jezik, politično - ekonomsko oziroma politično organiziranostjo in sklenjenim gospodarskim območjem. Ni nujno, da se pri vseh etničnih skupinah pojavljajo vse navedene kontinuitete (povzeto wikipedia.org).

Definicijo etnične identitete sodoločajo razmejitve med etnično skupino, narodom in nacijo. Z etnično identiteto so povezane številne skupinske identitete od plemenske ali klanske do narodne ali nacionalne. Dodatno razsežnost etnične identitete zapleta vprašanje o državljanski pripadnosti. Etnične identitete se človek zave predvsem v okoliščinah, ko je prizadeta kolektivna pripadnost (mednacionalni spori, vojne, idr.). Sodobne opredelitve etnične identitete poudarjajo njeno odvisnosti od širših družbenih in političnih razmer.

Sodobne dinamične definicije etničnih skupin, nastale v okviru teorij etničnosti, le deloma ali pa sploh ne upoštevajo razlag, ki te skupine enačijo s stabilnimi družbami in izoliranimi kulturami. Nasprotno pa trdijo, da se etnična skupina oblikuje in definira v stiku z drugimi etničnimi skupinami, saj nobena skupnost ne more živeti v izolaciji in se hkrati zavedati lastne identitete. Po tem merilu je mogoče kot etnične skupine označiti vse od rodu in plemena do

nacije in od rase do regionalnega prebivalstva, poklicnih in drugih skupin. Zato lahko v praksi pride do številnih problemov in nejasnosti glede ločevanja pojmov prvobitno prebivalstvo, narodna, etnična ali jezikovna manjšina, ter tudi pri samem obsegu zaščite pravic prvobitnega prebivalstva v razmerju do dokumentov, ki se uporabljajo za zaščito manjšinskih pravic. (Devetak, 1999: 113) Prvina, ki prepričljivo govori v prid razlikovanju je, da gre za ``skupnosti, narode in nacije'', ki so se razvijale na zadevnih ozemljih ``pred invazijo in pred kolonialnim osvajanjem''.

Mednarodna zaščita manjšin se pojavlja od Westfalskega miru (zaščita verskih manjšin) vse do danes večkrat in v različnih oblikah. Ravno zatiranje narodov in narodnih manjšin je krepilo njihovo odločnost, da si priborijo svobodo in neodvisnost (Murgel, 2003: 64). Sistem mednarodnega varstva pravic človeka, ki se je izoblikoval po drugi svetovni vojni, temelji na zaščiti pravic posameznika, t.i. individualnih pravic. Norme mednarodnega prava, ki urejajo pravice določene skupine (t.i. kolektivne pravice), kot so npr. pravica naroda do samoodločbe ali pravic manjšin, so redke. Med instrumenti, ki zadevajo manjšine, prevladujejo tisti, ki se nanašajo na pravice pripadnikov manjšin, le redki med njimi pa se nanašajo na kolektivne manjšinske pravice.

Sprva so pri ustanavljanju nove mednarodne organizacije (OZN) opustili sistem varstva manjšin in ga zamenjali z dvema načeloma: posamezniki bodo uživali določene temeljne človekove pravice in te pravice bodo zagotovljene ljudem brez razlikovanja po rasi, spolu, jeziku in veri. Vendar prav nobena stvar zapisana v Ustanovni listini OZN ni preprečevala nadaljnjega razvoja manjšinskega sistema, ki se je do danes dokaj dobro razvil. V splošnih mednarodnih aktih o varstvu človekovih pravic in o preprečevanju diskriminacije, so omenjene v raznih kombinacijah rasne, etnične, jezikovne in narodne manjšine.

V novejšem času se je povečal pritisk, da se boljše zaščiti tudi prvobitno prebivalstvo, katero ima podobne lastnosti kot manjšine, vendar se obe kategoriji prebivalstva med seboj na določenih ravneh jasno razlikujeta (Sjekloča Marko, Primorski dnevnik, 6/2005). Pogosto so prvobitni prebivalci na svojih ozemljih v številčni večini, pogosto pa se zgodi, da so potomci evropskih priseljencev, ki držijo v rokah vso oblast, (razen v velikih mestih) številčno v manjšini, kljub temu pa se prvobitni prebivalci obravnavajo kot manjšine (npr. v Boliviji ali Ekvadorju). Ponekod pa še to ne, ker nimajo nikakršne politike do teh kultur in jih pogosto imajo za integralni del nacionalne kulture, ki naj bi bila le ena: država-nacija.

Tako se je prva začela s tem ukvarjati Mednarodna organizacija dela s sprejetjem konvencije št. 169 o domorodnih in plemenskih narodih na neodvisnih ozemljih (v veljavi od leta 1991), ki je nadomestila starejše instrumente OZN. V okviru OZN se s prvobitnim prebivalstvom

ukvarja posebna delovna skupina Podkomisije za diskriminacijo in manjšine, katera je leta 1992 izdelala osnutek Deklaracije o prvobitnem prebivalstvu, kateri je bil sprejet na generalni skupščini OZN leta 2007 in predstavlja temeljni dokument varstva prvobitnega prebivalstva.

Čeprav gre za tematiko, ki se je končno uredila tudi na mednarodni ravni, se še vedno rešujejo problemi predvsem na nacionalni ravni držav, tako pogosto prvobitno prebivalstvo želi rešiti svoje probleme tako, kot nekatere manjšine z oblikovanjem lastnih držav, kar predstavlja grožnjo nacionalnim državam, pri tem pa se pogosto ne zavedajo, da niso sposobni doseči ustrezne stopnje samoodločbe v okviru obstoječih držav.

1.2.2. POJEM PRVOBITNEGA PREBIVALSTVA

Mednarodno pravo se dolgo ni oziralo na položaj potomcev prvobitnih prebivalcev držav, kateri so po doseljevanju drugih narodov ali zavojevalcev živeli pod oblastjo doseljencev in so se morali prilagoditi vsiljenemu načinu življenja. V bistvu so bili žrtve dojemanja o ``civiliziranih in manj civiliziranih`` narodih, pri čemer so v te zadnje spadali ljudje in skupine, kateri niso bili pripadniki ene izmed večjih monoteističnih religij, kakor tudi vsi tisti, kateri so se branili sprejeti ``višjo`` kulturo, posebno tisto prinešeno od evropskih kristjanov. Po ocenah glede na zbrane podatke Mednarodne organizacije dela spada v okvir pojma prvobitnega prebivalstva še najmanj okoli 300 milijonov ljudi po vsem svetu. Živijo skoraj v vseh državah sveta in na skoraj vseh celinah, pri tem si pa nekatera želijo ohraniti tradicionalen način življenja, druga pa si želijo čim večjo stopnjo zastopanosti v državah v katerih živijo. Prvobitni prebivalci se največkrat pojavljajo v Ameriki (Indijanci) in v Aziji. V Evropi se prvobitnim prebivalcem štejejo Sami (Laponci), kateri so sorodni Eskimom (Inuiti) iz polarnih predelov Kanade, živečih tudi na severu skandinavskih ozemelj. Zanesljivost teh podatkov pa je odvisno od tega, kako se definira pojem prvobitnega prebivalstva (Dimitrijević et al., 2005: 183).

Na mednarodni ravni se uporablja za besedno zvezo prvobitno prebivalstvo angleški termin *indigenous people*, kateri nima nobene univerzalne, standardne ali trdne definicije, ampak je lahko uporabljen za vsako etnično skupino, katera poseljuje določeno geografsko področje, s katerim ima tesno zgodovinsko povezavo, pri tem velja omeniti, da gre pri prvobitnem prebivalstvu za dokaj heterogeno skupino ljudstev. Vprašanje zemlje oziroma lastništva nad zemljo predstavlja enega največjih problemov za te prebivalce.

Poleg velike revščine je vsem prvobitnim ljudstvom skupno tudi prizadevanje za ohranitev posebnega načina življenja in lastne kulture. Za prvobitna ljudstva je tudi pomembno, da so obravnavana kot ljudstva (peoples) in jim je priznana tudi čisto specifična pravica do samoodločbe (Broelmann, Zieck, 1993: 188).

Kakorkoli, posamične široko-sprejete formulacije, katere definirajo termin "Indigenous people" so bile dane od prominentnih in mednarodno-priznanih organizacij (OZN, Mednarodna organizacija dela in Svetovna Banka). Torej, uporabna različica pojma za prvobitne etnične skupine je lahko formulirana kot: politična nepriviligirana skupina, katera si deli podobno etnično identiteto, vendar je drugačna kot jo ima narod v prevladi in je imela tudi prvoten etničen izvor v tem prostoru pred sedanjim narodom, ki je prevzel moč upravljanja, pri tem velja opozoriti, da prvobitno prebivalstvo ni vedno manjšinski del populacije neke države. V literaturi se za definiranje pojma prvobitnega prebivalstva uporabljata konvenciji 107 in 169 Mednarodne organizacije dela, prav tako imamo študijo posebnega poročevalca OZN (Jose Martinez Cobo, 1986) o problemu diskriminacije prvobitnega prebivalstva, ki navaja: ``domorodne skupnosti, ljudstva in narodi so tisti, katerih obstoj sega nepretrgoma v čas pred nastankom družb, ki so se razvile na njihovem ozemlju kot posledica invazij in kolonizacije. Čutijo se drugačni od preostale populacije, ki sedaj prevladuje na delu ali celoti njihovih ozemelj in danes predstavljajo nedominanten del populacije. Odločeni so, da bodo ohranili, razvili in prenesli na prihodnje generacije, v skladu z njihovimi lastnimi kulturnimi vzorci, družbenimi institucijami in pravnimi sistemi, svoje podedovano ozemlje in svojo etnično identiteto, ki sta podlaga za njihov nadaljnji obstoj kot ljudstva.'' Ta definicija sloni na štirih elementih: zgodovinska kontinuiteta, to je obstoj pred prihodom druge populacije, kulturna različnost od ostale populacije, nedominantnost ter samoidentifikacija za prvobitno prebivalstvo. Poleg te definicije še obstajajo številne druge, vendar nobena od njih ni splošno sprejeta (www.iwgia.org/sw310.asp).

Obstajajo tudi druge skupine, ki jih ni mogoče označiti za prvobitne. Gre za različne manjšine, kot so na primer Baski in Katalonci v Španiji, Romi, delavci – migranti ali pa Kurdi. Čeprav se soočajo s podobnimi problemi kot prvobitno prebivalstvo, niso vključeni v definicijo prvobitnega prebivalstva v okviru OZN. Na drugi strani pa lovška in ribiška ljudstva arktičnega območja kot so Sami (Laponci), Inuiti (Eskimi) in njihovi sorodniki v Sibiriji, sebe obravnavajo za prvobitna ter so kot prvobitna tudi mednarodno priznana (npr. Sami v Skandinaviji imajo poleg drugih pravic prvobitnega prebivalstva tudi lasten parlament) (Kahn, Talal, 1987: 8).

Kakorkoli, specifičen pojem *indigenous* ima veliko bolj omejeno interpretacijo, kadar je uporabljen v bolj formalni, zakonski in akademski postavitvi, posebej v povezavi s človekovimi pravicami. Tudi za slovenski prevod besedne zveze lahko uporabimo več vrst slovenskega prevoda, npr.: prvobitno, avtohtono, prvotno, staroselsko, domorodno prebivalstvo... Ravno zaradi tega daje popoln pridevniški pomen besedne zveze *indigenous* ljudem, etničnim skupinam ali skupnostim možnost, da se štejejo kot domačini v zvezi s točno določenimi regijami ali območji.

Danes so njihove značilnosti navadno, da živijo v uravnoveženem gospodarstvu, mnogi so potomci ribičev, nomadskih in sezonskih pastirjev, gozdnih kmetov, ki se selijo, ali preprostih poljedelcev. Njihovi socialni odnosi so pogosto plemenski, značilno zanje je kolektivno uporabljanje naravnih virov, poznajo pa tudi gosto mrežo vezi med posamezniki ter skupinsko odločanje s konsenzom starejših (Ovsec, 1993: 19).

Konvencija o otrokovih pravicah sprejeta leta 1989 s strani GS OZN vsebuje v 17. členu d odstavku besedilo, da se konvencija nanaša tudi na ``otroka, ki je pripadnik manjšinske skupnosti ali staroselec (*indigenous*)`` in predstavlja edini v slovenščino uradno prevedeni mednarodni dokument, ki omenja tudi predstavnike prvobitnega prebivalstva.

Iz tega lahko sklepam, da še ni primernega uradnega prevoda oziroma še ni doseženega soglasja med prevajalci, pravniki in ostalo slovensko znanostjo glede besedne zveze *indigenous peoples*, kar pa me tudi ne sme presenečati, saj tudi na mednarodnopravni ravni nimamo enotne opredelitve termina glede prvobitnega prebivalstva (*indigenous communities*, *indigenous populations*, *aboriginal peoples*, *first peoples*...).

1.2.3. ZGODOVINSKI ORIS PRVOBITNEGA PREBIVALSTVA

Velik del človeške zgodovine je zgodovina primitivnih kultur. Še nedavno pred petimi stoletji, tik pred začetkom evropske ekspanzije, so bile take kulture razširjene v velikem delu sveta. Na primer na ozemlju današnje Mehike so že obstajale 2.000 let pred prihodom Evropejcev, ki so jo odkrili leta 1517, ko je bila pod oblastjo mogočne civilizacije Aztekov. Naglo širjenje evropske civilizacije v 16. stoletju je bilo za primitivne kulture izziv, ki ga niso vzdržale. Na številnih ozemljih, ki so jih poselili Evropejci, so bili domačini potisnjeni ob stran, iztrebila jih je kombinacija osvajalskega orožja in prinesenih bolezni (Krušič, 1986: 70). Ko so Evropejci prvič pristali na brazilski obali, so našli veliko število močnih plemen, katerih surovi običaji so vzbujali tako čudenje, kot obsojanje. Ni dolgo trajalo, da so Portugalci ukrotili plemena, ki so govorila tupijsko, s tradicionalno zvijačo: povezali so se z eno skupino in opravili z drugo. Med plemena so potem poslali misijonarje; ljudi so, če je bilo mogoče, zaslužnili ali pa pobili, ostanki plemen pa so izginili v notranjost dežele in vnašali zmedo med tamkajšnja plemena. Sledili so jim pionirji, ki so raziskovali in izkoriščali notranjost; posekali so gozdove, speljali ceste in železnice, zrasla so naselja, plantaže in industrija. Indijanci, katerih družbe so bile politično šibke in ki niso imeli dobro razvitega voditeljstva, niso bili zmožni, da bi te vdiralce vsrkali ali jim kljubovali. Kakor zadnji izmed Inkov, ki so bili sicer najrazvitejši, so se, če so le mogli, umaknili še globlje v divjino, ali pa prenašali vso sramoto, da so izobčeni, vendar pod oblastjo tlačiteljev (Vilfan, 1980:17). Sama kolonizacija območij s prvobitnim prebivalstvom ni pomenila samo kulturno asimilacijo, pač pa predvsem prisvajanje materialnih dobrin prvotnih naseljencev, skorajda vedno nasilno ali s pomočjo grožnje z nasiljem in ustrahovanjem. Tako so v obdobju kolonializma v Ameriki izvršili genocid nad Indijanci ter si prisvojili njihovo zemljo in naravna bogastva. Indijance so selili v odročne kraje po večkrat, odvisno od ekspanzije ali lastnosti naravnega bogastva, kjer so živeli. Veljala je pravica močnejšega, bolj oboroženega, bolj opremljenega, bolj ``civiliziranega`` (Sjekloča Marko, Primorski dnevnik, 6/2005).

Ostanke plemen so naposled zaprli v plemenske rezervate na obrobnih zemljiščih. Mnoga druga ozemlja pa so si podredili z izkoriščanjem domače delovne sile, ki so jo zlasti v začetku nabirali s silo, da bi oskrbeli z delovnimi rokami evropske plantaže, farme in rudnike.

Evropska gospodarska dejavnost je primitivne družbe, ki jih je vpregla v delo za svoje koristi, dvakrat kaznovala: tako, da jim je vzela ozemlja in vire, in tako, da je iz ljudi naredila mezdne delavce. Tudi z odpravo suženjstva v 19. stoletju so še vedno ostali pglavitni

problemi diskriminacije ter ponekod celo genocida, ravno zaradi političnih in ekonomskih interesov sodobnih držav, ki izkoriščajo ozemlja tamkajšnjih prvobitnih prebivalcev ne glede na njihovo mnenje (Vilfan, 1980: 17).

Prvič so poskusili z Indijanci ravnati na časten način, ko so čez notranjost dežele razpeli brzojavne žice in so za časa generala Rondona ustanovili Urad za zaščito Indijancev. Njegov cilj je bil miriti plemena brez prelivanja krvi, z darili, razumevanjem in prijaznostjo. Imel je velik uspeh in zgolj žalujemo lahko zaradi njegovega končnega neuspeha. Prav toliko kot slaba uprava in pomanjkanje denarja je tega kriv pohlep špekulantov. Tudi Brazilija sedaj v sodobnem svetu ubira podobno pot, kakršno je Amerika v preteklosti. Prav nič ne omahuje pri izkoriščanju svojega ozemlja in na veliko razkosuje ter obdeluje divjino, včasih po načrtu, često pa kar nepremišljeno (Vilfan, 1980: 17).

V preteklosti so tudi umirali od običajnih in za nas nenevarnih bolezni. Eskimi so umirali v epidemijah navadnega nahoda, ameriški Indijanci od ošpic in gripe, ker niso imeli ne naravne odpornosti ne lastnih zdravil za take bolezni. Do povsem enakih sklepov lahko pridemo tudi pri drugih plemenih.

Glede številčnosti prvobitnih prebivalcev lahko povemo, da po jezikih, ki so najboljši označevalci kultur, lahko razdelimo vsa ljudstva sveta na šest tisoč skupin. Naravna ljudstva jih predstavljajo od 4 do 5 tisoč. Od pet in pol milijard prebivalcev našega sveta štejemo med naravna ljudstva od 195 do 625 milijonov ljudi (ta razpon je tako velik seveda zaradi različnih definicij, kdo je pripadnik prvobitnega ljudstva ali domorodec. Višje številke zaznamujejo etnije, ki nimajo politične avtonomije, na primer: Tibetanci, Kurdi in Zuluji, medtem ko nižje pomenijo le manjše subnacionalne družbe). V določenih državah, zlasti tistih, ki so jih v zadnjih petih stoletjih poselili Evropejci, je sorazmerno lahko prešteti domačo populacijo. (Kahn, Talal, 1987: 11) Po definiciji posebnega poročevalca OZN, se da sklepati, da predstavljajo prvobitni prebivalci 4% svetovne populacije (240 milijonov ljudi), ki živijo na vseh celinah sveta (Ovsec, 1993: 19).

Kontrastne črte med naravnimi ljudstvi in etničnimi manjšinami pa je v Aziji in Afriki težko potegniti, ker je kulturna različnost tam največja. Stoletja izolacije so pripomogla k nastanku edinstvenih kultur mnogih prvobitnih skupin, vendar danes človeške kulture, žal, zelo hitro izginjajo. Izginjanje svetovne kulturne različnosti gre z roko v roki z izginjanjem bioloških raznovrstnosti. V 20. stoletju je bilo iztrebljenih več naravnih ljudstev kot v kateremkoli drugem stoletju v zgodovini. Od leta 1800 je izginila tretjina severnoameriških jezikov in dve tretjini avstralskih – največ med njimi po letu 1900. Kot primer navedemo samo Brazilijo, ki je v prvi polovici 20. stoletja izgubila kar 87 plemen (Ovsec, 1993: 20).

Zdi se, da je prvobitno prebivalstvo danes ogroženo bolj, kot kadarkoli prej, zato se je nujno pojavil relativno nov koncept glede vprašanja njihove zaščite. Prvi veliki koraki so bili narejeni s sprejetjem osnutka (1992) in kasneje s samo Deklaracijo OZN o pravicah prvobitnega prebivalstva, edini problem, ki pa ostaja, pa je pripravljenost držav, saj po mednarodnem pravu deklaracija sama po sebi nima zavezujoče moči.

1.3. PROBLEMATIKA PRVOBITNEGA PREBIVALSTVA

Danes skoraj vse ``plemenske`` družbe v Afriki in drugod preživljajo nagle spremembe, čeravno ne izginjajo vse. Sprememba je posledica vse pogostejših gospodarskih in drugih stikov, ki jih imajo z ``razvitim`` svetom, včasih pa tudi protiplemske politike v nekaterih izmed novih držav (Vilfan, 1980: 12).

V veliko krajih sveta so bile posledice kulturnega stika za majhne družbe katastrofalne. Šli bi po napačni, na vsak način neučinkoviti poti, ko bi skušali ohraniti stare domače kulture v rezervatih. Rezervati v resnici niso končna rešitev, to lahko vidimo iz usode Indijancev v severnoameriških rezervatih. (Ovsec, 1983: 18) Naravna ljudstva so edini varuhi obsežnih skoraj nedotaknjenih življenjskih okolij v nedostopnih predelih vseh kontinentov. Ta ozemlja, ki skupaj obsegajo območje, večje od Avstralije, oskrbujejo pomembne ekološke sisteme: uravnavajo hidrološke cikle, vzdržujejo lokalno in svetovno klimatsko stabilnost in nudijo zatočišče bogati biološki in genetski raznovrstnosti. Prvobitni prebivalci imajo zelo kvalitetno ekološko znanje, vgrajeno v jezik, šege in delovanje, ki se lahko kosa s knjižnicami sodobne znanosti. V mednarodnem pravu uzakonjene človekove pravice že dolgo nalagajo državam, da bi ščitile prvobitne kulture, ki so kljub temu začele hitro propadati. Zato kaže, da je bolje potrkati na lastni interes posameznih držav, saj je prizadevanje, da bi ohranili okolje domačinov, objektivna nujnost tudi za tiste, ki so že otopeli za pravičnost. Vladajoče svetovne civilizacije ne morejo ohraniti svetovnega ekološkega in etnološkega zdravja, ne da bi jim pri tem pomagale ogrožene skupine prebivalstva. Prav poseben problem predstavlja tudi omejevanje razpolaganja z naravnim bogastvom, ker to predstavlja tako ekološki, kot velik gospodarski problem.

Problem globalnega segrevanja na primeru Inuitov (Eskimov) nam kaže, da se nadaljuje ta nenadzorovana grožnja, ki grozi uničenju (arktičnih ljudstev) njihove kulture, njihove pokrajine postajajo neprimerne za bivanje in jim je odvzet njihov pomen obstoja. Taljenje

ledu uničuje tudi njihove domove, poti in nujno potrebne zgradbe za življenje. Učinki, kakršni so ti grobo kršijo pravice posameznikov glede zaščite ``zasebnega in družinskega življenja, nedotakljivost njihovih domov in v nekaterih primerih tudi zapustitev svojih bivališč proti svoji volji`` (Steiner, 2008: 1458).

Po vsem svetu praktično ni nikjer več prvobitnega prebivalstva, ki bi ostal popolnoma izoliran od nacionalne družbe. Večje nacije so s svojimi kulturami asimilirale prvobitne skupine z indoktrinacijo ali pa s surovo silo. Posledica tega je, da brez sprememb le redki sledijo izročilu prednikov, ker do danes ni bilo ustreznih instrumentov za ohranitev tradicije in kulture (npr. polovica severnoameriških Indijancev in novozelandskih Maorov živi v mestih). Znano, je da kulture izumirajo še hitreje kot ljudstva, ki jim pripadajo. Kulture in njim pripadajoči jeziki se prenašajo na premajhno število otrok, da bi to bilo dovolj za njihov obstanek.

Ti prvobitni prebivalci z ogroženimi kulturami pogosto končajo na dnu nacionalne ekonomije. Pogosto so zadnji, ki gredo na delo (brezposelnost v kanadski indijanski skupnosti znaša 50%). Največ jih je med migracijskimi delavci v Indiji, med berači v Mehiki in v rudnikih urana v ZDA. Danes od 6,5 milijard ljudi na svetu polovica živi z največ dvema dolarjema na dan. V Latinski Ameriki je 220 milijonov skrajno revnih, ki ne zaslužijo dovolj niti za prehrano.

Pogosto se ukvarjajo s sivo ekonomijo: na severu Tajske gojijo droge, v ZDA vodijo kockarske kazinoje, na Tajvanu, v Indiji, na Tajskem... prodajajo svoje hčerke za prostitutke. Povsod so žrtve močnega rasizma. Indijski adivasi ali plemenska ljudstva doživljajo težave, ki so primerljive le z ``nedotakljivimi``, indijsko najnižjo kasto. Rudna bogastva izkoriščajo tuje multinacionalke, na plantažah gojijo kmetijske pridelke, ki prekašajo po produktivnosti vse dosedanje načine pridelovanja, tako da na koncu celotna indijanska civilizacija, ne le njihova ekonomija, postopoma preide v ilegalno. Indijanski način proizvodnje je po liberalističnih pojmovanjih ilegalen: ne plačujejo davke, ne vodijo knjigovodstva, poznajo še kolektivno lastnino, itn. Njihova ekonomija je kriminalizirana, ne samo zato, ker se ukvarjajo s sivo ekonomijo, ker so na črno zaposlena in priložnostna slabo plačana delovna sila, ampak tudi, ker se v sivi ekonomiji ukvarjajo s tistimi dejavnostmi, ki jih država ne prevzema ali organizira ali ki se podjetjem ne splačajo (Sjekloča Marko, Primorski dnevnik, 6/2005).

Vlade držav, kjer živijo prvobitna ljudstva, popuščajo slednjim v prid še vedno le zaradi ekonomskih razlogov, ki pa imajo paradoksalno naravo. Vlade in korporacije bi rade izkoriščale naravno bogastvo v pokrajinah, kjer živijo prvobitna ljudstva zato, da bi obogateli, izkoriščanje pa je vezano na močne denarne injekcije, ki so jih doslej dobili od mednarodnih

bančnih posojil. Zahodne banke pa so tovrstno investiranje začele močno zmanjševati ter pritiskajo na posamezne vlade, naj najprej uredijo vprašanja staroselcev. V takem kroženju interesov prihaja seveda do hudih zlorab, vendar deluje kor nekakšen filter zavedanje, da bo preveliko izkoriščanje naravnih virov udarilo nazaj kot bumerang. Skratka, vlade držav, kjer živijo prvobitna ljudstva, bolj kot usoda le-teh skrbijo posledice ekološkega neravnovesja, ki utegne še bolj uničiti že tako šibke državne ekonomije. To je seveda svojevrsten cinizem, ki pa ima vsaj to dobro stran, da ``ščiti'', če mu že ljudje niso mar, naravo. Pristaviti pa moram, da navedeno ne velja v enaki moči za ekonomske gigante, kakršna sta na primer ZDA in Kanada. Tam se bolj kot ekonomskega bojijo moralnega bumeranga (Ovsec, 1993: 18).

Nižji oziroma manjvredni položaj prvobitnega prebivalstva je ponekod uzakonjen v nacionalni zakonodaji, tako so pogosto prvi, katere pošljejo za državo v vojno (Namibija, Filipini), kar omogoča, da prihaja do nadaljnjih zlorab na institucionalni način. Jasno je, da je zatiranje, ki ga skoraj povsod po svetu prenašajo ti prebivalci, neizbrisno zaznamovalo njihovo duševnost, ki se kaže v kroničnih depresijah, alkoholizmu, mamilih, splošni sovražnosti, skratka v socialnem razkroju (Ovsec, 1993: 20).

Za prvobitno prebivalstvo lahko rečem, da se sooča s številnimi kršitvami človekovih pravic, predvsem s problemom podrejenosti in neenakopravnosti, kar je diskriminacija, katere cilj pa je asimilacija (manjše skupnosti sprejmejo značilnosti večinskega prebivalstva).

Omeniti velja, da različna diskriminatorna dejanja pogosto vodijo tudi do pravih genocidov. Zato je potrebno čim bolj urediti mednarodnopravno varstvo prvobitnega prebivalstva, predvsem enakopravnost. Doseči se mora predvsem odprava zgoraj omenjenih kršitev, do sedaj sprejeti mednarodni dokumenti so bili splošni in so se na zaščito prvobitnega prebivalstva nanašali le posredno. Dokumenti, ki se nanašajo izrecno na manjšine v nekem določenem obsegu veljajo tudi za prvobitno prebivalstvo, čeprav ni sprejetega nobenega splošnega vodila, kako bi se ti dokumenti smiselno nanašali na te prebivalce. Danes, tudi tam, kjer so ostali v večini, še manj pa tam, kjer so v manjšini, ti prvotni prebivalci nimajo nikakršnega statusa, še manj zakonsko urejenih pravic kot ``manjšine'', kar pomeni, da so še v slabšem položaju kot evropske manjšine (Sjekloča Marko, Primorski dnevnik, 6/2005).

Prvi dokument, ki nudi zaščito je leta 2007 sprejeta Deklaracija OZN o pravicah prvobitnega prebivalstva, ki pa nima pravno zavezujoče moči. Dolgoročno nihče ne more zagotoviti, da bodo manjšine obstale, da se kulture in jeziki ne bodo stapljali, da ne bodo nastajale nove kulture in novi jeziki, saj je tako bilo vedno v preteklosti. Toda eno je vprašanje nasilnega spreminjanja in genocida, drugo pa naravnega procesa asimilacije ali integracije, posebej pa ni sporno spreminjanje in ločevanje kultur in jezikov.

2. ZAŠČITA PRVOBITNEGA PREBIVALSTVA IN MEDNARODNI DOKUMENTI

2.1. MEDNARODNO PRAVO IN PRVOBITNI PREBIVALCI

Zaščita teh skupin je usmerjena v to, da se jim zagotovi obstoj poleg ohranitve njihovih ustanov, identitet, jezika in vere (Dimitrijević et al., 1999: 184). Te pravice se dojemajo kot kolektivne in individualne. Prvobitni prebivalci na svojih ozemljih neovirano ohranjajo in razvijajo svoje institucije in tradicijo, koristijo tradicionalna sredstva za obstoj in da se svobodno ukvarjajo s tradicionalnim delom, čeprav se to drugim ne zdi donosno in primerno. Imajo pravico, da obdržijo in razvijajo svoje značilnosti, pri tem pa jih morajo države podpirati in ščititi. Njim in njihovim pripadnikom se mora omogočiti sodelovanje pri odločitvah o vseh stvareh, katere se jih dotikajo, pri tem pa se je treba v polni meri opirati na njihove tradicionalne ustanove.

Posebno so pomembni nekateri premoženjski vidiki prvobitnih prebivalcev. Z obzirom, da so prvobitne skupine posebno vezane na zemljo tudi za nekatere vidike njenega izkoriščanja, mora se jim priznati pravica do zemlje, katero posedujejo, prav tako tudi služnosti nad zemljo, ki jo tradicionalno koristijo. Države jim ne smejo odvzemati teh ozemelj, z njimi se morajo tudi sporazumeti o dopustitvi izkoriščanja rudnih bogastev. Prvobitna ljudstva se načeloma ne smejo preseliti iz ozemlja, na katerem tradicionalno živijo. Ta ljudstva sama odločajo o načinu prenosa lastništva na ozemljem.

Prvobitni prebivalci so začeli mukotrpen, opozicijski boj za svoje pravice bolj organizirano oziroma povezano šele nekako v sedemdesetih letih prejšnjega stoletja. Od leta 1970 so se namreč začela hitro širiti lokalna aktivistična gibanja (tako preveden ameriški izraz – green grass movements). Tako gibanje je npr. leta 1992 pripeljalo 2500 pohodnikov iz džungelske province Pastaza v Ekvadorju proti glavnemu mestu Quito. Na svoji poti so dobivali od dne do dne večjo podporo. Lokalna aktivistična gibanja najdemo dandanes povsod med prvobitnim prebivalstvom, pa naj bodo le-ta šele v povojih, tako kot na Filipinih, ali pa zrela, kot v Ekvadorju. Organizacij, ki so se specializirale za pomoč prvobitnim prebivalcem, je na svetu že na stotine. Najštevilčnejša in najuspešnejša so tam, kjer so politični sistemi demokratični in kjer delujejo pravni sistemi. Vendar imajo npr. severnoameriški Indijanci sedaj že generacijo nadarjenih pravnikov, ki znajo zakon ``belega človeka'', kot to imenujejo,

obrniti v svojo korist in pridobiti Indijancem nazaj pradavna ozemlja in pravice do voda. V nedemokratskih družbah (zlasti v Afriki, ponekod v Aziji in Južni Ameriki) so težave že s tem, da se gibanja prvobitnih prebivalcev sploh sprožijo (Ovsec, 1993: 21).

Kljub vsemu so sedaj regionalna in svetovna srečanja o pravicah prvobitnih prebivalcev nekaj povsem običajnega. Najstarejša vrsta srečanj so bila letna zasedanja ženevske delovne skupine Združenih narodov o prvobitnih prebivalcih. Ustanovila jo je komisija za človekove pravice Združenih narodov leta 1982. Delovna skupina je vrsto let snovala splošno deklaracijo o pravicah prvobitnih prebivalcev, ki je bila sprejeta s strani GS Združenih narodov leta 2007. Že inačica iz leta 1992 je določala: ``prvobitna ljudstva imajo kolektivno in individualno pravico do lastnine in nadzorovanja ozemelj in teritorijev, ki so jih tradicionalno naseljevala ali drugače uporabljala. To je vključilo tudi pravico do popolnega priznanja njihovih lastnih zakonov in šeg, zemljiškopravnega sistema, upravnih institucij ter pravico, da država preprečuje kakršnokoli vmešavanje v te pravice ali njihovo prilastitev``. Sama Deklaracija OZN o pravicah prvobitnega prebivalstva tesno sledi Mednarodni konvenciji MOD št. 169, ki je stopila v veljavo septembra 1991 in zahteva spoštovanje kulturne integritete prvobitnih prebivalcev. Konvencija 169 je glede na prejšnje dokumente o prvobitnih prebivalcih, ki so te prebivalce spodbujali k asimilaciji in modernizaciji, precejšen napredek. Pomislimo, da je še leta 1980 katerakoli vlada Združenih narodov zatrjevala, da je ravnanje z njihovimi ``Indijanci`` njihova stvar. To zdaj ni več mogoče (Devetak, 1999: 114). V krogih OZN-a je obstajal velik političen odpor proti sprejetju mednarodnih standardov o prvobitnem prebivalstvu. Temu so nasprotovale zlasti države, ki so po kolonizaciji ``novih dežel`` skoraj v celoti (npr. Argentina) ali v večini (npr. ZDA in Avstralija) uničile prvobitno, avtohtono prebivalstvo na teh ozemljih.

2.2. MEDNARODNA ZAŠČITA PRVOBITNIH PREBIVALCEV

Mednarodna skupnost se dolgo ni ozirala na položaj prvobitnega prebivalstva. Prva omembe vredna gibanja glede pravic prvobitnih prebivalcev so sprožili staroselci iz ZDA, ki so leta 1920 obiskali Ligo narodov, vendar niso dosegli nobenih vidnih rezultatov. Sami začetki varstvo prvobitna prebivalstva segajo v obdobje med obema vojnoma, tako je MOD že leta 1926 ustanovila Delovni odbor za prvobitno prebivalstvo. Najintenzivnejše pa so se začele aktivnosti kmalu po drugi svetovni vojni, predvsem v okviru OZN. Prvi standardi zaščite so se pojavili leta 1957 s sprejetjem Konvencije št. 107 o prvobitnih in drugih plemenskih skupnostih v okviru MOD, ki je bila kasneje leta 1989 revidirana s Konvencijo št. 169.

S prvobitnimi prebivalci se je ukvarjala tudi Podkomisija za preprečevanje diskriminacije in zaščito manjšin, ki je dobila mandat 21.5.1971, da pripravi ``kompletno in vsebinsko študijo o problemu diskriminacije prvobitnega prebivalstva`` (Devetak, 1999: 113). Podkomisija je določila 18.8.1971 Jose R. Martineza Cobo za posebnega poročevalca. Po dvanajstih letih dela in mnogih nepredvidenih komplikacijah je posebni poročevalec leta 1983 predložil Podkomisiji zadnji del besedila obsežne študije. V študiji so predlogi in priporočila za nadaljnje delo OZN-a, specializiranih agencij, organizacije ameriških držav in nevladnih organizacij. Poleg tega pa vsebuje ta del študije tudi določene ideje za ``opredelitev prvobitnega prebivalstva``. Ob koncu študije predlaga posebni poročevalec, da se ``oblikujejo posebna načela, ki bi vsem državam koristila kot navodilo za njihove aktivnosti v zvezi s prvobitnim prebivalstvom na temelju spoštovanja etnične identitete tega prebivalstva kot tudi pravic in svoboščin, ki jim pripadajo``. Leta 1982 je bila v okviru OZN oblikovana posebna Delovna skupina, ki je bila sestavljena predvsem iz predstavnikov prvobitnih prebivalcev. Omenjena skupina je začela leta 1985 pripravljati osnutek Deklaracije o pravicah prvobitnih prebivalcev, ki ga je končala leta 1993. Ta osnutek je bil podlaga kasnejši Deklaraciji o pravicah prvobitnega prebivalstva, ki je bila sprejeta leta 2007 v GS OZN in predstavlja najobsežnejši mednarodni dokument, ki se ukvarja izključno s prvobitnim prebivalstvom. Na tem mestu je potrebno omeniti tudi Stalno telo za vprašanja prvobitnih prebivalcev (Permanent Forum on Indigenous Issues), ki ga je leta 2000 ustanovil kot poseben organ Ekonomski in socialni svet OZN. Stalno telo je edini organ znotraj OZN, ki se ukvarja izključno z vprašanji prvobitnega prebivalstva. Danes je urejeno mednarodnopravno varstvo prvobitnega prebivalstva predvsem v obsegu pravic posameznika (človekove pravice), z mednarodnimi pogodbami in z notranjim pravom (kolektivne pravice). Lahko rečemo, da se

nekateri mednarodni dokumenti nanašajo neposredno na prvobitne prebivalce, prav tako se nekatere njihove pravice pokrivajo s številnimi človekovimi pravicami. Lahko rečem, da poznamo splošna sredstva zaščite, to so predvsem splošni dokumenti OZN in njenih specializiranih organizacij.

Poleg splošne zaščite lahko uporabimo za njihovo varstvo tudi elemente manjšinske zaščite, kar je večkrat potrjeno tudi Odbor za človekove pravice (Human Rights Committee), ki se pogosto ukvarja z vprašanji glede zaščite prvobitnega prebivalstva z vidika pravic manjšin. Med sredstva manjšinske zaščite štejemo tudi regionalna sredstva za zaščito manjšin (npr. dokumenti sprejeti v Svetu Evrope, OVSE-ja). Kot tretjo vrsto sredstev pa lahko opredelimo posebna sredstva, ki se nanašajo izrecno na prvobitno prebivalstvo (npr. Konvencija št. 169 Mednarodne organizacije dela, Deklaracijo ZN o pravicah prvobitnega prebivalstva).

Lahko vidimo, da danes obstajajo številni mednarodnopravni dokumenti, ki nudijo zaščito prvobitnim prebivalcem in jim priznavajo tudi določene pravice, pri tem pa moramo upoštevati, da se morajo teh pravic in dolžnosti zavedati vsi poglobljeni akterji (posamezniki, skupine, organizacije in države).

2.2.1. MEDNARODNA ZAŠČITA V OKVIRU MEDNARODNIH VLADNIH ORGANIZACIJ

Mednarodno pravo se je prvič soočilo z vizijo miroljubnega svetovnega reda in konceptom človekovih pravic šele v času po drugi svetovni vojni. Celotna mednarodna skupnost je spoznala, da je potrebno razvijati in vzpodbujati spoštovanje človekovih pravic in temeljnih svoboščin ne glede na rasno, narodnostno, etnično ali jezikovno pripadnost in poreklo (načelo enakosti, nediskriminacije).

Mednarodne organizacije predstavljajo institucionalizirano in trajno obliko sodelovanja njenih držav članic v izvrševanju skupno zastavljenih ciljev. Samo vladne (mednarodne) organizacije so lahko subjekti mednarodnega prava, torej lahko imajo sposobnost nosilca mednarodnih pravic in dolžnosti. Univerzalna organizacija je danes OZN. Praksa držav članic v takšnih organizacijah lahko močno vpliva na razvoj običajnih pravil splošnega mednarodnega prava. V okviru takšnih organizacij in pod njihovim okriljem se lahko sprejemajo pogodbeni predpisi o kodifikaciji in progresivnem razvoju splošnega mednarodnega prava iz različnih področij (Degan, 2006: 429).

S problemom prvobitnega prebivalstva se ukvarjajo številne mednarodne organizacije in institucije, vendar pri mednarodni zaščiti prvobitnega prebivalstva govorimo predvsem o najpomembnejših mednarodnopravnih instrumentih zaščite. Prvi najbolj pomemben trenutek za prvobitne prebivalce predstavlja, v okviru Ekonomsko-socialnega sveta OZN sprejeta resolucija št. 1589 (L), s katero se je odobrila priprava študije o položaju teh prebivalcev. Sprejete so bile tudi mnoge deklaracije, ki pa niso pravno zavezujoče. Določbe teh dokumentov, pa še vedno lahko s pretekom določenega časa postanejo del splošnega mednarodnega prava. Zaščita prvobitnega prebivalstva se lahko doseže le s posebnimi pravicami in ukrepi, ki bi odpravili diskriminacijo in tako zagotovili dejansko enakopravnost s preostalo populacijo prebivalstva. Te posebne pravice in ukrepi pa se navadno sprejemajo na državnem nivoju s sprejetjem ustrezne zakonodaje ali pa na mednarodnem nivoju v okviru mednarodnih organizacij.

Mednarodne organizacije sprejemajo različne mednarodnopravne dokumente, ki dajejo nove smernice razvoja in tako povečujejo aktivnosti v smeri izboljšanja položaja prvobitnih prebivalcev. Ti sprejeti dokumenti pa lahko vplivajo na njihovo zaščito tako neposredno, kot tudi posredno. V nadaljevanju bo posebej prikazan pomen Deklaracije o pravicah prvobitnega prebivalstva, ter pregled mednarodnopravnih sredstev zaščite prvobitnega prebivalstva v sklopu mednarodnih vladnih organizacij.

2.2.1.1. MEDNARODNA ZAŠČITA V OKVIRU OZN

V okviru mednarodne skupnosti se ukvarjajo z zaščito prvobitnega prebivalstva mnoge svetovno znane mednarodne organizacije. Osrednjo vlogo pri reševanju vprašanj prvobitnega prebivalstva ima OZN, v okviru katere delujejo še številne specializirane agencije in institucije. Znotraj OZN ima zelo pomembno vlogo sama Generalna skupščina, ki nekako vrši nadzor nad izvajanjem uresničevanja posameznih mednarodnih aktov (odbori GS), pri tem pa ji je v pomoč tudi ECOSOC. Sama Ustanovna listina OZN (UL) iz leta 1945 vsebuje določilo, da mora vsaka država podpisnica spoštovati človekove pravice in temeljne svoboščine.

Skladno z določilom UL, po katerem Generalna skupščina pripravlja študije in sprejema priporočila z namenom, ``da se spodbujata progresivni razvoj mednarodnega prava in kodifikacija tega prava`` (člen 13/1.a) in ``da se pomagajo uveljaviti človekove pravice in temeljne svoboščine za vse ljudi, ne glede na raso, spol, vero in jezik``, je Generalna

skupščina že od nastanka OZN vplivala na razvoj in kodifikacijo pravnih norm na področju spoštovanja temeljnih človekovih pravic (Türk, Cerar, 2004: 39).

Pomembno vlogo ima tudi ECOSOC, ki v okviru svojih nalog tesno sodeluje z Generalno skupščino in ima prav za te namene oblikovane posebne komisije. Ena izmed zelo pomembnih komisij je Komisija za človekove pravice, ki se ukvarja predvsem s spoštovanjem temeljnih človekovih pravic. V okviru Komisije so na svojem prvem srečanju leta 1947 ustanovili Podkomisijo za preprečevanje diskriminacije in varstvo manjšin, ki je imela nalogo predvsem pripraviti študije in predloge ter tako prispevati k boljši mednarodnopравни zaščiti posameznih skupin prebivalstva (Spreizer, 2006: 245).

Leto 1970 je za prizadevanja za pravice prvobitnih pomenilo obrat: Podkomisija za preprečevanje rasne diskriminacije in zaščito manjšin je naročila študijo o diskriminaciji prvobitnih ljudstev. V okviru OZN je delovanje medvladnih in nevladnih iniciativ vodilo v organizacijo prve konference nevladnih organizacij leta 1977, in do organizacije druge konference leta 1981. Obe konferenci sta bili v Ženevi, kjer je iniciativa vodila v raziskovanje prvobitnih ljudstev 1982, in v organizacijo Delovne skupne za prvobitne populacije pri OZN. Komisija za človekove pravice je 3. marca 1995 z resolucijo 1995/32 določila, da naj Delovna skupina za prvobitne populacije pri OZN prouči pripravljene tekst Podkomisije za preprečevanje rasne diskriminacije in zaščito manjšin, in izdela Osnutek deklaracije Združenih narodov o pravicah prvobitnih ljudstev. Osnutek deklaracije bi nato dali v obravnavo in sprejem Generalni skupščini OZN v času Mednarodne dekade svetovnih prvobitnih ljudstev (1995–2004). Generalna skupščina je sprejela odločitev, da je sprejem deklaracije glavni cilj Dekade. Maja 2002 je bil osnovan Stalni forum o prvobitnih vprašanjih. Delovna skupina za prvobitne populacije je omenjeni Osnutek deklaracije tudi izdelala, potem ko je pregledala mednarodni razvoj človekovih pravic in temeljnih svoboščin prvobitnih ljudstev, in je svoje napore usmerila v razvijanje mednarodnih standardov pravic prvobitnih ljudstev. Leta 2007 je bila sprejeta v Generalni skupščini OZN Deklaracija o pravicah prvobitnega prebivalstva, katero sem tudi v nadaljevanju podrobno proučil in predstavlja ukrepe, ki so nujno potrebni za preživetje, blaginjo in dostojanstvo teh prvobitnih prebivalcev.

Danes se nam dejstvo, da so človekove pravice omenjene v UL, ne zdi prav nič posebnega, v resnici pa pomeni omemba človekovih pravic v `ustavi` sodobne mednarodne skupnosti pravi mejnik v sodobni zgodovini. Do San Francisca človekove pravice niso bile eksplicitno omenjene v mednarodnih pogodbah (če seveda odmislimo posredne povezave, npr. glede verske tolerance, manjšinskih pravic in prepovedi suženjstva). Zasluga za to, da so se

temeljne človekove pravice sploh pojavile v UL, gre predvsem ameriškim nevladnim organizacijam (Türk, Cerar, 2004: 38). Ustanovna listina OZN-a razlikuje ``spoštovanje`` in ``izboljšanje`` človekovih pravic. Medtem, ko je spoštovanje človekovih pravic v jurisdikciji držav članic, so Združeni narodi pozvani, da jih izboljšujejo in razvijajo (Devetak, 1999: 60). Z drugimi besedami je torej naloga Združenih narodov spodbujanje procesa univerzalizacije človekovih pravic in temeljnih svoboščin. V ustanovni listini ZN-a se nekaj določb nanaša na prepoved diskriminacije ter na zagotavljanje in izboljševanje človekovih pravic kot tudi na spoštovanje temeljnih svoboščin človeka.

Za zaščito prvobitnega prebivalstva je eden izmed najpomembnejših delov UL 2. točka 1. člena, ki navaja, da so cilji ZN ``razvijati med narodi prijateljske odnose, sloneče na spoštovanju načela enakopravnosti ljudstev in njihove samoodločbe, ter izvajati tudi ukrepe za utrditev svetovnega miru``. Omeniti je potrebno tudi 3. točko 1. člena, ki omenja med cilji ZN tudi prepoved diskriminacije in zagotavljanje ``človekovih pravic in temeljnih svoboščin za vse, brez razlikovanja glede na raso, spol, jezik in vero``, obstajajo pa tudi posebni mednarodni dokumenti, ki se pa specialno nanašajo na diskriminacijo ter so tudi v nadaljevanju podrobneje obravnavani. 55. člen se nanaša na prvobitne prebivalce, ko govori o načelu enakopravnosti ljudstev in njihove samoodločbe (Devetak, 1999:61). Člen 55/c določa, da se bodo združeni narodi zavzemali za ``splošno in dejansko spoštovanje človekovih pravic in temeljnih svoboščin za vse ljudi`` brez diskriminacije, kar naj bi bil eden izmed pogojev za ``stalnost in blaginjo, ki sta potrebni za mirne in prijateljske odnose med narodi, sloneče na spoštovanju načela enakopravnosti ljudstev in njihove samoodločbe``. Države so se z UL zavezale, da bodo delale ``skupaj in posamezno v sodelovanju organizacije``, da dosežejo tudi ta cilj (56. člen). Priporočila, ki zadevajo človekove pravice, se razlikujejo od drugih priporočil, saj 55. in 56. člen UL zahtevata od držav, da udeležijo človekove pravice, poudarjata pa njihovo dolžnost, da sodelujejo z ZN pri njihovem izpopolnjevanju. (Devetak, 1999: 63) Da bi novo organizacijo čim bolj usposobili za delovanje na področju človekovih pravic, so na temelju 68. člena Ustanovne listine ustanovili kot delovno telo ECOSOC, Komisijo za človekove pravice. Komisija bi morala pomagati ECOSOC-u v udeleževanju njegovih dolžnosti v okviru UL, ki zadevajo izboljšanje človekovih pravic, pri čemer izhajajo iz tega, da bodo študije in priporočila Komisije ohrabrila sprejetje višjih standardov na tem področju in pomagala pri odpravi diskriminacije ter drugih oblik kršenja načel enakosti ljudi ne glede na njihovo raso, barvo kože, spol ali vero. Tako so v delo ZN vključili vprašanja, ki niso bila omenjena v UL OZN.

Prvi mednarodni dokument sprejet v okviru ZN, kot izraz skupnih ciljev je bila *Splošna deklaracija človekovih pravic* (SDČP) sprejeta leta 1948. Dokument govori o dolžnosti spoštovanja človekovih pravic in enakopravnosti vseh ljudi. Za prvobitne prebivalce sta pomembna predvsem 1. člen, ki govori ``vsi ljudje se rodijo svobodni in imajo enako dostojanstvo in enake pravice. Obdarjeni so z razumom in vestjo in bi morali ravnati drug z drugim kakor bratje`` ter 2. člen, ki pravi, ``vsakdo je upravičen do uživanja vseh pravic in svoboščin, ki so razglašene s to Deklaracijo, ne glede na raso, barvo kože, spol, jezik, vero, politično ali drugo prepričanje, narodno ali socialno pripadnost, premoženje, rojstvo ali kakršnokoli drugo okoliščino. Nadalje ni dopustno nikakršno razlikovanje glede na politično ali pravno ureditev ali mednarodni položaj dežele ali ozemlja, ki mu kdo pripada, pa naj bo to ozemlje neodvisno, pod skrbništvom, nesamoupravno ali kakorkoli omejeno v svoji suverenosti``. Čeprav ima ta dokument le značaj deklaracije in tako nima vrednosti mednarodnopravne obveznosti, si je SDČP skozi daljše časovno obdobje pridobila status *ius cogens* (postala del mednarodnega običajnega prava), saj so njena določila postala splošno priznana ter so vsebovana v številnih listinah drugih regionalnih medvladnih mednarodnih organizacijah, prav tako temu tudi sledi nacionalna zakonodaja posameznih držav. SDČP zajema tudi prvobitno prebivalstvo, čeprav med njenimi določbami ne moremo zaslediti člena, ki bi govoril o pravicah teh prebivalcev, saj SDČP ščiti človekove pravice vseh posameznikov. Tudi prvobitni prebivalci so izpostavljeni grobim kršitvam človekovih pravic in temeljnih svoboščin, prav tako jim številne države zatirajo pravico do svobode življenja in ohranitve njim lastne kulture ter običajev. SDČP poudarja predvsem individualne osnovne državljanske, politične, ekonomske, socialne in kulturne pravice ter svoboščine človeka. Zaradi splošne vsebine človekovih pravic je bil nujen nastanek dveh konvencij, ki podrobno opredeljujeta človekove pravice:

- *Mednarodni pakt o državljanskih in političnih pravicah* (MPDPP, Ur.l. SFRJ 7/1971) sprejet leta 1966 s strani GS OZN se lahko nanaša tudi na pripadnike prvobitnega prebivalstva, čeprav niso nikjer omenjeni, saj gre za enakopravno uživanje univerzalnih pravic. Pakt definira predvsem osnovne politične in državljanske pravice posameznikov. Pakt za prvobitne prebivalce predstavlja pomembno pravico do samoodločbe, ki je zapisana v 1. členu Pakta ``1. Vsi narodi imajo pravico do samoodločbe. S to pravico si svobodno določajo svoj politični status in svobodno zagotavljajo svoj ekonomski, socialni in kulturni razvoj. 2. Da bi dosegli svoje cilje, vsi narodi svobodno razpolagajo s svojimi naravnimi bogastvi in viri, kar pa ne sme biti v škodo obveznostim, ki izvirajo iz mednarodnega ekonomskega sodelovanja, ki temelji na načelu vzajemne koristi in na mednarodnem pravu. Noben narod ne sme biti v

nobenem primeru prikrajšan za svoja lastna sredstva za obstoj. 3. Države pogodbenice tega Pakta, vštrevši tudi tiste države, ki so odgovorne za upravo nesamoupravnih in skrbniških ozemelj, so dolžne pospeševati uresničevanje pravice narodov do samoodločbe, in spoštovati to pravico v skladu z določbami Ustanovne listine Združenih narodov''. MPDPP torej predpostavlja, kot vodilni načeli načelo enakopravnosti in pravice do samoodločbe, saj brez teh dveh načel ni mogoče uspešno zagotavljati ostalih pravic. Pomembno garancijo za prvobitne prebivalce in ostale manjšine predstavlja tudi besedilo 2. člena MPDPP, ki govori ``Države pogodbenice tega pakta se zavezujejo, da bodo spoštovale in vsem ljudem, ki so na njihovem ozemlju in pod njihovo pristojnostjo, zagotovile v tem paktu priznane pravice, brez razlikovanja glede na raso, barvo, spol, jezik, vero, politično ali drugo prepričanje, narodno ali socialno poreklo, premoženje, rojstvo ali kakršnokoli drugo okoliščino''. Med vsemi določbami MPDPP je najpomembnejši 27. člen, ki nudi zaščito pravic manjšinam in posledično lahko sklepam, da tudi služi za zaščito pravic prvobitnega prebivalstva. Besedilo 27. člena, ki vsebuje kolektivne pravice se glasi ``V tistih državah, v katerih živijo etnične, verske ali jezikovne manjšine, osebam, ki pripadajo takim manjšinam, ne bo odvzeta pravica, da skupaj z drugimi člani svoje skupine uživajo svojo lastno kulturo, izpovedujejo in prakticirajo svojo vero ali uporabljajo svoj lasten jezik''. Za države, ki so pakt podpisale in ratificirale, predstavljajo določbe 27. člena pogodbeno obveznost, to je nedvomno pravno obveznost teh držav.

Države podpisnice morajo za uresničitev zaščite pravic prvobitnega prebivalstva sprejeti določene zakonodajne in upravne ukrepe, omogočiti ustanovitev primernih institucij za ohranitev njihove kulture, ter tako zagotoviti spoštovanje načela dejanske in ne samo formalne enakosti prvobitnega prebivalstva. Države, ki še niso podpisale in ratificirale Pakta, ga le-ta ne zavezuje, vendar kljub temu spada med vire mednarodnega običajnega prava ter postane tako zavezujoč tudi za vse subjekte mednarodnega prava. Menim, da 27. člen Pakta zagotavlja prvobitnim prebivalcem pravico do posebne pomoči v razvoju in ohranitvi njihovega tradicionalnega načina življenja, ki ga morajo države in posamezniki tudi upoštevati (Türk, 1979: 19).

- Naslednji mednarodnopravni dokument sprejet v okviru GS OZN glede zagotavljanja temeljnih človekovih pravic in svoboščin je *Mednarodni pakt o ekonomskih, socialnih in kulturnih pravicah* (MPESKP, Ur.l. SFRJ 7/1971) iz leta 1966. Tudi v tem dokumentu je že v 1. členu poudarjena pravica do samoodločbe in enakopravnosti enako, kot je navedeno v Paktu o državljskih in političnih pravicah. Vsebina MPESKP-a podrobno opredeljuje pravico do dela, pravičnega plačila za delo, socialnega varstva, ustrezne življenjske ravni,

zdravja, pravico do udeležbe v kulturnem življenju,... Poleg teh določb pa vsebuje tudi določbe o kolektivnih pravicah, vendar na tem mestu ne najdemo nobenih posebnih določb glede varstva prvobitnega prebivalstva, še posebno pomanjkljivost predstavlja odsotnost določb glede lastninske pravice ter neposredne zaščite ozemelj prvobitnega prebivalstva. Z vidika zaščite in ohranitve njihovega tradicionalnega ozemlja na območjih, kjer je bilo kolonizirano ozemlje je bila leta 1960 sprejeta *Deklaracija o podelitvi neodvisnosti kolonialnim deželam in ljudstvom*. Predmet te deklaracije je bila popolna dekolonizacija in pravica do samoodločbe v širšem smislu. Čeprav je bil to le eden izmed dokumentov OZN na tem področju, velja za najpomembnejšega, ker je omogočil neodvisnost kolonialnih območij, katera so bila navadno naseljena s prvobitnim prebivalstvom.

Na populacijo prvobitnega prebivalstva je imela velik vpliv diskriminacija, še bolj na samo njihovo število in na številna izumrtja prvobitnih skupnosti pa pogosta dejanja genocida. Sam pojem genocida se deli na več vrst genocida: fizični, biološki, statistični in kulturni. Fizični genocid pomeni "uničevanje skupine z dejanskim ubijanjem posameznikov", biološki pomeni "omejevanje rodnosti in biološke eksistence v skupini", statični pomeni "s statističnimi manipulacijami ob štetju prebivalstva odpraviti obstoj kake narodne manjšine tako, da je niti ne zabeležijo", kulturni genocid pa pomeni "tista dejanja, ki so storjena z namenom, da bi se uničile tiste značilnosti, ki opredeljujejo samobitnost neke narodnostne skupine" (Petrič, 1977: 257). Prvi mednarodni dokument, ki se ukvarja s problemi genocida je *Konvencija ZN o preprečevanju in kaznovanju zločina genocida* (Ur.l. FLRJ 2/50), ki je bila sprejeta v Generalni skupščini ZN leta 1948, njena veljavnost pa je nastopila leta 1951. Konvencija je do danes že postala del mednarodnega običajnega prava, pri tem pa nudi mednarodnopravno zaščito mnogim narodnim, etničnim, plemenskim in verskim skupinam. Pojem genocida je zajet v 2. členu konvencije in pravi, da "v tej konvenciji se pod genocidom razume katerokoli od sledečih dejanj, storjenih z namenom, da se popolno ali delno uniči narodna, etnična, rasna ali verska skupnost: ubijanje pripadnikov takšne skupnosti; povzročanje hudih telesnih in mentalnih poškodb za pripadnike takšnih skupnosti; namerno uničenje načina življenja skupnosti z namenom prenehanja fizičnega obstoja celote ali njenih posameznikov; nalaganje ukrepov, ki imajo za namen preprečiti rojstva pri pripadnikih teh skupnosti; nasilno odvzemanje in premeščanje otrok iz ene skupine prebivalstva v drugo". Iz tega izhaja, da v Konvenciji o preprečevanju in kaznovanju zločina genocida ni zajetega kulturnega genocida, katerega pa zajemajo drugi splošni dokumenti OZN, ki pa so že bili v tem poglavju omenjeni (UL OZN, SDČP, MPDPP in MPESKP). Kljub temu pa se omenjena določba konvencije uporablja tudi za prvobitno prebivalstvo, za zagotovitev enakopravnosti s

posebnimi ukrepi na področju kulture glede človekovih pravic, pa nam služijo določbe Konvencije ZN o odpravi vseh oblik rasne diskriminacije.

Problemi diskriminacije se rešujejo v okviru *Konvencije ZN o odpravi vseh oblik rasne diskriminacije* (Ur.l. SFRJ 6/1967) ki jo je Generalna skupščina OZN-a sprejela leta 1965 in predstavlja najsplošnejši dokument proti diskriminaciji in vsebuje posredne določbe za varstvo prvobitnih prebivalcev. Pojem rasna diskriminacija je opredeljen v 1. točki 1. člena, ki navaja ``kakršnokoli razlikovanje, omejevanje ali dajanje prednosti na temelju rase, barve kože, porekla, narodnega ali etničnega izvora, ki ima namen ali dejanski učinek onemogočiti komurkoli ali ga prikrajšati za enakopravno priznavanje, uživanje ali uresničevanje človekovih pravic in temeljnih svoboščin na političnem, gospodarskem, socialnem, kulturnem in vsakem drugem področju javnega življenja'', v 4. točki 1. člena pa so zapisani posebni ukrepi, s katerimi pa se odpravlja diskriminacija in zagotavlja enakopravnost prvobitnih prebivalcev ``posebni ukrepi, ki jim je edini namen, da zagotovijo primeren napredek določenim rasam in etničnim skupinam ali posameznikom, ki so potrebni takega varstva zato, da bi se takim skupinam ali posameznikom omogočilo enako uživanje in uveljavljanje človekovih pravic in temeljnih svoboščin...''. Konvencija o odpravi vseh oblik rasne diskriminacije posredno lahko pripomore, da se na različnih področjih življenja nudi varstvo tudi prvobitnemu prebivalstvu v okviru konkretnih ukrepov posameznih držav, kar je zapisano v 2. točki 2. člena ``države pogodbenice konvencije morajo, če je to zaradi okoliščin potrebno, na socialnem, gospodarskem in kulturnem področju ter na drugih področjih s posebnimi in konkretnimi ukrepi zagotoviti primeren razvoj in varstvo določenih rasnih skupin in pripadnikov teh skupin z namenom, da se jim v celoti in enakopravno zagotovi uživanje človekovih pravic in temeljnih svoboščin...''. To pomeni korak naprej od filozofije SDČP, po kateri so samo posamezniki subjekt pravic (in dolžnosti). Cilj posebnih ukrepov v skladu s Konvencijo o odpravi vseh oblik rasne diskriminacije je, da se s posebno, dodatno zaščito omenjenim subjektom ``zagotovi popolno in enako uživanje človekovih pravic in temeljnih svoboščin''(Devetak, 1999:80).

Konvencija o odpravi vseh oblik rasne diskriminacije je poleg določitve ukrepov za odpravo rasne diskriminacije ustanovila tudi Odbor za odpravo rasne diskriminacije, ki je bil prvi nadzorni mehanizem v okviru OZN-a, kateri je imel nalogo sprejemati poročila o ukrepih za odpravo diskriminacije, jih analizirati ter zahtevati dodatne informacije. Prav tako Odbor enkrat letno o tem poroča Generalni skupščini ZN in tako pripomore k izpolnitvi ukrepov za izpolnjevanje obveznosti iz omenjene Konvencije s področja človekovih pravic, pri tem pa zajema tudi varstvo prvobitnega prebivalstva pred diskriminacijo posameznih držav.

Ob tem moram še omeniti tudi *Mednarodno konvencijo o preganjanju in kaznovanju zločina apartheida* (Ur.l. SFRJ 14/1975), ki je bila sprejeta leta 1973 s strani GS OZN, za primere posebno grobe institucionalizirane oblike diskriminacije. Konvencija o preganjanju in kaznovanju zločina apartheida določa, da je apartheid ``zločin zoper človeštvo in da so nečloveška dejanja, ki izhajajo iz politike in prakse apartheida in drugih podobnih politik in praks rasne segregacije in diskriminacije, kazniva dejanja, ki kršijo načela mednarodnega prava'' (Devetak, 1999: 83). Tako kot Konvencijo o prepovedi vseh oblik rasne diskriminacije, je mogoče tudi Konvencijo o preganjanju in kaznovanju apartheida uporabiti v vseh situacijah, kjer gre za izvajanje diskriminacije med posamezniki in med skupinami glede njenega rasnega, narodnostnega ali etničnega in verskega porekla na način, ki ga določa Konvencija o preganjanju in kaznovanju zločina apartheida.

Pomemben mednarodnopravni dokument je tudi *Deklaracija OZN o pravicah oseb, ki pripadajo narodnim ali etničnim, verskim in jezikovnim manjšinam* sprejet leta 1992, ki se nanaša predvsem na manjšine in ga je mogoče v takšnem podobnem smislu uporabiti tudi za zaščito prvobitnega prebivalstva. Deklaracija predstavlja – po letu 1966, ko je bila sprejeta MPDPP in v njenem okviru 27. člen o manjšinah – prvi primer opredelitve vsebine pravic, ki naj bi jih v mednarodnem instrumentu uživali pripadniki manjšin. Je tudi edini mednarodni instrument, ki opredeljuje politične obveznosti držav v zvezi z manjšinami (Murgel, 2003:66). Torej gre za prvega od dokumentov OZN, ki se nanašajo izrecno na manjšine in predstavlja korak v smeri mednarodnega varstva manjšin. Pri oblikovanju Deklaracije o pravicah oseb, ki pripadajo narodnim ali etničnim, verskim in jezikovnim manjšinam so sodelovale številne vlade držav in mednarodne organizacije s svojimi predlogi in pobudami, med njimi tudi nekdanja Jugoslavija.

Deklaracija o pravicah oseb, ki pripadajo narodnim ali etničnim, verskim in jezikovnim manjšinam ima preambulo in osem členov (Devetak, 1999: 100). V preambuli se sicer omenja, da so delo na Deklaraciji spodbudile določbe 27. člena MPDPP, vendar je poudarek na tem, da se želi z Deklaracijo izboljšati udejanjanje načel UL in v preambuli naštetih mednarodnih inštrumentov, ki se nanašajo tudi na manjšine in ki so bili sprejeti na univerzalni in regionalni ravni. Novost preambule Deklaracije je tudi v tem, da se v njej daje priznanje dejavnosti mednarodnih vladnih organizacij pri izboljšanju in varstvu pravic pripadnikov manjšin.

Študija A. Eideja vsebuje doslej najpopolnejše izdelana navodila in priporočila za udejanjanje Deklaracije OZN-a o pravicah oseb, ki pripadajo narodnim ali etničnim, verskim in jezikovnim manjšinam. Poročevalec Eide meni, da naj bi okvirno navodilo za izvajanje

priporočil Podkomisije predstavljala kombinirana uporaba norm Mednarodne konvencije o odpravi vseh oblik rasne diskriminacije (1965) in Deklaracije OZN-a o pravicah pripadnikov manjšin (1992). V priporočilih je zapisano, da lahko ta dva inštrumenta skupaj sestavljata ``minimum pravil za mirno sožitje in konstruktivno sodelovanje med pripadniki različnih etničnih, verskih in jezikovnih skupin v državi''. Vsebino obeh inštrumentov bi bilo potrebno dopolniti z določbami Deklaracije o pravicah prvobitnega prebivalstva, ko bo sprejeta (op: sprejeta leta 2007) (Devetak, 1999: 105).

Deklaracija o pravicah oseb, ki pripadajo narodnim ali etničnim, verskim in jezikovnim manjšinam našteva dolžnosti držav do manjšin in pravice pripadnikov teh manjšin, vendar se moramo pri tem zavedati, da ta Deklaracija nima mednarodnopravno zavezujočega značaja, ki ga pa lahko skozi kogentne norme tudi pridobi. Za varstvo prvobitnega prebivalstva so pomembni zlasti prvi štirje členi, ki se sicer v prvi vrsti nanašajo na manjšine. Razlog takšne uporabe določb omenjene Deklaracije lahko razložim s primerjavo nedominantnega položaja manjšin in prvobitnega prebivalstva glede na ostalo prebivalstvo, ki v obeh primerih predstavlja versko ali pa jezikovno različnost glede ostale populacije in jim je treba zagotoviti določene posebne pravice. Ob tem moram opozoriti na pomanjkljivost Deklaracije o pravicah oseb, ki pripadajo narodnim ali etničnim, verskim in jezikovnim manjšinam, saj omenja le individualne pravice tj. pravice posameznika, ki se nahajajo na področju narodne, etnične, kulturne, verske in jezikovne identitete manjšin.

V svojem 1. členu Deklaracija o pravicah oseb, ki pripadajo narodnim ali etničnim, verskim in jezikovnim manjšinam nalaga državam obvezo: ``Države naj varujejo obstoj in narodno ali etnično, kulturno, versko in jezikovno identiteto manjšin znotraj njihovih ozemelj ter vzpostavljajo pogoje za vzpodbujanje takšne identitete. Države naj sprejmejo primerna zakonodajna in druga merila za doseg tega cilja''.

V 2. členu Deklaracija o pravicah oseb, ki pripadajo narodnim ali etničnim, verskim in jezikovnim manjšinam določa, da ``Pripadniki narodnih ali etničnih, verskih in jezikovnih manjšin imajo pravico do uživanja njihove lastne kulture, pravico do lastne veroizpovedi in opravljanja verskih obredov, pravico do svobodne uporabe svojega jezika v zasebnem in javnem življenju brez vsakršne diskriminacije. Pripadniki manjšin imajo pravico do sodelovanja v kulturnem, verskem, družbenem, ekonomskem in javnem življenju. Pripadniki manjšin imajo pravico do sodelovanja pri odločitvah na nacionalnem, kjer je potrebno tudi na regionalnem nivoju, ki zadevajo manjšino, kateri pripadajo ali območje, na katerem živijo, na način, ki ni nezdržljiv z nacionalno zakonodajo. Pripadniki manjšin imajo pravico do ustanavljanja in vzdrževanja njihovih lastnih združenj. Pripadniki manjšin imajo pravico tudi

do nediskriminatornega, svobodnega in miroljubnega vzpostavljanja in ohranjanja stikov z drugimi člani njihovih skupin, s pripadniki drugih manjšin in državljani drugih držav, s katerimi jih povezujejo narodne ali etnične, verske ali jezikovne vezi''. Deklaracija o pravicah oseb, ki pripadajo narodnim ali etničnim, verskim in jezikovnim manjšinam se podobno, kot 27. člen Pakta o državljskih in političnih pravicah nanaša le na individualne pravice posameznika, ki pripada takšnim manjšinam in ne na manjšine, kot skupine v okviru kolektivnih pravic zaščite.

Glede izvrševanja pravic lahko iz 3. člena Deklaracije o pravicah oseb, ki pripadajo narodnim ali etničnim, verskim in jezikovnim manjšinam povzamemo, da pripadniki manjšin lahko svoje pravice izvršujejo, vključno s posebnimi pravicami iz 2. člena omenjen Deklaracije, individualno enako, kot v skupnosti z drugimi člani njihove skupine, brez diskriminacije. Torej, se posebne pravice iz 2. člena smatrajo, da veljajo tako za posameznike kot za skupine in so te pravice tako individualne ali kolektivne.

Izobraževanje o manjšinah in izobraževanje manjšin obravnava 4. člen Deklaracije o pravicah oseb, ki pripadajo narodnim ali etničnim, verskim in jezikovnim manjšinam, ki pripadnikom manjšin zagotavlja možnost učenja njihovega materinega jezika ter šolanje v omenjenem jeziku, prav tako poziva, da mora biti pripadnikom manjšin omogočeno pridobivanje znanja o celotni družbi. Tudi države imajo nalogo, da sprejmejo potrebne ukrepe glede izobraževanja, ki bodo med prebivalstvo vzpodbujali in razširjali znanje o zgodovini, tradiciji, jeziku in kulturi manjšin, ki živijo na njihovem teritoriju.

Menim, da te določbe nujno veljajo tudi za prvobitne prebivalce, saj morajo biti našteje pravice zagotovljene vsakemu posamezniku, ne glede na raso, spol, jezik in kakršnokoli pripadnost. Deklaracija o pravicah oseb, ki pripadajo narodnim ali etničnim, verskim in jezikovnim manjšinam zagotavlja s temi določbami formalno in dejansko enakopravnost, ki je temeljni pogoj za posebno zaščito in nediskriminacijo manjšin ter tudi prvobitnega prebivalstva.

Konvencija o otrokovih pravicah OZN (Ur.l. SFRJ-MP 15/1990) sprejeta s strani GS OZN leta 1989, obsega več določil, ki se nanašajo na otroke prvobitnih prebivalcev. Členi Konvencije o otrokovih pravicah se nanašajo na pravice otrok prvobitnih prebivalcev v treh smereh: skozi splošna načela, skozi posebne pravice otrok prvobitnih prebivalcev in skozi pravice, ki se aplicirajo na vse otroke. Tako 2. člen Konvencije o otrokovih pravicah obravnava obveznost držav podpisnic in pravi: ``Države pogodbenice spoštujejo in vsakemu otroku, ki sodi pod njihovo pravno pristojnost, jamčijo s to Konvencijo priznane pravice brez

kakršnegakoli razlikovanja, ne glede na raso, barvo kože, spol, jezik, veroizpoved, politično ali drugo prepričanje, narodno, etnično ali družbeno poreklo, premoženje, invalidnost, rojstvo ali kakršenkoli drug položaj otroka, njegovih staršev ali zakonitega skrbnika. Države pogodbenice bodo s sprejetjem vseh ustreznih ukrepov zagotovile varstvo otroka pred vsemi oblikami razlikovanja ali kaznovanja zaradi položaja, delovanja, izraženih mnenj ali prepričanj njegovih staršev, zakonitih skrbnikov ali družinskih članov'' (Libesman, 2007: 295). Člen 17 in 29 Konvencije o otrokovih pravicah se nadalje nanašata posebno na otroke prvobitnih prebivalcev. Člen 17 priporoča državam spodbujanje množičnih sredstev obveščanja, ki posebno spoštujejo jezikovne potrebe mladoletnih ter otrok prvobitnih prebivalcev. Odstavek d 17. člena se glasi: ``Države pogodbenice priznavajo pomembno vlogo množičnih občil in otroku zagotavljajo dostop do informacij in gradiv iz najrazličnejših domačih in mednarodnih virov, zlasti tistih, katerih cilj je krepitev otrokove družbene, duhovne in npravstvene blaginje ter telesnega in duševnega zdravja. V ta namen države pogodbenice: a) spodbujajo javna občila k širjenju za otroka družbeno in kulturno koristnih informacij in gradiv v skladu z duhom 29. člena; b) spodbujajo mednarodno sodelovanje pri ustvarjanju, izmenjavi in širjenju takšnih informacij in gradiv iz najrazličnejših domačih in mednarodnih kulturnih virov; c) spodbujajo ustvarjanje in razširjanje otroških knjig; d) spodbujajo javna občila, da posvečajo posebno pozornost jezikovnim potrebam otroka, ki je pripadnik manjšinske skupine ali staroselec (indigenous); e) spodbujajo razvoj ustreznih smernic za zavarovanje otroka pred informacijami in gradivi, ki škodujejo njegovi blaginji''. Za varstvo otrok prvobitnega prebivalstva je pomemben tudi 29. člen konvencije, ki se nanaša na izobraževanje otrok tako, da si prizadeva: k popolnemu razvoju otrokove osebnosti, nadarjenosti ter umskih in telesnih sposobnosti; h krepitvi spoštovanja človekovih pravic in temeljnih svoboščin ter načel, določenih z UL OZN; h krepitvi spoštovanja do otrokovih staršev, njegove kulturne identitete, jezika in vrednot, nacionalnih vrednot države, v kateri otrok prebiva, država, iz katere morda izhaja, in do civilizacij, različnih od njegove; k pripravi otroka na odgovorno življenje v svobodni družbi, v duhu razumevanja, miru, strpnosti, enakosti med spoloma in prijateljstva med vsemi narodi, etničnimi, narodnimi in verskimi skupinami in osebami staroselskega porekla; h krepitvi spoštovanja do naravnega okolja (Libesman, 2007: 298).

Od izobraževalnih ciljev, ki jih v 29. členu zastavlja Konvencija, sta za nas zanimiva naslednja dva cilja: 1. razvoj spoštovanja otrokovih staršev, kulturne identitete otroka, njegovega jezika in vrednost kot tudi nacionalnih vrednost dežele, kjer otrok živi, in dežele, iz katere izhaja, ter civilizacij, ki se od njega razlikujejo, in 2. priprava otroka na odgovorno

življenje v svobodni družbi, v duhu razumevanja, miru, strpnosti, enakosti spolov in prijateljstva med vsemi narodi, etničnimi, narodnostnimi in verskimi skupinami ter osebami avtohtonega porekla (Devetak, 1999: 110). Člen 29 točka d priporoča takšno izobraževalno pripravo otrok, ki je v duhu razumevanja in prijateljstva med vsemi ljudmi posebno v odnosu do pripadnikov prvobitnega izvora. Za otroke prvobitnih prebivalcev je torej pomembna točka d omenjenega člena, ki pravi: ``izobraževanje otrok mora biti usmerjeno k pripravi otroka na odgovorno življenje v svobodni družbi, v duhu razumevanja, miru, strpnosti, enakosti med spoloma in prijateljstva med vsemi narodi, etničnimi, narodnimi in verskimi skupinami in osebami staroselskega porekla.`` (Libesman, 2007: 298).

Vsebinsko obravnavanih določb 29. člena Konvencije o otrokovih pravicah je možno udejanjiti predvsem z ustreznimi izobraževalnimi in vzgojnimi programi, zlasti na področju zgodovine, zemljepisa, etike in podobnih izobraževalnih in vzgojnih programov. Za doseg te ciljev je izredno pomemben tudi izobraževalen in vzgojni vpliv televizije ter drugih sredstev javnega obveščanja na oblikovanje otrokove osebnosti in vrednot (Devetak, 1999: 111).

Podobne izobraževalne in vzgojne cilje (spoštovanje različnosti in razvijanje prijateljstva ter razumevanja med ljudmi) zasledimo tudi v 5. členu Konvencije o odpravi vseh oblik rasne diskriminacije in v drugih mednarodnih inštrumentih, ki se nanašajo na človekove pravice in rasno diskriminacijo.

V Konvenciji o otrokovih pravicah se kaže 30. člen, kot najbolj pomemben člen, ki se nanaša posebno na prvobitne prebivalce. Je edinstven člen v pogodbah človekovih pravic ZN, kateri se izrecno nanaša na prvobitne prebivalce. V njem je določeno, da ``v tistih državah, v katerih živijo etnične, verske ali jezikovne manjšine ali osebe staroselskega porekla, otroku, ki pripada taki manjšini ali ki je staroselec, ne sme biti vzeta pravica, da skupaj z drugimi člani svoje skupine uživa svojo lastno kulturo, izpoveduje in izraža svojo lastno vero in da uporablja svoj lastni jezik`` (Libesman, 2007: 296). To pa naj bi veljalo samo za tiste države, kjer obstajajo takšne manjšine, kot je določeno v 27. členu MPDPP. 30. člen Konvencije o otrokovih pravicah povzema vsebinske prvine 27. člena MPDPP. Pravico otroka omejuje na otroka, kot posameznika. Nanaša pa se na tiste države, kjer obstajajo v členu omenjene manjšine. To daje državam, ki niso naklonjene neki manjšini, možnost, da zanikajo njen obstoj in s tem odvzamejo otroku pravno osnovo za udejanjanje njegovih pravic, ki izhajajo iz obravnavanega člena Konvencije o pravicah otroka. Seveda je potrebno tudi v tem primeru smiselno uporabiti razlago vsebinskih razsežnosti 27. člena MPDPP, ki jo je sprejel Odbor za človekove pravice (Devetak, 1999: 110).

Da bi pospešili učinkovito uresničevanje Konvencije o otrokovih pravicah in spodbudili mednarodno sodelovanje na področju mednarodne zaščite otrok predvsem otrok prvobitnega prebivalstva, imajo specializirane agencije, Sklad ZN za pomoč otrokom in ostali organi ZN pravico biti zastopani pri obravnavanju uresničevanja tistih določb Konvencije o otrokovih pravicah, ki sodijo v okvir njihovih pristojnosti. Omeniti še velja, da je bil za namen varstva otrokovih pravic ustanovljen še Odbor za otrokove pravice, ki ima nalogo preverjanja napredka držav pogodbenic glede uresničevanja s Konvencijo prevzetih obveznosti.

Glede varstva prvobitnih prebivalstev so pomembne še naslednje mednarodne aktivnosti ter dokumenti ZN:

a) *Deklaracija o okolju in razvoju* iz Ria de Janeira je bila sprejeta leta 1992 v okviru mednarodne konference ZN o okolju in razvoju t.i. Earth Summit. V tej Deklaraciji je zapisano, da imajo prvobitni prebivalci zaradi svojih tradicionalnih postopkov in znanj vitalno vlogo v upravljanju in izboljšanju okolja, torej so v posebnem odnosu do zemlje oziroma okolja.

b) Naslednji mednarodni dokument, ki je tudi povezan s t.i. Earth Summit konferenco je program *AGENDA 21*. Za prvobitne prebivalce je posebej pomembno 26. poglavje, ki poziva k "vzpostavitvi sporazumov z namenom okrepiti aktivno sodelovanje prvobitnega prebivalstva in njihovih skupnosti pri formiranju nacionalnih politik, zakonov in programov v zvezi z upravljanjem virov in drugimi razvojnimi procesi, ki lahko vplivajo nanje in na sprejem njihovih predlogov glede teh politik in programov". Ugotovljeno je bilo, da je potrebno sprejeti posebne ukrepe, da bi lahko zaščitili in v popolnosti izkoristili (za namene svetovnega zdravstva) znanje prvobitnih prebivalcev o njihovem tradicionalnem zdravstvu in znanju o naravi ter pri tem ohranili njihovo znanje za prihodnje generacije.

c) *Dunajska deklaracija in akcijski program* predstavljata zaključni akt Svetovne konference o človekovih pravicah, ki je potekala v Avstriji leta 1993. Prvobitno prebivalstvo omenja Dunajska Deklaracija v 20. točka 1. dela, ki "priznava naravno dostojanstvo in edinstven prispevek prvobitnih prebivalcev k razvoju in pluralnosti družb ter strogo zavezuje obvezo mednarodne skupnosti k izboljšanju ekonomskega, socialnega in kulturnega položaja ter k uživanju plodov trajnostnega razvoja. Države morajo zagotoviti popolno in svobodno participacijo prvobitnega prebivalstva v vseh pogledih družbe, posebno v zadevah, ki se jih dotikajo...". Zelo pomembne določbe, ki pa so namenjene samo prvobitnim prebivalcem so določbe v drugem delu Deklaracije od točke 28 do točke 32. Z omenjenimi določbami zahteva Dunajska Deklaracija dopolnitev osnutek Deklaracije o pravicah prvobitnega prebivalstva,

podaljšanje mandata Delovne skupine o vprašanih prvobitnega prebivalstva in razglasitev mednarodnega desetletja prvobitnih prebivalcev (prva mednarodna dekada prvobitnega prebivalstva OZN) ([www.unhchr.ch/huridocda/huridoca.nsf/\(Symbol\)/A.CONF.157.23.En](http://www.unhchr.ch/huridocda/huridoca.nsf/(Symbol)/A.CONF.157.23.En)).

d) Znotraj Dunajske deklaracije in akcijskega programa je bilo vsebovano priporočilo o ustanovitvi nekakšnega učinkovitega stalnega foruma glede zadev, ki zadevajo prvobitno prebivalstvo, ta pa naj bi bil ustanovljen v okviru prve mednarodne dekade prvobitnega prebivalstva ZN (1994 - 2004). *Stalni forum Združenih narodov za domorodne zadeve* je bil ustanovljen dne 28. junija 2000 s strani Ekonomsko-socialnega sveta ZN z resolucijo 2000/22, kot svetovalno telo. V tej resoluciji je bilo dano Stalnemu forumu pooblastilo za "razpravljanje o zadevah prvobitnega prebivalstva znotraj pooblastila Sveta v zvezi z ekonomskim in družbenim razvojem, kulturo, okolja, izobraževanja, zdravstva in človekovih pravic". Namen ustanovitve Stalnega foruma je predvsem podpiranje in varstvo pravic prvobitnega prebivalstva. Posebej pomembno pa je sodelovanje Stalnega foruma z ostalimi organizacijami in specializiranimi agencijami pri ustvarjanju in izvrševanju projektov na področju zdravstva, izobraževanja, bivanja, zaposlovanja, razvoja in okolja, ki podpirajo zaščito pravic prvobitnega prebivalstva ter njihovih tradicionalnih običajev, vrednot in znanja.

e) *Durbanska deklaracija in akcijski program* sta bila sprejeta na Svetovni konferenci ZN proti rasizmu leta 2001 v Durbanu (Južna Afrika). Oba dokumenta vsebujeta poseben del, ki se nanaša na prvobitne prebivalce, prav tako tudi sama Deklaracija vsebuje številna priporočila za varstvo pravic prvobitnega prebivalstva (www.unhchr.ch/pdf/Durban.pdf).

f) Pomembno vlogo poročanja o razmerah, ki zadevajo prvobitno prebivalstvo ima Posebni Poročevalec o razmerah na področju človekovih pravic in temeljnih svoboščin prvobitnega prebivalstva. Mesto Posebnega Poročevalca je bilo ustanovljeno s strani Komisije za človekove pravice leta 2001 z resolucijo 2001/57, nazadnje pa je bilo obnovljeno s strani Sveta za človekove pravice v letu 2006, prav tako z resolucijo 6/12. V resoluciji, ki oblikuje mesto Posebnega Poročevalca so podane naslednje glavne naloge: zbirati informacije in sporočila glede kršenja človekovih pravic prvobitnega prebivalstva; oblikujejo priporočila na ocenah preprečitve in izboljšanja teh kršitev; in delovanje v tesni zvezi z ostalimi posebnimi procesi in drugimi telesi, ki se ukvarjajo z varstvom pred kršitvami človekovih pravic. Posebni Poročevalec ima nalogo obveščati o zadevah prvobitnega prebivalstva Svet in Generalno skupščino ZN, prav tako mu mora Visoki komisar za človekove pravice nuditi podporo glede omogočanja izvrševanja njegovih obveznosti.

Posebni Poročevalec ima nalogo sprejemati tudi sporočila nevladnih mednarodnih organizacij in organizacij prvobitnega prebivalstva, ki veljajo za najbolj pomembne

informacije, zato ker so natančne, posodobljene in podrobne, kolikor je mogoče. Ta sporočila imajo v nadaljnjem poteku dogodkov zelo pomembno vlogo, saj pripomorejo k odločitvi Posebnega Poročevalca, ki se lahko odloči za nadaljnjo preiskavo v danem primeru, ostane pozoren na določen primer, zahteva dodatne informacije glede določene zadeve in vodi komunikacijo zoper zadevne države (www2.ohchr.org/english/issues/indigenous/rapporteur/).

DEKLARACIJA OZN O PRAVICAH PRVOBITNEGA PREBIVALSTVA

Začetki prizadevanj za varstvo prvobitnega prebivalstva na globalni ravni se nanašajo na Delovno skupino za prvobitno prebivalstvo (WGIP), ki je bila ustanovljena leta 1982 v okviru Podkomisije za varstvo pred diskriminacijo in zaščito manjšin. Sama Delovna skupina je imela zelo pomembno vlogo za razvoj varstva pravic prvobitnega prebivalstva. V okviru OZN je imela ta skupina edina pravico, da se je lahko formalno v svetovnem merilu ukvarjala s problemi prvobitnega prebivalstva, vodila pregled dejavnosti in se trudila v smeri določitve osnovnih standardov zaščite pravic prvobitnega prebivalstva. Pri tem pa moram omeniti, da sama poročila, priporočila in študije Delovne skupine niso imele neposredne moči vplivanja na stališča in politiko OZN-a, ker jih je moral potrditi še organ višjega nivoja (Podkomisija za varstvo pred diskriminacijo in zaščito manjšin ter Komisija za človekove pravice), šele nato jih je lahko potrdil ECOSOC ali Generalna skupščina. Najbolj pomembno ob vsem tem pa je bila možnost udeležbe prvobitnih ljudstev in njihovih organizacij na mednarodnih srečanjih Delovne skupine, kjer so imeli možnost medsebojnega usklajevanja, dogovorov, izmenjave idej in načrtovanja nadaljnjega skupnega razvoja, obenem so se posvetovali tudi z vladami svojih držav in se tako izdatno trudili tudi za doseg soglasja glede določenih problemov.

Prvo najbolj pomembno dejanje celotne mednarodne skupnosti za varstvo prvobitnega prebivalstva predstavlja Osnutek deklaracije o pravicah prvobitnega prebivalstva (*Draft Declaration on the Rights of Indigenous Peoples 1992*), ki ga je začela pisati Delovna skupina leta 1985 in to brez vmešavanja držav skupaj s številnimi predstavniki prvobitnih prebivalcev. Osnutek so uspešno zaključili julija leta 1993, pri tem pa je potrebno izpostaviti, da je ta Osnutek predstavljal prvi do tedaj tako obsežen zapis kolektivnih pravic prvobitnega prebivalstva. Prav tako je omembe vredno, da je bilo leto 1993 določeno kot ``mednarodno leto svetovnega prvobitnega prebivalstva'', kar pa je bila spet ideja Delovne skupine. Podkomisija za varstvo pred diskriminacijo in zaščito manjšin je leta 1994 z Resolucijo 1994/45 sprejela Osnutek deklaracije in ga predlagala Komisiji za človekove pravice v

nadaljnjo obravnavo. Leta 1995 po sprejemu Osnutka deklaracije je Komisija za človekove pravice ustanovila novo telo, Delovno skupino o osnutku deklaracije o pravicah prvobitnega prebivalstva, ki je skrbela za pospešitev sprejetja Deklaracije o pravicah prvobitnega prebivalstva v GS OZN. Pri tej Delovni skupini je pomembno to, da je bila potrjena tudi s strani ECOSOC-a in, da so poleg držav sodelovale še mnoge nevladne organizacije, ki so imele nalogo zastopati interese prvobitnega prebivalstva. Osnutek deklaracije Združenih narodov o pravicah prvobitnega prebivalstva predvideva tudi vzajemno sprejemljive in korektne procedure za reševanje konfliktov oziroma nesoglasij med prvobitnimi prebivalci in državami, in zajema sredstva pogajanja, posredovanja, arbitražo, nacionalna sodišča, mednarodne in regionalne preglede človekovih pravic in mehanizme pritožb. Tako je bil tudi v okviru OZN leta 2000 ustanovljen poseben organ, Stalni forum ZN za zadeve prvobitnega prebivalstva, ki se ukvarja izključno z vprašanji prvobitnih prebivalcev. To telo je posebno svetovalno telo ECOSOC-a, ki pa ima pomembno mesto, saj zaseda enak nivo pomembnosti kot npr. Komisija za človekove pravice. Stalni forum se ukvarja predvsem z ekonomskimi, socialnimi, kulturnimi, izobraževalnimi, zdravstvenimi in vprašanji v zvezi z okoljem ter človekovimi pravicami prvobitnih prebivalcev.

Deklaracija OZN o pravicah prvobitnega prebivalstva iz leta 2007 predstavlja enega najpomembnejših korakov v promociji in zaščiti temeljnih pravic in osnovnih svoboščin prvobitnega prebivalstva, ter zagotavlja minimalni standard za preživetje in dobrobit prvobitnih prebivalcev sveta.

Sama Deklaracija o pravicah prvobitnega prebivalstva je bila plod dolgoletnega prizadevanja za doseg kompromisa med prvobitnim prebivalstvom in državami, zato ni bilo dvoma, da ne bi bila sama Deklaracija splošno sprejeta s strani celotne mednarodne skupnosti, čeprav pa je bilo obenem pričakovati nasprotovanje velikih držav, v katerih živijo velike skupnosti prvobitnega prebivalstva, zanj je glasovalo 143 držav, vzdržalo pa se jih je 11 (Avstralija, Kanada, Nova Zelandija, ZDA...). Tako so končno po 22 letih težkega dela sprejeli neobvezujočo deklaracijo o pravicah okoli 370 milijonov prvobitnih prebivalcev po svetu, ki jo je sprejela GS ZN-a 13. septembra 2007. Deklaracija o pravicah prvobitnega prebivalstva iz leta 2007 je pomemben simbol za vse subjekte mednarodnega prava, saj varuje človekove pravice prvobitnih prebivalcev in varuje njihovo pravico do zemlje in virov.

Deklaracija, ki vsebuje tako individualne, kot kolektivne pravice prvobitnega prebivalstva je sestavljena iz preambule in 46 členov, kar tvori skupno 9 vsebinskih poglavij. Prva uvodna poglavja skupaj s preambulo se ukvarjajo s splošnimi človekovimi pravicami in načeli (nediskriminacija, preprečevanje rasizma in enakopravnost vseh ljudi), ki so že bila sprejeta v

okviru obvezujočih mednarodnopravnih dokumentov, pri tem pa poudarja, da se njihove določbe uporabljajo tudi za varstvo pravic prvobitnega prebivalstva. Nadaljnja poglavja pa se ukvarjajo predvsem s točno določenimi pravicami, ki se nanašajo na njihovo varstvo in v tem pogledu nadgrajujejo obstoječo mednarodno ureditev prvobitnega prebivalstva.

Prvo poglavje (1.- 6. člen) govori predvsem o individualnih in kolektivnih temeljnih človekovih pravicah, ki so zapisana v vseh pomembnejših mednarodnopravnih dokumentih. Prvobitno prebivalstvo in posamezniki so popolnoma svobodni in izenačeni z vsemi drugimi ljudmi ter posamezniki, ob tem pa imajo pravico do nediskriminacije pri izvrševanju svojih pravic, posebno pravic, ki temeljijo na njihovem izvoru ter identiteti. Gre za osnovno pravico do enakopravnosti, tako tudi 6. člen navaja, da ``ima vsak posameznik pravico do državljanstva``. Najbolj pomembna pravica za prvobitne prebivalce je pravica do samoodločbe, ki obsega predvsem spoštovanje človekovih pravic in nediskriminacijo teh prebivalcev. Pravica do samoodločbe je podobno že zajeta tudi v obeh Paktih ZN iz leta 1966, vendar se v Deklaraciji nanaša predvsem na spoštovanje in ohranitev prvobitnih skupnosti, ki ne sme biti v škodo ozemeljske celovitosti in neodvisnosti držav. Prav tako se slednjim priznava tudi pravica do zemlje, ozemlja in naravnih virov, ki so bistveni za njihov način življenja. V tem smislu si lahko razlagamo tudi možnost, da si to prebivalstvo zagotovi svoje osnovne človekove pravice in nediskriminacijo na način nekakšne avtonomije. Ta pojem avtonomije, ki predstavlja samoodločbo pa obsega predvsem zagotavljanje tistih pravic, s katerimi si ti prebivalci krojijo lastno usodo, torej odločanje o sedanjosti in prihodnosti z udeležbo v političnih, ekonomskih, socialnih in kulturnih krogih ali drugače, gre za pravico odločanja o ohranitvi in razvoju samobitnosti v lastni skupnosti.

V drugem poglavju (7.- 10. člena) je govora predvsem o temeljnih svoboščinah, ki se morajo zagotoviti prvobitnemu prebivalstvu in njihovim pripadnikom. Določbe tudi državam nalagajo, da ščitijo domorodna ljudstva pred asimilacijo in kulturnim genocidom ter, da jim zagotavljajo učinkovite mehanizme preventive, prav tako jim je treba nuditi zaščito pred kakršnokoli asimilacijo ali integracijo s strani drugih kultur in preprečiti vsiljevanje drugačnega načina življenja s pomočjo zakonodaje, upravnimi ali drugimi ukrepi. Prvobitno prebivalstvo tudi ne sme biti nasilno preseljeno iz svojih dežel in ozemelj. V kolikor pa je to potrebno, je potreben soglasen dogovor ter pravično nadomestilo in kjer je mogoče, tudi možnost vrnitve nazaj na prvotno ozemlje.

Tretje poglavje (11.- 13. člen) govori, da imajo prvobitni prebivalci pravico zaščititi arheološka najdišča in zgodovinske kraje, ter vsebuje pravico do povračil v primerih, ko je bila prvobitnim prebivalcem odvzeta kulturna, intelektualna in druga lastnina. V 12. členu

Deklaracija ščiti verske in duhovne običaje prvobitnih prebivalcev, tradicije in obrede ter vključuje pravico do vrnitve človeških ostankov prvobitnih prebivalcev v domovino. Vsebina 12. člena se ujema tudi z vsebino 18. člena Splošne deklaracije človekovih pravic in s 1. točko 18. člena Mednarodnega pakta o državljanskih in političnih pravicah, vendar oba mednarodna dokumenta vsebujeta glede same uporabe te vsebine določene omejitve, katerih pa sama Deklaracija ne vsebuje. V tem poglavju se v 13. členu pojavi zaščita jezika, zgodovine, ustnega izročila, filozofije, jezikoslovja in literature, vendar to ni novost, saj podobne pravice že določa tudi vsebina Mednarodnega pakta o državljanskih in političnih pravicah ter vsebina Konvencije MOD št. 169.

V četrtem poglavju (14.- 17. člen) so zapisane predvsem pravice glede izobraževanja, zaposlovanja in sredstev obveščanja. V tem delu Deklaracije se omenja pravica prvobitnega prebivalstva do vzpostavitve in nadzora lastnih izobraževalnih sistemov ter institucij, ki naj zagotovijo izobraževanje v njihovem lastnem jeziku, v skladu z njihovimi kulturnimi metodami poučevanja in učenja. Torej omogočiti se mora izobraževanje brez diskriminacije, še posebej otrok prvobitnih prebivalcev, pri tem pa se mora upoštevati tudi dostojanstvo in raznovrstnost njihove kulture, tradicije in zgodovine tako v družbi, kot v izobraževanju. Ob tem pa se jim mora nuditi tudi pravica do ustanavljanja lastnih medijev v lastnem jeziku ter prosti dostop do drugih medijev, ki niso izrecno namenjeni prvobitnim prebivalcem. Nadalje pa Deklaracija o pravicah prvobitnega prebivalstva še omenja pravico prvobitnega prebivalstva do izvrševanja vseh pravic v okviru mednarodnopravnih določb ter nacionalne zakonodaje, ki se nanaša na delovno pravo. V tem delu se Deklaracija opira na določbe sprejete v mednarodnih dokumentih številnih mednarodnih organizacij (ZN, MOD...)

Peto poglavje (18.- 24. člen) zajema pravico, ki pravi, da lahko prvobitni prebivalci sodelujejo in odločajo v celoti ali preko predstavnikov, ki jih izberejo sami z lastnimi postopki, na vseh ravneh odločanja v zadevah, ki vplivajo na njihove pravice, življenja in usode, ter pravico, da ohranijo ali razvijejo svoje ustanove. Med drugim imajo pravico do vzpostavitve in razvoja lastnega političnega, ekonomskega, socialnega sistema ter institucij za zavarovanje izvrševanja njihovih lastnih tradicionalnih aktivnosti. Prav tako morajo tudi države sprejeti posebne ukrepe za izboljšanje njihovega ekonomskega in socialnega položaja, ter jim dati pravico brez diskriminacije, za izboljšanje njihovega ekonomskega in socialnega stanja, zaposlovanja, poklicnega izobraževanja, stanovanj, sanitarij, zdravstva in socialne varnosti. Ob vsem tem pa jim je še potrebno nuditi pravico do določitve in razvoja lastnih prioritet in strategij za izvrševanje njihovih pravic na vseh področjih življenja, kar je zelo pomembno za njihov nadaljnji razvoj. V tem delu Deklaracije o pravicah prvobitnega

prebivalstva se govori tudi o pravici do izvajanja lastnih tradicionalnih metod zdravljenja ter o intelektualni lastnini v obliki tradicionalne medicine. Prvobitnim prebivalcem se mora omogočiti pravica do zaščite za medicino pomembnih rastlin, živali in mineralov, prav tako se jim mora nuditi enakopraven dostop do medicinske oskrbe oziroma zdravstvenih institucij.

V šestem poglavju (25.- 32. člen) Deklaracija o pravicah prvobitnega prebivalstva govori o tradicionalnih deželah in ozemljih, kateri so poseljeni s prvobitnimi prebivalci. Prvobitnim prebivalcem se priznava pravica do zemlje, pri tem pa se tudi upošteva osrednji pomen časovne prioritete in povezave skupine ljudi z določenim ozemljem. Posamezne določbe tako dajejo tem prebivalcem določene posebne pravice zaščite, ki so tesno povezane z njihovimi ozemlji in viri. Prvobitni prebivalci jih lahko uporabljajo, razvijajo in nadzorujejo, države pa jih morajo priznati in zaščititi njihovo kulturno in intelektualno lastnino, ki je vezana na ta ozemlja. Pomembno pri tem je, da se tudi prvobitno prebivalstvo vključi v ta proces, saj ima pri morebitnem uničenju ali odvzemu ozemelj pravico do odškodnine in vzpostavitve prejšnjega stanja, kadar pa to ni mogoče pa do pravičnega nadomestila. Države morajo ščiti intelektualno in kulturno lastnino prvobitnih prebivalcev s poudarkom na zaščiti znanosti, tehnologije, kulturnega izražanja in vključevanja človeških virov, genskega materiala, semen, zdravil, znanja o lastnostih flore in favne, ustnega izročila, literature, oblikovanje ter vizualno in izrazno umetnost. V 30. členu je zapisano tudi, da se lahko ta ozemlja prvobitnih prebivalcev le izjemoma pod posebnimi pogoji uporabljajo za vojaške aktivnosti. Prvobitni prebivalci imajo tudi pravico do pogovorov in zaščite glede svojega okolja in produktivne sposobnosti svojih ozemelj ter virov. Skupaj z državami določajo strategije za nadaljnji razvoj in koriščenje teh ozemelj in naravnih virov, ob tem pa je potrebno paziti na okoljevarstveno problematiko in zagotoviti prvobitnim prebivalcem zdravo življenjsko okolje.

Sedmo poglavje (33.- 37. člen) obravnava skupnosti prvobitnih prebivalcev in njihove institucije, ki delujejo na vseh življenjskih ravneh. Pravico imajo do neodvisnega ustanavljanja institucij, določanja članstva in svobodnih stikov. V smislu pravice čezmejnega sodelovanja imajo prvobitni prebivalci, še posebej tisti, ki jih ločujejo mednarodno priznane meje držav, imajo pravico z drugimi ljudstvi preko meja ohranjati in razvijati stike, odnose in sodelovanje, vključno z dejavnostmi duhovnega, kulturnega, političnega, ekonomskega in socialnega pomena. Prvobitni prebivalci imajo, glede na njihov domorodni duh in namen, pravico do priznanja, izpolnitve in uveljavitve pogodb in drugih sporazumov, ki so jih sklenila z državami ali njegovimi naslednicami. Države morajo spoštovati in upoštevati takšne pogodbe, dogovore in druge sporazume sklenjene med prvobitnim prebivalstvom in državami. Pri tem je potrebno pripomniti, da se zaradi tega ne sme v tej Deklaraciji o pravicah

prvobitnega prebivalstva ničesar razlagati v smislu zmanjšanja ali odprave pravic prvobitnega prebivalstva pridobljenih v dogovorih, sporazumih in ostalih tvornih ukrepih.

Osmo poglavje (38.- 42. člen) omenja, da morajo države sprejeti posebne ukrepe za doseg ciljev Deklaracije o pravicah prvobitnega prebivalstva s posvetovanjem in sodelovanjem prvobitnega prebivalstva. V ta namen se jim mora omogočiti dostop do primerne finančne in tehnične pomoči v okviru držav ter mednarodnih organizacij. Ob vsem tem pa Deklaracija tudi omenja, da je potrebno upoštevati ter spoštovati njihove običaje, tradicijo, pravila, zakonodajni sistem teh skupnosti in mednarodno pravo človekovih pravic, predvsem, kadar se gre za pravične in poštene odločitve v sporih. Nadalje jim je treba nuditi v okviru mednarodnih organizacij, da se udeležijo razprav, kjer se obravnava njihova sporna tematika, v želji čim večje učinkovitosti Deklaracije o pravicah prvobitnega prebivalstva, tako imajo v ta namen ZN organe, vključno z Stalnim forumom ZN za domorodne zadeve, ter specializirane agencije, vsebujoč tudi lokalno raven, in države nalogo pospeševanja upoštevanja in uporabe določb Deklaracije.

V devetem poglavju (43.- 46. člen) pa Deklaracija o pravicah prvobitnega prebivalstva pravi, da pravice, ki so zapisane v njej ``določajo najnižji standard za preživetje, dostojanstvo in blaginjo prvobitnih prebivalcev po vsem svetu`` ter, da so ``pravice, ki jih vsebuje Deklaracija o pravicah prvobitnega prebivalstva, enakopravno zajamčene moškim in ženskim posameznikom, pripadnikom prvobitnih prebivalcev``. V tej Deklaraciji tudi ni ničesar ustvarjenega za zmanjšanje ali uničenje pravic prvobitnega prebivalstva, ki jih imajo sedaj ali pa jih bodo pridobili v prihodnosti, prav tako se ničesar ne razlaga tako, kar bi lahko bilo v neskladju z Ustanovno Listino ZN in bi nasprotovalo ozemeljski celovitosti ali politični enotnosti suverene ter neodvisne države.

Določbe objavljene v tej Deklaraciji se morajo prav tako razlagati v skladu z načeli pravičnosti, demokracije, spoštovanja človekovih pravic, enakopravnosti, nediskriminacije, dobrega vodenja in dobre vere.

Deklaracija o pravicah prvobitnega prebivalstva predstavlja vodilo za poglobitve ukrepe, ki so potrebni za zagotovitev dostojanstva, preživetja in blaginje ljudi, ki so med najbolj revnimi in marginaliziranimi na svetu. Sprejetje deklaracije pošilja mednarodni skupnosti jasno sporočilo, da pravice prvobitnih ljudstev niso ločene ali manj pomembne od pravic drugih, ampak so sestavni in nepogrešljivi del sistema človekovih pravic, posvečenega pravicam vseh.

Skupina nevladnih organizacij (Amnesty International, Friends World Committee for Consultation (Quakers), International Service for Human Rights (ISHR), International

Federation of Human Rights (FIDH), International Work Group for Indigenous Affairs (IWGIA) Netherlands Centre for Indigenous Peoples (NCIV) in Rights and Democracy) je v skupni izjavi pozdravila sprejetje deklaracije in izrazila upanje, da bodo vse države ta bistven in dolgo zamujen instrument prava človekovih pravic v dobri veri uresničile v svoji domači zakonodaji in praksi. Prav tako pozivajo države, naj izkoristijo zgodovinski trenutek, ki ga predstavlja sprejetje deklaracije, za začetek novih odnosov s prvobitnimi ljudstvi, ki bo temeljil na zavezanosti človekovim pravicam (www.amnesty.si).

Strategija Deklaracije o pravicah prvobitnega prebivalstva je zastavljena tako, da vsebovane določbe predstavljajo zelo dober model varstva pravic, zato ima sama Deklaracija pomen velike zmage prvobitnih skupnosti celega sveta, pa ne samo zato, ker ščiti pravice prvobitnih prebivalcev kot skupino, temveč da nagovarja različne subjekte, ki imajo med sabo pravice in dolžnosti drug do drugega, da medsebojno sodelujejo pri zaščiti omenjenih pravic.

2.2.1.2. MEDNARODNA ZAŠČITA PRVOBITNEGA PREBIVALSTVA V OKVIRU MEDNARODNE ORGANIZACIJE DELA (ILO)

Mednarodna organizacija dela (MOD) je bila ustanovljena skupaj z Društvom narodov leta 1919 na Versajski mirovni konferenci, z namenom zagotovitve boljših pogojev dela in položaja delavca. Že v preambuli Pakta MOD iz leta 1919 je omenjeno, da ne sme prihajati do diskriminacije delavcev glede na njihovo raso, barvo kože, narodnostni izvor, jezik ali vero. S problemom varstva delovnih pravic prvobitnega prebivalstva se je MOD začela ukvarjati zelo zgodaj, tako je že leta 1921 začela s študijo o pogojih prvobitnih delavcev v kolonijah, saj so bili podvrženi grobem izkoriščanju in diskriminaciji. Leta 1926 je MOD ustanovila Odbor strokovnjakov za prvobitno prebivalstvo in na njegove pobude ter priporočila je MOD sprejela v tridesetih letih mnogo priporočil in konvencij na temo prvobitnega prebivalstva, med drugim je tudi leta 1930 sprejela Konvencijo MOD št. 29 o prisilnem delu.

Po drugi svetovni vojni se je z ustanovitvijo OZN razširilo področje zaščite pravic prvobitnega prebivalstva, ustanovil se je tudi nov Strokovni odbor, ki se je prvič sestal leta 1951 in je imel nalogo, da nadaljuje z delom na področju življenjskih in delovnih pogojev prvobitnega prebivalstva po svetu. MOD se je že od vsega začetka borila proti vsem možnim oblikam diskriminacije, tako so najprej sprejeli na pobudo ECOSOC-a z namenom odprave diskriminacije pri zaposlovanju leta 1958 Konvencijo MOD št. 111, ki govori o diskriminaciji pri zaposlovanju in poklicih.

Konvencija in Priporočilo iz leta 1958 sta prva mednarodna inštrumenta, ki podrobneje obravnavata diskriminacijo v zaposlovanju in poklicih in ki se nanašata na vse države. V Konvenciji in Priporočilu štejejo za diskriminacijo vsako ``razlikovanje, izključevanje ali dajanje prednosti na osnovi rase, barve kože, spola, veroizpovedi, političnega prepričanja, narodnostnega ali socialnega porekla, ki bi povzročilo odpravo ali preprečevanje enakosti v možnostih ali v obravnavi pri zaposlovanju oziroma opravljanju poklica`` (člen 1/a). Države, ki so pristopile h Konvenciji, se z 2. členom zavezujejo, da bodo pozitivno delovale v uresničevanju nacionalne politike za odpravo kakršne koli diskriminacije. Ta člen tudi natančno določa načine izpolnjevanja te politike. S splošnega pravnega stališča je zanimiva določba 5. člena konvencije, ki pravi, da se ``posebni ukrepi varstva ali pomoči, ki jih predvidevajo druge konvencije ali priporočila... ne štejejo za diskriminacijo``, s čimer se pravzaprav sprejema zasnova, da samo z zagotavljanjem ``enakosti v obravnavi`` ni možno zagotoviti zadevnim subjektom dejanske pozitivne enakosti z drugimi (Devetak, 1999: 71).

MOD je leta 1957 sprejela zelo pomembno Konvencijo MOD št. 107 o zaščiti in integraciji prvobitnih in drugih plemenskih ljudstev v neodvisnih deželah, s katero je tudi zelo razširila področje delovanja same MOD-a. Zanimivost tega obdobja se nanaša tudi na samo poimenovanje prvobitnega prebivalstva, saj se je v okviru MOD delilo omenjeno prebivalstvo na plemenske in polplemenske skupine ter domorodne populacije, kar lahko vidimo tudi v Priporočilu št. 104, ki je sledilo Konvenciji št. 107. Konvencijo, ki je sestavljena iz osmih temeljnih delov, je ratificiralo 27 držav in je imela v tem času izredno velik pomen, saj ni bilo nobenih drugih mednarodnih aktivnosti glede varstva pravic prvobitnega prebivalstva. (Petrič, 1977: 204) Osnovni cilj Konvencije naj bi bil ``zavarovati pred akulturacijo in nasilnimi asimilacijskimi procesi domorodne etnične skupine ter njihovo kulturno identiteto in dediščino, zlasti v neevropskem svetu, in omogočiti integracijo teh skupin v nastajajoče nacionalne skupnosti novih držav tako, da bi ohranile svoje posebnosti in kulturno samobitnost``.

Konvencija št. 107 iz leta 1957 izraža asimilacijske težnje v zvezi s prvobitnim prebivalstvom, ki so prevladovale v takratnem času. Kljub temu je pomemben dokument za to prebivalstvo, saj mu med drugim priznava načelo nediskriminacije, pravico do individualne in kolektivne posesti zemlje, pomembnost običajnega prava prvobitnega prebivalstva in pravico do odškodnine za zemljo, ki jim jo je odvzela država. Konvencija je bila odprta za ratifikacijo do leta 1991, ko je pričela veljati Konvencija MOD-a št. 169, in bo prenehala veljati za tiste države, ki so pristopile k novi Konvenciji (Devetak, 1999: 72).

Organizacije prvobitnega prebivalstva (Indijanci, Inuiti, Sami, Aborigini itd.) in mnoge mednarodne nevladne organizacije so izvajale zlasti ob koncu sedemdesetih in v začetku osemdesetih let pritisk na MOD, naj spremeni svojo asimilacijsko politiko do prvobitnega prebivalstva, vključeno tudi v Konvencijo št. 107. Leta 1986 so v OZN-u objavili študijo o tem prebivalstvu, ki jo je pripravil (z velikim težavami) poročevalec Podkomisije ZN za preprečevanje diskriminacije in zaščito manjšin Jose R. Martinez Cobo. Leta 1986 je MOD sklenila pričeti postopek za revizijo Konvencije št. 107. Revidirana Konvencija št. 169 je bila sprejeta na Generalni konferenci MOD-a leta 1989. Konvencija je stopila v veljavo dve leti kasneje, 5. septembra 1991.

Konvencija št. 169 nadgrajuje in posodablja staro Konvencijo št. 107, kar je tudi zapisano v 36. členu te nove Konvencije, saj najdemo podlago za revizijo Konvencije št. 107 v njenih splošnih določbah od 31. do 35. člena. V Konvenciji MOD-a št. 169 najdemo tudi posredno opredelitev prvobitnih ljudstev, prek omembe kategorij ljudi, na katere se dokument nanaša. Konvencija MOD št. 169 tako zajema: a) tribalna ljudstva v neodvisnih deželah, katerih družbeni, kulturni in ekonomski pogoji se razlikujejo od drugih segmentov nacionalne skupnosti, in katerih status je popolnoma ali delno urejen z njihovimi lastnimi običaji, tradicijami ali s posebnim pravom ali zakoni; b) ljudstva v neodvisnih deželah, ki jih pojmujejo za prvobitna na račun dejstva, da predstavljajo potomstvo populacij, ki so naselili deželo, ali geografsko regijo, ki ji dežela pripada, v času osvajanj ali kolonizacije ali oblikovanja sedanjih državnih meja in ki, upoštevajoč njihov pravni status, ohranjajo nekatere ali vse svoje družbene, ekonomske, kulturne in politične institucije. Samoopredelitev za prvobitno prebivalstvo naj bi bil temeljni kriterij določanja skupin, na katere se nanašajo določila konvencije.

Podobno, kot prejšnja Konvencija št. 107 se tudi ta Konvencija št. 169 ukvarja z ekonomskimi, socialnimi pravicami, zdravstvom ter z izobraževanjem, poleg tega pa spodbuja čezmejno sodelovanje prvobitnega prebivalstva. Konvencija št. 169 vsebuje med drugim obveznost držav, da se posvetujejo s prvobitnim prebivalstvom, kadar koli sprejemajo zakone ali upravne ukrepe za to prebivalstvo, posebne ukrepe o zaščiti interesov prvobitnega prebivalstva pa lahko sprejmejo le z njegovim pristankom. V konvenciji pa ni določbe, ki bi priznala prvobitnemu prebivalstvu absolutni in dokončni nadzor nad stvarmi, ki zadevajo njegov razvoj, kar so zahtevali mnogi zagovorniki pravic tega prebivalstva. Razen tega nekateri predstavniki prvobitnega prebivalstva menijo, da daje nova Konvencija št. 169 manj popolno zaščito njihovih zemljiških pravic kot Konvencija št. 107 iz leta 1957.

V novi Konvenciji so izraz ``prvobitno prebivalstvo`` zamenjali z izrazom ``prvobitna ljudstva``. Mnoge države so se zdale, da bi to utegnilo spodbuditi postopne zahteve po samoodločbi, zato so dodali člen 1/3, ki določa, da se uporaba naziva ``ljudstva`` ne sme razlagati, kot da ima kakršne koli posledice, kar zadeva ``pravice, ki so povezane s tem nazivom po mednarodnem pravu``. Tu se misli na pravico ``ljudstev`` (peoples) do samoodločbe, ki jo določata prva člena obeh paktov o človekovih pravicah iz leta 1966.

Vsebina Konvencije št. 169 je sistematično porazdeljena v šestih delih, ki podrobno obravnavajo naslednja vprašanja: splošno politiko, pravico do zemlje, rekrutiranje in pogoje za delo, poklicno usposabljanje, obrt in ruralne industrije, socialno varnost in zdravje, izobraževanje in sredstva za komuniciranje, čezmejne stike in sodelovanje, upravna vprašanja in splošne določbe v Konvenciji št. 169 (Devetak, 1999: 72).

Vse države, ki so Konvencijo št. 169 ratificirale, so se obenem zavezale, da jo bodo spoštovale in izvrševale. V ta namen morajo vlade držav vsako leto podati poročilo o dejanskem uresničevanju Konvencije MOD. Ta poročila v nadaljnjem postopku obravnava Odbor strokovnjakov, ki lahko od vlad zahteva tudi dodatne in podrobnejše informacije. O vseh teh aktivnostih se nato na letni konferenci MOD-a izda letno poročilo o situacijah v posameznih državah, ki ima nalogo zagotovitev boljšega nadzora nad problemi in ukrepi držav v skladu z uresničevanjem določil Konvencije št. 169.

Dosežena učinkovitost glede problematike nam kaže, da je v obsegu MOD bilo zelo veliko doseženo. Mnogo standardov sprejetih v MOD se je uporabilo v drugih mednarodnih dokumentih, ki so s svojo vsebino še bolj dopolnili mehanizem zaščite splošnih človekovih pravic.

2.2.1.3. MEDNARODNA ZAŠČITA V OKVIRU MEDNARODNE ORGANIZACIJE ZN ZA IZOBRAŽEVANJE, ZNANOST IN KULTURO

Mednarodna organizacija za izobraževanje, znanost in kulturo (UNESCO) je specializirana agencija znotraj Organizacije združenih narodov, ki je bila ustanovljena 16. novembra 1945. Glavni cilj organizacije, naveden v prvem členu njenega statuta, je prispevati k miru in varnosti s sodelovanjem držav na področjih izobraževanja, znanosti in kulture z namenom poglobiti splošno spoštovanje pravice, zakona prava ter človekovih pravic in osnovnih svoboščin. Statut Unesca določa, da morajo države članice ustanoviti nacionalne komisije ali nacionalne kooperativne odbore, ki skrbijo za povezavo med organizacijo, vladami držav

članic in nevladnimi organizacijami ter njihovimi vladnimi in nevladnimi telesi. Prav tako Unesco sodeluje tudi s parlamenti vseh držav članic. UNESCO sledi svojim ciljem skozi pet večjih programov, ki zajemajo področja: izobraževanja, naravoslovja, družboslovja in humanistike, kulture ter komunikacije in informiranja. Projekti, ki jih podpira UNESCO, vključujejo programe za: povečevanje pismenosti, tehnične programe, programe za usposabljanje učiteljev, mednarodne znanstvene programe, regionalne in kulturnozgodovinske projekte, promocijo kulturne raznolikosti ter sporazume o mednarodnem sodelovanju za zavarovanje svetovne kulturne in naravne dediščine ter varovanje človekovih pravic. Mednarodni dokumenti, ki so se prvi ukvarjali z prvobitnim prebivalstvom, so ščitili predvsem kulturno in naravno dediščino, saj so nudili možnost vrnitve objektov, ki so bili tem prebivalcem odvzeti. V kasnejšem obdobju je bil poudarek predvsem na medkulturnem dialogu, kulturnem pluralizmu in ohranjanju njihove kulturne tradicije, kar se je realiziralo skozi številna srečanja in seminarje. V podporo prvobitnega prebivalstva je UNESCO sodeloval tudi z ostalimi organizacijami in skladi pri številnih razvojnih projektih s poudarkom na spoštovanju kulturne različnosti in na področju pomembnosti učenja o prvobitnem prebivalstvu.

Pomembna je predvsem Deklaracija o načelih mednarodnega kulturnega sodelovanja, ki jo je Generalna skupščina sprejela na svojem 14. zasedanju 4.9.1966. Prvi člen pravi: ``1. vsaka kultura ima dostojanstvo in vrednoto, ki ju je potrebno spoštovati in ohraniti. 2. vsako ljudstvo ima pravico in dolžnost razvijati svojo kulturo. 3. vse kulture s svojo bogato raznolikostjo in raznovrstnostjo in z medsebojnim vplivom, ki ga imajo druga na drugo, tvorijo skupno dediščino, ki pripada vsemu človeštvu``.

V priporočilu o udeležbi in prispevku vsega prebivalstva kulturnemu življenju, ki ga je Generalna konferenca UNECSA sprejela 26.11.1976, so državam članicam v drugem delu, v 4. točki priporočili, naj sprejmejo ustrezne zakone ali predpise oziroma naj spremenijo obstoječe z namenom doseči naslednje cilje: 1. zagotoviti prost dostop do nacionalnih in svetovnih kultur vsem članom družbe brez razlike ali diskriminacije, vključno na osnovi rase, jezika, vere, narodnostnega ali socialnega porekla; 2. jamčiti enakost kultur, vključno s kulturami narodnih manjšin in manjšin tujcev (če le-te obstajajo) kot integralni del skupne dediščine človeštva ter jamčiti njihovo razvijanje na vseh ravneh brez diskriminacije; 3. zagotoviti tem kulturam vse možnosti za dostop do kulturnega življenja držav, kjer obstajajo, in udeležbo v njem; 4. zaščititi pravico teh kultur do lastne kulturne identitete; 5. zaščititi, varovati in razvijati vse oblike kulturnega izraza: nacionalne ali regionalne jezike, narečja,

folklorne umetnosti ter ``nekdanje in sedanje`` tradicije kot tudi podeželske kulture in kulture socialnih skupin (Devetak, 1999: 74).

Ob koncu je potrebno posebej obravnavati Konvencijo UNESCO proti diskriminaciji v izobraževanju, sprejeto na Generalni konferenci UNESCO dne 14.12.1960. Konvencija ima v 1/1 členu za diskriminacijo zapisano ``kakršno koli razlikovanje, izključevanje, omejevanje ali dajanje prednosti na osnovi rase, barve kože, spola, jezika, vere, narodnostnega ali socialnega porekla, gospodarskega položaja ali rojstva``, katero ima za namen ali kot dejansko posledico ustvariti neenakopraven položaj v izobraževanju, kar pa je zelo podobno tudi 1/1 členu Konvencije ZN o odpravi vseh oblik rasne diskriminacije. V členu 5/a Konvencija govori, da je potrebno z izobraževanjem krepiti vzajemno razumevanje, strpnost in prijateljstvo med vsemi narodi, rasnimi in verskimi skupinami ter tako nuditi podporo dejavnosti ZN za vzdrževanje miru. Za prvobitno prebivalstvo je pomembno predvsem, da se jim zagotovijo enake možnosti za dostop do izobraževanja kot ostalemu prebivalstvu, pravica do njihove lastne izobraževalne dejavnosti in vključitev njihovega jezika v uporabo in poučevanje. Spoštovanje omenjenih pravic jim je možno zagotoviti le v okviru t.i. posebnih ukrepov, ki jim zagotavljajo nediskriminacijo in omogočajo napredek. Poleg tega Konvencija v 5. členu razglasa načelo popolnega razvoja človekove osebnosti ter krepitev spoštovanja človekovih pravic in temeljnih svoboščin.

V okviru dejavnosti UNESCO ni bilo oblikovanega nobenega konkretnega dokumenta, ki bi se nanašal na prvobitno prebivalstvo, temveč so bili sprejeti le splošni dokumenti, ki jih je mogoče uporabiti tudi za te prebivalce: Deklaracija o načelih medkulturnega sodelovanja, Konvencija proti diskriminaciji v izobraževanju, Konvencija o rasi in rasnih predsodkih, Konvencija o sredstvih za preprečevanje in zaščito pred nedovoljenim uvozom, izvozom in prenosom lastništva kulturne lastnine... Poleg tega so bili pod okriljem UNESCO izpeljani številni projekti, ki so imeli za cilj predvsem skrb za ohranitev in nadaljnji razvoj kultur prvobitnih prebivalcev.

Združeni narodi so obdobje med letoma 2005 in 2014 označili za Dekado izobraževanja za trajnostni razvoj (Decade of Education for Sustainable Development), kjer je v 5. točki zapisana kulturna raznolikost: trajnostni razvoj je odvisen od tolerance in medkulturnega razumevanja, saj na njiju temelji mir. Toleranca in medkulturno razumevanje imata velik pomen pri izobraževanju, ki lahko seveda zelo pripomore k njenemu razvoju v družbi. Združeni narodi se zavzemajo za vključevanje poučevanja jezika in kulture prvobitnih prebivalcev na vseh stopnjah izobraževanja po vsem svetu. Samo z razumevanjem drugih kultur jih bomo lahko tudi obdržali in s tem obdržali tudi raznolikost. Kulturna raznolikost je

v ospredju Unescovih dejavnosti že od časa ustanovitve organizacije pred 60 leti. 2. novembra 2001 je Generalna konferenca Unesca sprejela Splošno deklaracijo o kulturni raznolikosti in ponovno potrdila zavezanost organizacije k spodbujanju in priznavanju plodne različnosti kultur, v duhu dialoga in odprtosti. Leta 2005 pa je bila sprejeta tudi Konvencija o varovanju in spodbujanju raznolikosti kulturnih izrazov, ki jo je med prvimi, v skupini držav članic Evropske unije, ratificirala tudi Slovenija (www.unesco.si).

2.2.1.4. PRVOBITNO PREBIVALSTVO IN PROGRAM ZN ZA RAZVOJ (UNDP)

Razvojni program Združenih narodov je eden največjih mednarodnih virov financiranja za ekonomski in socialni razvoj. UNDP pridobiva sredstva iz prostovoljnih prispevkov držav članic in pridruženih agencij. Do danes je podprl razvojne programe v več kot 150 državah. Upravno središče UNDP je v New Yorku in je povezano z operativnimi enotami v 134 državah na vseh celinah.

Delo UNDP-ja s prvobitnimi prebivalci na pokrajinski ravni je široko. Že od slovesne otvoritve Mednarodnega leta ZN o prvobitnem prebivalstvu leta 1993, se je mnogo programov UNDP-ja vključilo v sodelovanje s prvobitnimi prebivalci na lokalni, meddržavni in regionalni ravni. Te iniciative so se osredotočile na mnogovrstna sporna vprašanja glede znižanja revščine in okoljska pogajanja za preprečevanje sporov ter utrjevanje miru, in revitalizacije kulture. Pri priznanju pravic prvobitnega prebivalstva, potreb, in aspiraciji je UNDP ugotovila štiri področne prioritete delovanja, te so: demokratično vladanje in človekove pravice, zmanjšanje revščine, preprečevanje sporov in utrjevanje miru, ter okoljski in trajnostni razvoj.

Zaradi vse večjega vpliva nevladnih mednarodnih organizacij v politiko in načrte velikih mednarodnih organizacij, se je pojavila tudi potreba po uskladitvi tradicionalne in moderne družbe, z upoštevanjem tradicionalnega znanja prvobitnega prebivalstva o okolju in naravnih virov. V ta namen je bila v UNDP osnovana ideja trajnostnega človekovega razvoja, ki si prizadeva za sodelovanje in zastopanje prvobitnega prebivalstva na vseh ravneh pri procesu sprejemanja odločitev, posebej tistih, katere bi lahko vplivale na njihove človeške, razvojne in okoljske pravice.

Program UNDP pokriva različne dimenzije trajnostnega človekovega razvoja: promocijo pravic prvobitnega prebivalstva in zagotavljanje primerne okolja za trajnostni človekov razvoj; izkoreninjenje revščine in trajnostno naravnana življenjska okolja; izboljšanje

življenjskih pogojev; enakost spolov in napredovanje žensk; spodbujanje dialoga med državami in prvobitnimi skupnostmi; sodelovanje na področju upravljanja z okoljem in naravnimi viri; zaščito, ohranitev in revitalizacijo okolja; ekonomski in tehnološki razvoj.

V okviru aktivnosti UNDP-ja prvobitni prebivalci upajo na podporo pri priznanju pravice do samoodločbe, kot je definirana v mednarodnih paktih ZN o civilnih in političnih pravicah ter ekonomsko, socialnih in kulturnih pravicah. S pomočjo te pravice bodo lahko svobodno ``določili svoj političen položaj ter svobodno sledili svojemu ekonomskemu, socialnemu in kulturnemu razvoju''. Kot je jasno izraženo v leta 1970 sprejeti Deklaraciji o načelih mednarodnega prava glede prijateljskih odnosov in sodelovanja med državami v skladu z Ustanovno Listino ZN in Osnutkom Deklaracije o pravicah prvobitnega prebivalstva, pravica do samoodločbe ne sme biti ustvarjena, kot pooblastilo ali za pogum za kakršnokoli dejanje, ki bi oslabilo ozemeljsko celovitost ali politično enotnost suverenih in neodvisnih držav. Tudi pri preprečevanju sporov in utrjevanju miru si prvobitno prebivalstvo prizadeva za podporo UNDP-ja pri preprečevanju sporov in strategijah utrjevanja miru ob dopolnilnem podpiranju pri rehabilitaciji in ponovni združitvi preseljenih ljudi.

V okviru problemov globalizacije, prvobitni prebivalci spodbujajo UNDP, da bi preiskal učinke globalizacije, ki vplivajo na njihovo preživetje, posebej z ozirom na varnost prehrane, zaščito pravice do posesti, spolne enakopravnosti, pravice do intelektualne in kulturne lastnine ter znanj prvobitnih prebivalcev. Poslabšanje življenjskih razmer mnogih prvobitnih prebivalcev opozarja, da jim je potrebno zagotoviti takšen okoljski in trajnostni razvoj, ki jim bo dal upanje na priznanje, podporo in razvoj takšnih trajnih skupnosti, ki bi temeljile na njihovi lastni viziji- uravnoteženi med deželo, naravo, ljudmi in življenjsko močjo.

UNDP je v celoti vpet v delovanje mednarodne skupnosti v okviru mednarodnih organizacij, tako je tudi že od vsega začetka julija leta 2000 vključen v delo Stalnega foruma ZN za domorodne zadeve, saj ima vodilno vlogo v mnogih pomembnih nerešenih vprašanjih Stalnega foruma, vključno z nestrinjanjem in prakso glede podatkov o prvobitnem prebivalstvu. UNDP je tudi sodelavec Prostovoljnega sklada Stalnega foruma in ključni igralec v Medagencijski podporni skupini ZN (Inter-Agency Support Group) za nerešena vprašanja prvobitnega prebivalstva (povzeto www.mju.gov.si in www.undp.org).

2.2.1.5. MEDNARODNA ZAŠČITA V OKVIRU URADA VIŠKEGA KOMISARJA ZN ZA BEGUNCE (UNHCR)

Urad Visokega komisarja ZN za begunce je bil ustanovljen dne 14.12.1950 v okviru Generalne skupščine ZN, kot humanitarna in nepolitična organizacija. Njegova primarna naloga je, da nudi pod okriljem ZN mednarodno varstvo beguncem, ki spadajo v njegovo pristojnost, obenem pa deluje tudi po smernicah Generalne skupščine in ECOSOC-a. Poleg tega na zahtevo Generalne skupščine ZN tudi sodeluje pri aktivnostih repatriacije in naseljevanja ljudi ter nudi določeno pomoč osebam brez državljanstva. Tudi prvobitno prebivalstvo se pogosto znajde v položaju beguncev, saj so jim navadno kršene temeljne človekove pravice in svoboščine, kar jih nadalje pripelje k begu oziroma migraciji. Iz tega sledi, da je potrebno spoštovati temeljne človekove pravice in svoboščine, kot univerzalno vrednoto in jo tudi uresničiti. Le s popolno uresničitvijo te vrednote, se lahko odpravijo nadaljnje potrebe ljudi, tudi prvobitnih prebivalcev po begu oziroma migraciji, kar prispeva k celostni trajni rešitvi begunske problematike. Tako so bile v okviru UNHCR-ja v tej smeri opravljene že številne akcije s ciljem osveščanja ljudi o problematiki prvobitnega prebivalstva, spodbujanja sodelovanja prvobitnih prebivalcev pri aktivnostih UNHCR-ja ter prizadevanja k izvršitvi postavljenih ciljev v okviru Mednarodnega leta svetovnega prvobitnega prebivalstva. V okviru Mednarodnega leta prvobitnega prebivalstva 1993 je UNHCR sprejel tudi poseben memorandum namenjen pomoči in zaščiti prvobitnega prebivalstva (povzeto www.unhcr.org).

2.2.1.6. MEDNARODNA ZAŠČITA V OKVIRU MEDNARODNEGA SKLADA ZA RAZVOJ V KMETIJSTVU (IFAD)

Prvobitni prebivalci predstavljajo okoli 5% svetovne populacije in vključujejo skoraj 15% delež svetovne revščine. Pogosto so med najrevnejšimi populacijskimi skupinami in tako tudi vrzel revščine med prvobitnimi in neprvobitnimi skupinami postaja danes vedno večja v mnogih državah sveta. IFAD predstavlja finančno institucijo v okviru ZN, ki se ukvarja s prvobitnim prebivalstvom, ribiči ter delavci brez zemlje. Aktivnosti IFAD-a glede prvobitnih prebivalcev v grobem obsegajo projekte za zmanjšanje revščine, področja zdravstva in izobraževanja, ojačitve in motivacije njihovih organizacij, omogočiti enakopravnost v

nacionalnem gospodarstvu, ohranjanje njihove tradicionalne kulture ter pridobiti pravico lastništva nad njihovimi tradicionalnimi ozemlji oziroma pravične razmejitve teh ozemelj.

Projekti sklada IFAD so se čez vsa pretekla leta nanašali na sledeča problematična nerešena vprašanja prvobitnega prebivalstva: varen dostop do dežel in ozemelj prednikov; podpiranje njihove občutljive kulturne poti; sposobnost žensk prvobitnih prebivalcev za neodvisna dejanja v zadevah njihove skupnosti; povečati preživetje prvobitnega prebivalstva skozi samostojno upravljanje trajnega naravnega bogastva, po njihovih perspektivah in vizijah ; povečati vrednost in oživeti sistem znanj prvobitnega prebivalstva ter ga spojiti z modernimi tehnologijami; ojačati institucije in njihov sodni sistem; podpirati dvojezično in mešano-kulturno izobrazbo ter pospeševati medkulturno zavest; povečati identiteto prvobitnih prebivalcev in dobrega mnenja o njih; pospešiti na njihovi kulturi temelječo malo podjetništvo.

V povezavi z nacionalnimi vladami in lokalnimi institucijami uresničujejo tudi mnoge manjše programe glede razpolaganja s hrano, ohranjanjem narave in naravnih virov ter ohranjanja zdravilnih rastlinskih vrst... Nerešena vprašanja IFAD-a se nanašajo predvsem na marginalizacijo in neopaznost problemov prvobitnega prebivalstva, programov posojil (ki predstavljajo 90% dejavnosti IFAD-a) ter programov subvencioniranja.

V okviru denarne pomoči lahko omenimo podporno pomoč za prvobitne prebivalce t.i. `` The Indigenous Peoples Assistance Facility'', ki vabi vse zvrsti prvobitnih prebivalcev, organizacije in skupnosti, prav tako tudi organizacije, ki se z njimi ukvarjajo, za podporo projektnemu skladu, inovativnim pristopom in partnerstvu, kar bi lahko pripomoglo pospešitvi razvoja prvobitnih prebivalcev ter jim pomagalo izpolniti njihova prizadevanja. Podpora obsega od US\$10,000 do US\$30,000, za prosilce pa velja, da morajo ustrezati posebnim pogojem ter, da njihovi predlogi odgovarjajo potrebam prvobitnih prebivalcev v vsaki državi članici IFAD-a.

Ob tem je treba povedati, da IFAD tudi aktivno sodeluje z drugimi agencijami ZN, prav tako tudi prvobitnim prebivalcem nudi sodelovanje na različnih mednarodnih delavnicah in srečanjih, čeprav je finančna institucija IFAD primarno namenjena le neposrednemu dajanju možnosti za razvoj v okviru dodatnih finančnih sredstev, ne pa tudi reševanju problemov posredno s strokovnjaki (povzeto www.ifad.org).

2.2.1.7. SVETOVNA BANKA IN PRVOBITNO PREBIVALSTVO

Skupina Svetovne banke (World Bank) je bila ustanovljena v Bretton Woodsu, ZDA, leta 1944 z namenom, da promovira dolgoročno gospodarsko rast. Z razvojem se je dejavnost Svetovne banke razširila, zato je bilo potrebno ustanoviti dodatne specializirane institucije. Tako danes skupino Svetovne banke s sedežem v Washingtonu sestavljajo: IBRD, IDA, IFC, MGA in ICSID. Skupina Svetovne banke je največji vir razvojne pomoči na svetu, saj letno zagotavlja preko 30 milijard dolarjev posojil. Pri tem uporablja različne finančne vire, visoko usposobljene strokovnjake in širok spekter njihovega znanja za vzpostavitev stabilne in trajnostne gospodarske rasti. Poleg vsega omenjenega pa še investirajo v človeški kapital, infrastrukturo in ohranjanje čistega okolja, kar stopnjuje privlačnost in produktivnost zasebnega sektorja (www.mf.gov.si).

Svetovna banka je spoznala, da ima prvobitno prebivalstvo posebno mesto v svetu, kar je pripisano njihovim edinstvenim okoliščinam, dediščini in zgodovini. Prvobitni prebivalci so bili zgodovinsko v najbolj neugodnem položaju, marginalizirani in izključeni od ostalega prebivalstva v mnogih delih sveta. Njihova identiteta, kultura, dežele in bogastvo so edinstveno prepleteni ter posebno ranljivi za spremembe povzročene z razvojnimi programi. Povezava Svetovne banke s prvobitnim prebivalstvom v 21. stoletju se je premaknila onstran njene prejšnje skromne ``ne škoditi`` objektivne politike, ki je bila generacija prej. Preko okrilja politike prvobitnega prebivalstva, je banki zaupano, da s širokim izborom programskih aktivnosti skrbi za uresničitev ustreznih razvojnih izzivov prvobitnega prebivalstva. Zadosten odgovor tem pozivom, bankin program temelji na dolgoročni perspektivi, kateri prepozna vso zapletenost danih situacij prvobitnega prebivalstva v vsaki deželi, kjer živijo in poziva k ustvarjanju sprememb zgodovinske države, prakse ter vedenja.

Prvi dokument Svetovne banke, ki se ukvarja s problematiko financiranja projektov za namene prvobitnega prebivalstva se imenuje direktiva OMS 2.34 z naslovom ``Plemenska ljudstva v bančno financiranih projektih``. V njej je zapisano, da banka ne podpira takšnih projektov, pri katerih so prvobitnemu prebivalstvu povzročene negativne posledice, ob tem pa dodaja, da je to prebivalstvo vedno bolj ogroženo. Tudi od vlad držav je banka pričakovala, da bodo sprejele takšne posebne ukrepe, s katerimi bi dejansko zaščitili povezovanje ter dosegljivost materialnih dobrin celotnemu prvobitnemu prebivalstvu. Iz tega izhaja, da je banka želela zaščititi prvobitno prebivalstvo predvsem pred škodljivimi vplivi, ki bi lahko oškodovali njihov razvoj ter se je pri tem zavzemala za njihovo postopno integracijo v širšo družbo. Direktiva OMS 2.34 je bila leta 1991 revidirana z Operativno direktivo 4.20, ki je

podrobneje obravnavala dodatne možnosti sodelovanja pri razvojnih procesih ter njihovi zaščiti, hkrati pa je zaščitila projekte z obdavčenjem, kadar so negativno vplivali na življenje in okolje prvobitnega prebivalstva. Sami razvojni projekti banke so se nanašali posebno na boljše zadovoljevanje potreb prvobitnega prebivalstva na področjih kulture, zdravstva, prehrane, socialnega varstva, upravljanja z zemljo in njenimi viri, ter statističnega ugotavljanja revščine. Operativna direktiva 4.20 je bila leta 2005 revidirana z novo Operativno politiko in bančnimi postopki (Operational Policy and Bank Procedure on Indigenous Peoples OP/BP 4.10). Revidirana politika za prvobitno prebivalstvo je obdržala zahteve starejše politike sprejete z Operativno direktivo 4.20, ki zahtevajo, da se bančno financirani projekti ne načrtujejo samo za odpravo neugodnih vplivov, temveč skrbijo z enako pomembnostjo tudi za njihove pripadajoče kulturne koristi. V imenu sprememb politike, OP/BP 4.10 uvaja številne razjasnitve in poenostavitve določenih področij, ki se nanašajo na prvobitne prebivalce, prav tako uvaja večjo fleksibilnost na področju glede zahtev postopkov samih projektov (go.worldbank.org/).

Najnovejša iniciativa Svetovne banke je poseben Univerzalen sklad prvobitnega prebivalstva, ki je bil ustanovljen z namenom nudenja neposredne pomoči tem prebivalcem. Danes Svetovna banka predvsem podpira sodelovanje prvobitnega prebivalstva pri določanju njihovih razvojnih procesov, pri tem pa vedno bolj proučuje ekonomske, socialne in kulturne okoliščine, ki vplivajo na njihovo življenje. Svetovna banka je posvečena za delovanje s prvobitnimi prebivalci po vsem svetu glede univerzalnega dialoga ter razvojnih projektov. Namen banke je podpora razvoja prvobitnih prebivalcev po načinih, kateri bi zagotovili takšen razvojni proces, ki bi bil vzgojen v duhu popolnega spoštovanja do dostojanstva, človekovih pravic ter edinstvenosti prvobitnega prebivalstva (go.worldbank.org/).

Svetovna banka in njeni predstavniki prvobitnega prebivalstva delujejo v smeri zaščite bogastva prvobitnih skupnosti glede socialne, biološke in kulturne raznolikosti, obenem z razširitvijo možnosti njihovega preživetja ter dostopa do zdravstvene oskrbe, izobraževanja in zaščite. Znanje in izkušnje prvobitnih prebivalcev so preživele mnogo generacij in namen banke je, da jim pomaga zagotoviti njihov obstoj še za nadaljnje prihajajoče generacije.

2.2.1.8. MEDNARODNA OBELEŽJA SVETOVNEGA PRVOBITNEGA PREBIVALSTVA

Mednarodno leto svetovnega prvobitnega prebivalstva 1993 je bilo razglašeno v okviru OZN prek Generalne skupščine, dne 18. decembra 1990 z Resolucijo 54/164, za okrepitev mednarodnega sodelovanja reševanja problemov. Načrti za Mednarodno leto 1993 so bili vodeni in usmerjeni predvsem s strani ZN. Za vključitev držav pri sodelovanju v omenjenem letu prvobitnega prebivalstva, je poskrbel Generalni sekretar ZN, ki je kakor je v navadi pri t.i. mednarodnih letih ustanovil poseben Prostovoljni sklad namenjen Mednarodnemu letu prvobitnega prebivalstva, kateremu sodelovanju so povabljene tudi vlade držav. Sklad je bil namenjen prostovoljnemu prispevkom držav, v podporo programom in aktivnostim Mednarodnega leta, ter pospešitvi izobraževanja in kulturnim dejavnostim.

Za vodenje in pomoč pri uresničevanju vseh dejavnosti tega leta je Generalna skupščina podelila pomočniku generalnega sekretarja za človekove pravice posebno delovno mesto Koordinatorja za omenjeno Mednarodno leto, pri tem pa je tesno sodeloval tudi Center za človekove pravice v sodelovanju z MOD. To je Generalna skupščina storila z Resolucijo 46/128 leta 1991, s katero je tudi sama Generalna skupščina predstavila svoj nov program ``Prvobitno prebivalstvo – novo partnerstvo``.

Mednarodno leto je bilo osnovano na podlagi želje organizacij prvobitnega prebivalstva in njihovih naporov za zaščito njihove kulturne identitete ter statusa v prihodnosti. To je tudi namen spodbude novega partnerstva med državami in prvobitnimi prebivalci, med mednarodno skupnostjo in prvobitnimi prebivalci, saj novo partnerstvo temelji odločno na vzajemnem spoštovanju in razumevanju. Aktivnosti omenjenega leta so potekale na mednarodni in državni ravni predvsem na področju človekovih pravic, okolja, razvoja, izobraževanja, zdravja ter osveščanja ljudi o problemih prvobitnega prebivalstva.

V smislu mednarodnih dnevov, se je Generalna skupščina leta 1994 pozorno odločila, da bo Mednarodni dan svetovnega prvobitnega prebivalstva na datum 9. avgust vsako leto v okviru Mednarodne dekade svetovnega prvobitnega prebivalstva, Resolucija 49/214 z dne 23. december. Datum označuje, dan prvega srečanja leta 1982, ki se je zgodilo v Delovni skupini za prvobitno prebivalstvo v okviru OZN.

V letu 1993 je Generalna skupščina tudi razglasila Mednarodno dekada svetovnega prvobitnega prebivalstva, ki je začela veljati 10. decembra 1994 (Resolucija 48/163) in je trajala vse do leta 2004. Namen prve dekade je bilo okrepitev mednarodnega sodelovanja za

reševanje problemov prvobitnih skupin na področjih človekovih pravic, okolja, razvoja, izobraževanja in zdravstva.

V letu 2004 je Generalna skupščina ZN razglasila Drugo mednarodno dekada svetovnega prvobitnega prebivalstva z Resolucijo 59/174, katera ima podoben namen nadaljnje krepitve sodelovanja za rešitve problemov na področjih kulture, izobraževanja, zdravstva, človekovih pravic, okolja, socialnega in ekonomskega razvoja, v smislu aktivnih programov in posebnih projektov, vključujoč tehnično pomoč ter pomembne normativne dejavnosti.

Ob koncu moram omeniti, da so takšna mednarodna obeležja zelo pomembna, saj lahko prvobitnemu prebivalstvu omogočijo lažje sodelovanje pri načrtovanju, uresničevanju in vrednotenju projektov, ki se ga dotikajo, obenem pa predstavljajo dobre temelje k začetku reševanja problemov prvobitnega prebivalstva (povzetek spletna stran UNPFII 2005, http://test2.firefox-firefox-firefox.cn/esa/socdev/unpfii/news/news_internationalday2005-1.htm).

2.2.2. MEDNARODNA ZAŠČITA PRVOBITNEGA PREBIVALSTVA V OKVIRU NEVLADNIH MEDNARODNIH ORGANIZACIJ

Splošno sprejeta definicija mednarodnih nevladnih organizacij ne obstaja. Že sam izraz ``nevladna organizacija`` je tak, da bi lahko zajel kakršnokoli entiteto, ki ni vlada oziroma državna oblast, uveljavil pa se je šele po drugi svetovni vojni oziroma po spremembi Ustanovne listine Združenih narodov leta 1945, kjer so NVO omenjene kot take. Prav tako ni povsem jasno, koliko mora biti določena organizacija odmaknjena od političnih oblasti in javne blaginje, da jo lahko označimo za ``nevladno``.

Opredelitev mednarodnih NVO zasledimo tudi v resolucijah organov ZN, saj Ustanovna listina te organizacije v 71. členu določa, da se lahko eden izmed njenih poglavitnih organov, to je Ekonomski in socialni svet, glede zahtev, ki sodijo v njeno pristojnost, posvetuje z NVO. Pomen mednarodnih nevladnih organizacij, za katere se je pred tem uporabljal izraz ``zasebne mednarodne organizacije``, je bil prvič uradno priznan prav z njihovo omembo v Ustanovni listini ZN.

Skratka, mednarodne NVO so v mednarodni skupnosti vedno pomembnejši in vplivnejši akterji, vendar je učinek njihovega delovanja pogosto premalo odražen v formalnih vezeh z medvladnimi organizacijami, v katerih skoraj praviloma prihaja do artikulacije novih norm v

konkretna besedila določb. Nadalje, 54 odstotkov mednarodnih NVO se je izreklo, da je primarni cilj njihovega delovanja spodbujanje razvoja specifičnih mednarodnih mehanizmov za uveljavljanje standardov človekovih pravic. Vloga mednarodnih NVO pri nastanku novih standardov človekovih pravic je danes tako pomembna, da je treba ``pri kakršnih koli prizadevanjih po razumevanju in oblikovanju teorij o nastanku mednarodnopravnih norm na področju človekovih pravic upoštevati zgodovinsko mesto Amnesty International in podobno mislečih nevladnih mednarodnih organizacij.

Tako tudi na področju problematike prvobitnega prebivalstva delujejo mnoge mednarodne NVO, ki si prizadevajo za izboljšanje življenjskega položaja in nadaljnjega razvoja prvobitnega prebivalstva v prihodnosti. NVO delujejo na mednarodnem in lokalnem nivoju, pri tem pa si prizadevajo čimbolj učinkovito vplivati na razmišljanja in zakonodajo držav glede problemov prvobitnih prebivalcev.

Posamezne NVO ubirajo zelo različne poti za doseg zastavljenih ciljev, tako nekatere ustanavljajo posebne namenske sklade, kjer se nabirajo sredstva za realizacijo različnih projektov in programov, prav tako se jih velik delež udeležuje posebnih mednarodnih srečanj na temo reševanja konkretnih problemov prvobitnega prebivalstva. Med najbolj znanimi mednarodnimi NVO se nahajajo Amnesty International, Svetovni sklad za naravo ter Združenje za ohranitev sveta, o katerih bo govora v nadaljevanju (Tuerk, Accetto, 2004: 90).

2.2.2.1. AMNESTY INTERNATIONAL

Amnesty International (AI), ki jo je leta 1961 ustanovil britanski odvetnik Peter Benenson in katere mandat je na začetku obsegal izključno zavzemanje za izpustitev ``zapornikov vesti``- ljudi, zaprtih zgolj zaradi drugačnega mnenja, političnega prepričanja, barve kože, vere ali druge osebne okoliščine (Dokumenti človekovih pravic, 2004: 96).

AI je od vlad, političnih strank, gospodarskih interesov, ideologij in religij neodvisno, nepristransko svetovno gibanje posameznikov, ki si prizadevajo za zaščito in promocijo človekovih pravic širom sveta. Zaradi zaveze nepristranskosti se strukture AI v posamezni državi ne ukvarjajo s posameznimi primeri domnevnih kršitev v svojih državah, ampak primere le posredujejo na sedež organizacije (Mednarodni sekretariat AI v Londonu), kjer jih raziščejo nepristranski raziskovalci. Vizija in misija več kot milijona in pol članov ter podpornikov AI je svet, v katerem vsakdo uživa vse človekove pravice, opredeljene v Splošni deklaraciji človekovih pravic in ostalih mednarodnih standardih s področja človekovih pravic.

S svojimi kampanjami AI širi splošno osveščenost o pomenu človekovih pravic in nasprotuje njihovim specifičnim kršitvam. AI izvaja osveščanje tako, da: promovira zavedanje o pomenu vrednot, vsebovanih v Splošni deklaraciji človekovih pravic in drugih mednarodnih dokumentih s tega področja; ljudi skuša seznaniti, da morajo biti vsakomur zaščitene vse človekove pravice; vlade spodbuja k ratifikaciji in uveljavljanju mednarodnih sporazumov s področja človekovih pravic; izvaja projekte učenja človekovih pravic; spodbuja vlade in ostala politična telesa (kot denimo oborožene opozicijske skupine), pa tudi nevladne organizacije, skupine, podjetja, finančne institucije in posameznike, naj podpirajo ter spoštujejo človekove pravice. AI se osredotoča tudi na preprečevanje hudih kršitev človekovih pravic, kot so diskriminacija in poseganje v fizično in duševno integriteto ter v svobodo vesti in izražanja (www.amnesty.si/predstavitev.php).

Na vse človekove pravice, posebne pravice in obstoječe spore, ki se dotikajo prvobitnega prebivalstva se je nanašalo Mednarodno leto prvobitnega prebivalstva, v okviru katerega si je AI prizadeval, tudi s spodbujanjem vlad držav, za ustanovitev posebnih komisij z nalogo nadzora nad vsemi obstoječimi standardi človekovih pravic, ki se posebej nanašajo na prvobitne prebivalce. Leta 1992 je bilo ob 500. letnici prihoda Evropejcev, za področje obeh Amerik osnovan poseben program ``500 Years On'', ki se je izrecno nanašal na prvobitno prebivalstvo. Namen programa je bil, da v letu 1992 vzpodbudi medije, splošno javnost in prvobitno prebivalstvo k javni objavi kršitev pravic prvobitnega prebivalstva in tako ustvari pritisk na nacionalne vlade, obenem pa opozori širšo svetovno javnost na kršitve temeljnih pravic prvobitnega prebivalstva. Istega leta je AI tudi izdala posebno poročilo v Ciudad de Mexico o kršitvah temeljnih človekovih pravic prvobitnega prebivalstva.

AI je vseskozi izvajala pritisk na vse države za tesno sodelovanje s prvobitnim prebivalstvom za zagotovitev učinkovitih sistemov zaščite tako na lokalnem kot tudi na mednarodnem nivoju. Julija 2004 je AI sprožila globalno akcijo, s katero poziva k pravočasnemu sprejetju Deklaracije ZN o pravicah prvobitnih prebivalcev. Osnutek deklaracije predvideva priznanje in zaščito vrste pravic, ki so bistvene za preživetje in blaginjo prvobitnih prebivalcev kot posebnih kultur. Natančni ukrepi potrebni za neposredne aktivnosti vključujejo: zagotoviti priznanje ozemeljskih pravic prvobitnega prebivalstva in zagotoviti njihovo zaščito skozi razmejitve ter pravične rešitve glede nerešenih sporov; sprejemanje pomembne Deklaracije ZN o pravicah prvobitnega prebivalstva, katera krepi in gradi na obstoječih standardih človekovih pravic; ratificiranje Konvencije MOD številka 169 o prvobitnih in tribalnih ljudstvih (1989) ter izvršitev njenih ukrepov. AI je dejaven skupaj s prvobitnimi prebivalci po vsem svetu predvsem glede predlaganja potrebnega prava in

standardov za zaščito njihovih kultur in preživetja. Najbolj pomembna od tega je Deklaracija ZN o pravicah prvobitnega prebivalstva, sprejeta septembra 2007 po političnem pritisku prek dveh mednarodnih dekad ZN o prvobitnem prebivalstvu. Omenjena Deklaracija ZN prvobitnemu prebivalstvu ponovno zagotavlja pravice pomembne za nadzor nad njihovimi lastnimi življenji, za ohranitev njihovih tradicionalnih kultur, za življenje brez diskriminacije in grožnje genocida, ter pravice do varnega pristopa k njihovim tradicionalnim ozemljem in pomembnim virom za njihovo blagostanje (www.amnesty.org/).

2.2.2.2. SVETOVNI SKLAD ZA NARAVO (WWF)

Svetovni sklad za naravo (WWF) je največja mednarodna nevladna organizacija za pogajanja, raziskave in obnovo naravnega okolja. Je največja neodvisna svetovna pogajalska organizacija, ki ima preko 5 milijonov svetovnih privrženecv, deluje v več kot 90 državah in podpira 15.000 različnih ohranitvenih ter zaščitnih projektov za okolje po svetu. Sklad je dobrodelen, tako približno 90% investicij prihaja od prostovoljnih donacij posameznikov in podjetij. Cilj poslanstva organizacije lahko strnemo, kot ``ustaviti in zmanjšati uničenje naravnega okolja'', kar se vidi v ohranjanju treh življenjskih okoljih, ki obsegajo večino svetovne biološke raznolikosti: gozdove, rečne ekosisteme in oceane ter obale. Izmed ostalih vprašanj varstva narave, so prav tako zaskrbljeni glede ogroženih vrst, onesnaževanja in klimatskih sprememb.

Za organizacijo so zelo pomembne tudi pravice prvobitnih prebivalcev do naravnih virov in njihovo poznavanje teh virov. Svetovni sklad ocenjuje pomemben prispevek prvobitnih prebivalcev k obvarovanju in ohranitvi mnogih najbolj šibkih ekosistemov našega planeta. Prvobitnim prebivalcem se prav tako priznava pomembnost pravic do njihovih naravnih virov in njihovo poznavanje narave za ohranitev teh področij v prihodnosti. Kot organizacija za zaščito, se omenjen sklad zavzema za izgube biološke raznolikosti in degradacijo kvalitete svetovnega okolja. Vedno bolj se tudi zavzema glede škode povzročene različnim kulturam in znanju prvobitnih prebivalcev. Tradicionalne skupnosti so zbrale v svoji dolgi zgodovini obsežne količine ekološkega znanja, ki pripomore k boljšemu upravljanju in varovanju okolja. Njihovo poznavanje okolja zelo koristno vpliva na ohranjanje narave in trajno rabo svetovnih naravnih virov. Svetovni sklad skrbi za ohranitev naravnih bogastev tudi tako, da podpira prvobitno prebivalstvo pri trajnostnem upravljanju z njihovimi viri in pri ohranjanju, uporabi ter krepitvi njihovega ekološkega poznavanja. Tako so tudi zaradi želje po ohranitvi določenih

območij, mnoga ozemlja zaščitena v okviru nacionalnih parkov in rezervatov. Ob tem pa je pomembno posvetovanje s tam živečimi skupnostmi, saj so navadno ti prebivalci po označitvi področja za zaščiteno območje, s področja preseljeni na drugo ozemlje. Ob takšnem delovanju se sklad zavzema za popolno spoštovanje človekovih in razvojnih pravic prvobitnega prebivalstva, ter jim priznava pomembnost ohranitve njihove tradicionalne kulture in ekološkega znanja (www.panda.org).

Omeniti je potrebno tudi posebno Izjavo Svetovnega sklada za naravo o načelih glede prvobitnega prebivalstva in obvarovanja okolja, ki je bila osnovana v letu 1996 ter dopolnjena v začetku leta 2008. Svetovni sklad za naravo prav tako sodeluje s Svetovno zvezo za varstvo narave (IUCN) na področju razvoja načel in smernic prvobitnega prebivalstva ter zaščite območij.

2.2.2.3. SVETOVNA ZVEZA ZA VARSTVO NARAVE (IUCN)

IUCN je bila ustanovljena leta 1948 pod imenom International Union for Protection of Nature (IUPN), leta 1956 se je preimenovala v International Union for Conservation of Nature and Natural Resources, od zasedanja Generalne skupščine leta 1990 v Perthu (Avstralija) pa se vedno bolj uveljavlja krajši opisni naslov The World Conservation Union, ob tem pa se sama kratica IUCN ni spreminjala. Organizacija deli zaščitena območja v več kategorij glede na namen zaščite in ohranitve. Poslanstvo IUCN je vplivati, spodbujati in pomagati družbam po vsem svetu ohraniti celovitost in raznovrstnost narave ter zagotoviti, da je kakršnakoli raba naravnih virov pravična in trajnostna. Za delo organizacije je zelo pomembnih šest komisij (WCPA, SSC, CEC, CEL, CEM in CEESP), edinstveno omrežje nad 8000 strokovnjakov, ki prostovoljno sodelujejo pri obravnavanju določene problematike ali pa se vključujejo v različne projekte (www.arso.gov.si).

Organizacija posveča tudi posebno pozornost pravicam prvobitnih prebivalcev tako, da spodbuja vlade držav k sodelovanju in spoštovanju teh pravic ter s posebnimi programi, ki upoštevajo tradicionalno znanje in prakso prvobitnih prebivalcev na področju biološke raznolikosti. IUCN je ustanovila v želji po lokalnem sodelovanju s prvobitnimi prebivalci številne podporne sklade, v katere je vključeno omenjeno prebivalstvo z namenom sooblikovanja programov in strategij nadaljnjega razvoja neke določene regije. Poudarjanje potreb po priznanju pravic prvobitnih prebivalcev glede njihovih dežel pada v določeni meri tudi v obseg zaščitene območij, to pomeni doseganje sporazumov s prvobitnimi skupinami

pred ustanovitvijo zaščitnih območij v njihovih deželah in zagotoviti njihovo enakopravno udeležbo pri upravljanju takšnih zaščitnih območij.

IUCN pri svojih aktivnosti tesno sodeluje s Svetovnim skladom za naravo (WWF), s katerim skupaj načrtujeta, ustvarjata in ohranjata zaščitena območja. Obe organizaciji imata skupno politiko na področju ohranjanja naravnih bogastev, pri tem pa se tudi zavzemata za čim večjo sodelovanje prvobitnih prebivalcev pri upravljanju takšnih zaščitnih območij in pri sami politiki ohranjanja okolja.

2.2.3. MEDNARODNA ZAŠČITA V OKVIRU REGIONALNIH ORGANIZACIJ

Mednarodna skupnost je osnovala bolj ali manj dokumente splošne narave, ki urejajo pravice in dolžnosti vseh posameznikov, v tem smislu tudi prvobitnim prebivalcem. Vendar imajo prvobitni prebivalci svoje posebne značilnosti glede na posamezne regije sveta, zato jim je potrebno zagotoviti formalno enakopravnost in primeren razvoj na različne načine v okviru regionalnih organizacij. Same regionalne organizacije še nikoli niso bile tako pomembne in imele takšne ključne vloge pri razvoju in integraciji posameznih skupnosti prebivalstva v posameznih državah. Lahko rečemo, da gre tudi za regionalne akcije, ki omogočajo določen vpliv na položaj prvobitnega prebivalstva. V nalogi sem se osredotočil le na najpomembnejše regionalne organizacije, ki obravnavajo in vplivajo na problematiko prvobitnega prebivalstva, te so: Organizacija ameriških držav (OAS), Sklad za prvobitno prebivalstvo (IPF), Evropska unija (EU), Organizacija za varnost in sodelovanje Evrope (OSCE) in Svet Evrope (SE).

2.2.3.1. ORGANIZACIJA AMERIŠKIH DRŽAV (OAS)

Organizacija ameriških držav je mednarodna regionalna organizacija, ki je bil ustanovljena leta 1948, s sedežem Washingtonu ZDA. S sprejetjem Ustanovne listine OAS, so na tem srečanju sprejeli tudi Ameriško deklaracijo o pravicah in dolžnostih človeka, ki vsebuje mnoge državljanske, politične, ekonomske in socialne pravice ter dolžnosti, predstavlja pa tudi prvi dokument na svetovni ravni glede temeljnih človekovih pravic. Organizacija je

pričela z delovanjem na področju Severne in Latinske Amerike leta 1951 in do danes medsebojno povezuje 35 držav.

OAS je leta 1959 za potrebe spoštovanja človekovih pravic in svoboščin, začela pripravljati dokument, ki je vseboval posebne ukrepe za zagotovitev pravic in standardov, kateri izhajajo iz Ustanovne listine OAS. Ameriška Konvencija je bila sprejeta 22. novembra 1969 v San Joseju v Kostariki. Preambula Ameriške konvencije o človekovih pravicah upošteva načela Splošne deklaracije človekovih pravic in drugih mednarodnih pravnih dokumentov. Prvi del Konvencije se ukvarja z obveznostmi držav in zaščitenimi pravicami, vključno z državljanskimi in političnimi. Glede ekonomskih, socialnih in kulturnih pravic se države pogodbenice zavezujejo, da bodo sprejele ukrepe z namenom postopnega doseganja polnega uresničevanja pravic, upoštevajoč razpoložljive vire. Drugi del Konvencije je posvečen Medameriški komisiji za človekove pravice in Medameriškem sodišču za človekove pravice. Konvenciji sta sledila dva Dopolnilna protokola: prvi je bil sprejet 17. novembra 1988 v San Salvadorju, Salvador, in naslavlja ekonomske, socialne in kulturne pravice. Pravico do izobraževanja opisuje z enakimi termini kot Mednarodni pakt o ekonomskih, socialnih in kulturnih pravicah. Drugi protokol, ki govori o ukinitvi smrtne kazni, je bil sprejet 8. junija 1990 v Santiagu, Čile (Babadji Ramdane, 2005: 13).

Vse članice OAS-a so dolžne spoštovati Ameriško konvencijo o človekovih pravicah, Ameriško deklaracijo o pravicah in dolžnostih človeka ter Ustanovno listino OAS. Vse te pravice in dolžnosti, ki izhajajo iz omenjenih dokumentov, pa veljajo tudi posredno za zaščito prvobitnega prebivalstva. Za nepravilnosti in spore je bilo ustanovljeno Medameriško sodišče za človekove pravice s sedežem v Costa Rici, ki skrbi za dosledno spoštovanje in izvajanje določb teh dokumentov.

Pomembno regionalno telo z nadzorno funkcijo glede spodbujanja pravic prvobitnega prebivalstva ima tudi Medameriška komisija OAS za človekove pravice. Prvotno ustanovljena z enostavno resolucijo na srečanju zunanjih ministrov v Čilu leta 1959, je z dopolnitvijo Ustanovne listine OAS leta 1967 postala tudi stalen organ OAS-a.

Komisija obravnava individualne pritožbe in si prizadeva za doseg mednarodnih sporazumov predvsem glede človekovih pravic in z njimi povezanimi vprašanji. V skladu z njenim mandatom podpiranja človekovih pravic med vsemi državami članicami OAS, je komisija razvijala prakso izdajanja specialnih poročil o stanju človekovih pravic v posameznih državah. Zaradi izkušenj na področju pravic prvobitnega prebivalstva je komisija dobila pomembno vlogo pri samem razvoju Predloga Ameriške deklaracije o pravicah prvobitnega prebivalstva, pri tem je uporabila tudi številne pomembne dokumente, ki se

nanašajo na prvobitne prebivalce, kot so Konvencija MOD št. 169, Mednarodni Pakt o državljanskih in političnih pravicah, ter Osnutek deklaracije ZN o pravicah prvobitnega prebivalstva. Tako Predlog Ameriške deklaracije o pravicah prvobitnega prebivalstva iz leta 1997 omenja človekove pravice, ki se nanašajo na omenjeno prebivalstvo na področju samouprave, zakonov, povezovanja v večje socialne in politične ureditve ter ohranjanja njihove tradicionalne kulture.

Posebna delovna skupina OAS-a se še vedno ukvarja z razpravo o sami vsebini predloga, torej glede omenjenega dokumenta še vedno tečejo pogajanja med vladami držav in predstavniki prvobitnih prebivalcev (Anaya S. James, 2004: 232).

2.2.3.2. SKLAD ZA PRVOBITNO PREBIVALSTVO (IPF)

Sklad za prvobitno prebivalstvo (IPF) je bil ustanovljen s konvencijo julija leta 1992, na 2. srečanju Ibero-Ameriškega vrha držav. Splošna naloga omenjenega sklada je podpiranje med-agencijske mreže mednarodnih organizacij, razvojne mreže prvobitnih prebivalcev, prav tako se Sklad osredotoča na zagotavljanje denarnih sredstev za namene trajnostnega razvoja, razvoja lastnih strategij, človekove pravice, krepitev institucij, kulture ter identitete prvobitnega prebivalstva. Sklad je usmerjen k razvoju na področju potreb prvobitnih prebivalcev za države Latinske Amerike in Karibskega morja, v skladu s postopki pri odločanju, ki vključujejo tudi predstavnike prvobitnih organizacij.

Torej Sklad za prvobitno prebivalstvo z denarnimi sredstvi financira v osnovi predvsem štiri vrste programov: trajnostni razvoj glede dejavnosti v zvezi z njihovim tradicionalnim ozemljem, spoštovanje temeljnih človekovih pravic, krepitev njihovih lastnih organizacij in aktivnosti za spodbujanje ohranjanja in zaščite njihove lastne kulture ter identitete.

Sklad vodi GS OZN, v katero so vključeni predstavniki vlad držav in prvobitnega prebivalstva. Pri njenem delovanju ji nudi pomoč še Med-Ameriška razvojna banka, donatorske agencije in mnoge ostale mednarodne agencije (Anaya S. James, 2004: 67, 176).

2.2.3.3. ZAŠČITA PRVOBITNEGA PREBIVALSTVA IN EVROPSKA UNIJA (EU)

Prvobitni prebivalci predstavljajo velikansko kulturno raznolikost, živijo v skrajno raznolikem geografskem, socialnem in političnem okolju. Velika večina jih živi v državah, kjer izkusijo ekonomsko, socialno in politično marginalizacijo.

EU ima pravice prvobitnih prebivalcev za upoštevanje vredna, kar se odraža v soglašanju s številnimi resolucijami, ki poudarjajo njihov razvoj. Ključnega pomena za varovanje pravic prvobitnega prebivalstva je njihovo sodelovanje pri samem razvoju, ki bi zagotavljalo popolno sodelovanje, svobodne in poprej poučene njihove privolitve o vseh aktivnostih ali politikah, ki bi lahko vplivale na njihove skupnosti. EU podpira tipične poglede prvobitnih prebivalcev glede dvojezičnega izobraževanja, reproduktivnega zdravstva, dostopa do zdravstvenih in ostalih temeljnih družbenih služb, upravljanja z gozdovi in biološko raznovrstnostjo, varnostjo prehrane, ruralnega razvoja in prihajajočih izvajalskih dejavnosti.

Tematski programi demokracije in človekovih pravic v okviru EU podpirajo številne uspešne projekte za začetek postopka in zaščito pravic prvobitnih prebivalcev. Vse to vključuje tudi pospeševanje dialoga med prvobitnimi prebivalci in njihovimi bližnjimi skupnostmi, izboljšanje pristojne vladne oblasti za razumevanje in spoštovanje pravic prvobitnega prebivalstva, kot tudi krepitev njihove vloge v nacionalnih demokratičnih postopkih (ec.europa.eu/europeaid/).

Evropski parlament je že v začetku 90. let prejšnjega stoletja izrazil svojo skrb glede pogojev, ki se dotikajo prvobitnih prebivalcev in pozval vlade držav k zaščiti ozemeljskih pravic prvobitnega prebivalstva ter sodelovanju pri posvetovanju z prvobitnimi skupinami glede razvoja posebnih ukrepov za zaščito njihovih pravic. Za izpolnitev omenjene tematike je Evropski parlament leta 1994 sprejel resolucijo z naslovom ``Mednarodna zahtevana merila za zagotovitev učinkovite zaščite prvobitnega prebivalstva``. Resolucija določa, da imajo prvobitni prebivalci ``pravico do odločanja o svoji lastni usodi glede izbire institucij, političnega statusa in svojih lastnih ozemelj``. Z enakim namenom je Evropska komisija, to je izvršilni organ Evropske unije, leta 1998 osnovala ``Delovni dokument o podpori prvobitnemu prebivalstvu pri razvoju sodelovanja s skupnostjo in državami članicami``. Ta dokument promovira serijo razvojnih programov v korist prvobitnemu prebivalstvu, kateri bi naj temeljili na njihovi popolni soudeležbi in poučeni privolitvi, z objektivnostjo pri ustvarjanju pogojev s katerimi bi ti ljudje ohranili nadzor glede svojega lastnega ekonomskega, socialnega in kulturnega razvoja (Anaya S. James, 2004: 68).

Razvoj politike EU glede prvobitnega prebivalstva je sorazmerno svež. Agenda (Agenda of the Development Cooperation Group) Evropskega Sveta zavezujoča z dne 18. marec 1997 omenja prvokrat sporna vprašanja ``prvobitnih prebivalcev``. Na srečanju 5. junija 1997, Razvojni svet tudi povabi Evropsko komisijo k prezentaciji listine politike EU glede razvojne politike prvobitnih prebivalcev. Prvobitni prebivalci so bili prisotni tudi pri razvoju Delovnega dokumenta Evropske komisije z dne 11. maj 1998, ki podpira prvobitne prebivalce pri razvoju sodelovanja s skupnostjo in državami članicami. Temu dokumentu je hitro sledila 30. novembra 1998 sprejeta resolucija Evropskega sveta o prvobitnih prebivalcih znotraj okvira razvojnega sodelovanja skupnosti in držav članic, katera določa najvažnejša navodila za zaščito prvobitnega prebivalstva.

Resolucija o prvobitnih prebivalcih znotraj okvira razvojnega sodelovanja skupnosti in držav članic vsebuje smernice za pomoč prvobitnim prebivalcem, poleg tega se tudi zavzema za vključitev interesov prvobitnih prebivalcev na vseh nivojih razvojnega sodelovanja pri razvojnih programih. Resolucija omenja, da ti prebivalci s svojim raznolikim znanjem in idejami predstavljajo nasledstvo, ki je potencialni vir za ves planet. Resolucija prav tako zahteva, da Komisija poroča Svetu s pregledom o razvoju z delom v zvezi s prvobitnimi prebivalci. Poročilo ``Pregled razvoja dela s prvobitnimi prebivalci`` je bilo prezentirano Svetu junija 2002. Poročilo vsebuje ključna priporočila Resolucije in Delovnega dokumenta, ter priložnosti in težave na katere naletimo v teku doseganja teh ciljev. Sledeč poročilu Komisije in temeljnem zaključkom s Konference o prvobitnih prebivalcih v Bruslju junija 2002, kjer so sodelovali tudi predstavniki prvobitnih prebivalcev, je Svet sprejel 18. novembra 2002 Sklep o nerešenih vprašanjih prvobitnega prebivalstva. S tem sklepom je Svet preklical svoje obveze iz Resolucije (1998) in povabil Komisijo in države članice k nadaljevanju njegove implementacije.

Na 56. zasedanju Komisije ZN za človekove pravice leta 2000, so vse države članice EU podprle Resolucijo sestavljeno s strani Danskega priporočila za osnovanje Stalnega foruma. V septembru 2007 so tudi vse članice EU podprle sprejem Deklaracije ZN o pravicah prvobitnega prebivalstva in s tem pokazale nepretrgano podporo EU glede zadev prvobitnih prebivalcev. Evropska Komisija ima za sabo dolgo zgodovino sodelovanja in podpiranja prvobitnega prebivalstva skozi široko paleto različnih projektov. Nekateri od teh projektov so naslovljeni posebno na prvobitne prebivalce, najbolj izrecno za področja Latinske Amerike, medtem, ko ostali projekti zadevajo ali podpirajo prvobitno prebivalstvo le posredno.

Od leta 1999, so pravice prvobitnih prebivalcev vključene, kot tematska prioriteta pod okriljem Evropske iniciative za demokracijo in človekove pravice (EIDHR) ter v investicijske

programe EU za podporo nevladnim organizacijam in sodelovanju z mednarodnimi organizacijami. Pravice prvobitnih prebivalcev so bile identificirane, kot prioritete financiranja evropskega instrumenta za demokracijo in človekove pravice (EIDHR) za obdobje 2007-2013. Na tem področju financiranja projektov v okviru EIDHR-ja se projekti nanašajo na mednarodne organizacije, nevladne organizacije in organizacije prvobitnih prebivalcev, zlasti k cilju: podpiranja prvobitnih prebivalcev in njihovih organizacij k sodelovanju in sledenju postopkom ZN pomembnih za prvobitne prebivalce; podpiranje dejavnosti civilne družbe namenjenih za podporo Konvenciji št. 169 MOD in njenim načelom. EIDHR tudi podpira projekte MOD, ki varujejo pravice prvobitnih in tribalnih ljudi z implementacijo načel Konvencije št. 169 MOD v treh različnih regijah sveta Afriki, Latinski Ameriki in Južni Aziji (povzeto ec.europa.eu/external_relations/).

Evropski parlament, Evropski svet in Evropska komisija si čedalje bolj prizadevajo k boljši zaščiti pravic prvobitnih prebivalcev, vključevanju njihovih predstavnikov pri sodelovanju v nacionalnih postopkih odločanja, krepitvi njihove kulture in identitete, saj se zavedajo, da prvobitno prebivalstvo potrebuje posebno pozornost in ukrepe za izboljšanje njihovega položaja. Za Evropsko unijo lahko rečemo, da se v veliki meri dotika problematike prvobitnih prebivalcev le posredno, kjer omenja njihov položaj z različnimi resolucijami, smernicami, regulativami in stališči na področju temeljnih človekovih pravic, njihovega razvoja in varstva okolja.

2.2.3.4. ORGANIZACIJA ZA VARNOST IN SODELOVANJE (OSCE)

V Evropi, Konferenca za varnost in sodelovanje (CSCE), sedaj Organizacija za varnost in sodelovanje (OSCE), je bila pomembna za pomoč in širjenje regijskega sodelovanja že v času, ko je bil Svet Evrope še vedno najmočnejša zahodno-evropska organizacija. Za OVSE lahko danes rečemo, da predstavlja največjo regionalno mednarodno organizacijo s 56 sodelujočimi državami. Programi, s katerimi se ukvarjajo države članice OVSE-ja potekajo predvsem na področjih varstva okolja, aktivnosti na področju zaščite temeljnih človekovih pravic, mednarodnih standardov pravic, ki pripadajo osebam manjšinskih skupnosti ter načel pravičnosti, ki temeljijo na popolnem sprejemanju človeške raznolikosti. OVSE se bori tudi proti vsem možnim oblikam rasizma, ksenofobije, anti-semitizma in diskriminacije, pri tem ima pomembno vlogo Urad za demokratične institucije in človekove pravice (ODIHR),

Visoki komisar za narodne manjšine, Predstavnik za svobodo medijev (RFoM) ter številne ostale evropske in mednarodne organizacije.

Države članice OVSE-ja so v nekaterih dokumentih priznale tudi določene pravice narodnih manjšin in dolžnosti držav ter jih tako mednarodnopravno zaščitile. Dokumenti pri katerih najprej opazimo postopno dvigovanje standardov zaščite pravic manjšin so Helsinška sklepna listina iz leta 1975, Dunajski dokument iz leta 1989, dokument iz Kopenhavna, kje je potekala Konferenca o človekovi dimenziji, Konferenca za varnost in sodelovanje v Evropi iz leta 1990 in Priporočila ekspertnega srečanja o manjšinah v Ženevi leta 1991. Torej iz samih dokumentov je razvidno, da so se standardi zaščite pravic manjšin dvigovali postopoma do te mere, da danes tudi že Visoki komisar za narodne manjšine obravnava narodne manjšine enako, kot prvobitne prebivalce torej enako, kot katerokoli drugo narodno manjšino.

Od leta 1990 poteka Konferenca o človekovi dimenziji v Kopenhavnu, na kateri igra veliko vlogo Visoki komisar za narodne manjšine, ki predstavlja pomemben del zaščite pri spoštovanju pravic manjšin in prvobitnih prebivalcev, kar se vidi pri njegovih preventivnih naporih za preprečevanje konfliktov (Weller, 2005: 47).

Potemtakem, so tudi države udeležene na Konferenci o varnosti in sodelovanju v Evropi (kasneje Organizacija za varnost in sodelovanje v Evropi) priznale pravice narodnim manjšinam za "ohranitev in razvoj njihovih kultur v vseh vidikih, brez kakršnekoli asimilacije zoper njihovo voljo", kar je razglasil tudi Svet Evrope v svoji Okvirni konvenciji za zaščito narodnih manjšin, ki zajema in razvija omenjeno tematiko (Anaya S. J., 2004: 132).

Na področju zaščite prvobitnih prebivalcev je potrebno prav tako omeniti tudi Helsinški dokument iz leta 1992 – Izzivi sprememb, sprejet s strani Konference o varnosti in sodelovanju v Evropi, kateri vsebuje ukrepe v 8(j) členu Konvencije o biološki raznovrstnosti, ki potrjujejo vrednost tradicionalnih znanj prvobitnih prebivalcev v povezavi z ohranjanjem, trajnostnem razvoju in režimom intelektualne lastnine (Anaya S. J., 2004: 68).

V okviru organizacije OVSE so danes prvobitni prebivalci zaščiteni predvsem v okviru zavez na področju človekovih pravic, demokracije, vladavine prava in narodnih manjšin. Te sestavljajo tako imenovano človekovo dimenzijo (tretjo dimenzijo), ki se nenehno dopolnjuje z novimi zavezami, sprejetimi na vrhovih, preglednih konferencah in ministrskih svetih OVSE. V zadnjem času je precej pozornosti namenjene preprečevanju nestrpnosti in vseh oblik diskriminacije. OVSE na področju človekove dimenzije intenzivno sodeluje z drugimi pristojnimi mednarodnimi organizacijami, predvsem z Združenimi narodi, Svetom Evrope, Paktom stabilnosti za JVE, Mednarodno organizacijo za migracije, Mednarodnim odborom Rdečega križa in drugimi (<http://dunaj.predstavnistvo.si/index.php?id=999>).

2.2.3.5. SVET EVROPE (CoE)

Zahodna Evropa je že leta 1949 ustanovila nevladno organizacijo Svet Evrope (SE) za doseganje miru in varstvo človekovih pravic. SE si je že v statutu postavil temeljno nalogo: organizirati varstvo in razvoj človekovih pravic in temeljnih svoboščin. To nalogo je na normativni ravni izpolnil že Odbor ministrov SE leta 1950, s sprejetjem Evropske konvencije o človekovih pravicah in temeljnih svoboščin (Ur.l. RS MP 33/94), kasneje pa je razvil vrsto dejavnosti ter sprejel veliko število različnih aktov, ki naj bi na različnih področjih prispevali k odpravljanju vzrokov za kršitev človekovih pravic (Weller, 2005: 49).

Uveljavljanje evropskih standardov za varstvo človekovih pravic, pomeni tudi resnično zavzemanje za varstvo manjšin, ki predstavlja danes pomembno merilo razvitosti demokracije v svobodnih pluralnih družbah ter ga je treba stalno razvijati in dopolnjevati. Za vse manjšine in njihove pripadnike - tako za tradicionalne narodne manjšine kot tudi za vse druge družbene manjšine - bi bilo treba v demokratičnih pluralnih družbah uveljaviti kar najvišjo raven in standarde zaščite (www.inv.si/evropski_stan.htm).

Prav tako je jasno, da od vseh zagovornikov pravic manjšin, ima Svet Evrope najbolj dovršene standarde manjšinskih pravic, po sprejetju Evropske listine o regionalnih in manjšinskih jezikih iz leta 1992 in Evropske okvirne konvencije za zaščito narodnih manjšin iz leta 1994, ki je najbolj pomembna. V okviru SE deluje za zaščito manjšinskih pravic tudi Komisar za človekove pravice, Komisija za človekove pravice in Evropsko sodišče za človekove pravice, ki velja za edino pristojno sodno oblast za uresničevanje Evropske konvencije človekovih pravic (Weller, 2005: 47).

Odbora ministrov SE je sprejel leta 1996 tudi Evropsko socialno listino (Ur.l. RS MP 7/1999), ki je v socialnem smislu enakovredna (Evropski) Konvenciji o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin, a v socialnih zadevah. Evropska socialna listina je sporazum, ki je bil sprejet v okviru Sveta Evrope 18. oktobra 1961. (Babadji Ramdane, 2005: 20) Dodatni protokol k Listini je bil sprejet 5. maja 1988, sledil mu je drugi Dopolnilni protokol, sprejet 21. oktobra 1991. Evropska socialna listina priznava številne ekonomske in socialne pravice, npr. zaščito dela in socialno varstvo za vso populacijo. Struktura Listine je relativno zapletena. Države pogodbenice se niso dolžne držati vseh določb Listine, vendar pa so dolžne spoštovati tiste pravice, ki so opredeljene kot temeljne pravice.

Svet Evrope nima sprejete zakonodaje, ki bi se izrecno nanašala na prvobitno prebivalstvo. Kakorkoli, v okviru SE sta bila izdelana dva dokumenta imenovana ``Evropska listina o regionalnih in manjšinskih jezikih`` in ``Okvirno konvencijo za zaščito narodnih manjšin``

katera najbolj odločno vplivata na prvobitne prebivalce. Svetu Evrope gre tudi verjeti, da je imel v mislih prvobitno prebivalstvo pri samem pisanju omenjenih dokumentov, vendar dokumentom manjka moči, da bi bili bolj splošno uporabni. Vzrok, zaradi česar lahko SE verjamemo, da jih je imel v mislih, predstavlja jezik, ki je bil uporabljen za opisovanje skupin med katere lahko štejemo v okviru zakonodaje tudi prvobitne prebivalce. Dokumenti potrjujejo omenjen položaj prvobitnih prebivalcev, posebej še Evropska listina o regionalnih in manjšinskih jezikih, ki pravi ``regionalni ali manjšinski jeziki pomeni jezike:

- i) ki jih tradicionalno uporabljajo na določenem ozemlju države državljani te države, ki sestavljajo skupino, številčno manjšo od preostalega prebivalstva te države, in
- ii) ki se razlikujejo od uradnega jezika ali uradnih jezikov te države; izraz ne vključuje niti narečij uradnega jezika ali uradnih jezikov države niti jezikov migrantov``.

Dejstvo je, da lahko v okviru besedne zveze `narodnih manjšin` sumimo, da so bili prvobitni prebivalci v njihovih mislih ob ustvarjanju dokumenta, čeprav je termin uporaben tudi za ostale manjšine.

Okvirna konvencija za zaščito narodni manjšin je prvi zakonsko povezan multilateralen instrument, ki se ukvarja s splošno zaščito narodnih manjšin. Naloga Konvencije je zaščita obstoja narodnih manjšin znotraj posameznih ozemelj držav podpisnic. Konvencija si prizadeva promovirati popolno in učinkovito enakopravnost narodnih manjšin z ustvarjanjem primernih pogojev, ki bi jim omogočali varstvo in razvoj njihove kulture in ohranitev njihove lastne identitete. Podobno tudi Evropska listina o regionalnih in manjšinskih jezikih obvezuje k zaščiti in pomoči zgodovinskim regionalnim in manjšinskim jezikom Evrope. Sprejeta je bila z namenom ureditve načina ohranjanja in razvoja evropske kulturne tradicije ter dediščine. Poleg tega si prizadeva za spoštovanje njihovih neprenosljivih in splošno priznanih pravic do uporabe lastnega regionalnega ali manjšinskega jezika v zasebnem in javnem življenju (www.earlham.edu/).

Poleg omenjenih dokumentov je na področju zaščite pravic prvobitnega prebivalstva pomembno tudi Priporočilo št. 1201 Parlamentarne skupščine Sveta Evrope iz leta 1993, ki določa obseg pojma narodnih manjšin in z njim povezanih pravic ter splošnih načel.

SKLEP

Zaščita pravic prvobitnih prebivalcev je pogosto neustrezna in neučinkovita, saj se navadno čutijo drugačne od preostale populacije ter navadno predstavljajo nedominanten del populacije. V nekaterih delih sveta je bil v preteklosti vzpostavljen tudi poseben režim za prvobitno prebivalstvo, ki je veljal le za njih in katerega so nato šele z reformo odpravili tako, da so sprejeli zakone s katerimi so osnovali formalen in enoten status vseh prebivalcev. Bistven namen prvobitnih prebivalcev je, da bi ohranili, razvili in prenesli na svoje bodoče generacije svoje kulturne vzorce, podedovano ozemlje, svojo etnično identiteto, družbene institucije in pravni sistem.

Pravice prvobitnih prebivalcev so v mednarodni skupnosti zaščitene preko univerzalnih sredstev zaščite, zaščite v okviru manjšinskih pravic in preko posebnih ukrepov, ki se izrecno nanašajo na prvobitne prebivalce. Mnoge pomembne pravice prvobitnih prebivalcev tudi niso izrecno zapisane v posebnih dokumentih, temveč so le del splošnih mednarodnih dokumentov in se nanje nanašajo le posredno. Ker je bilo vprašanje prvobitnih prebivalcev vedno povezano z njihovimi zapletenimi družbeno-zgodovinskimi odnosi, smo bili še vedno priča grobim oblikam diskriminacije, izginjanju posameznih kultur, tradicij, jezikov in nenazadnje genocidnim dejanjem. Mednarodna skupnost jim v zadnjem času posveča vedno večjo pozornost, saj jim hoče omogočiti ohranjanje in obogatitev njihovih kultur ter izboljšanje kvalitete njihovega življenja. Ustanovljeni so bili številni mednarodni mehanizmi za dejansko uresničevanje in spoštovanje njihovih pravic, ker njihove pravice niso in ne morejo biti izključna pristojnost države, kjer živijo. Obenem so bili tudi seznanjeni s svojimi pravicami tako, da bodo vedeli za poti za njihovo varstvo in na koga naj se obrnejo, ko iščejo varstvo. S takšno mednarodno zaščito se jim je zagotovilo dostojno življenje in enakost v pravicah ter možnostih, kar je bila posledica sprememb razmišljanja o njihovi vlogi v sodobni družbi. Zaradi uskladitve varstva prvobitnih prebivalcev na mednarodni ravni je potrebno izhajati iz celovitosti problema v smislu izboljšanja pogojev za zagotovitev formalne in dejanske enakopravnosti z ostalo populacijo.

Nova vseobsegajoča Deklaracija ZN o pravicah prvobitnega prebivalstva je najnovejši in mednarodnopravno izjemno pomemben dokument zaščite prvobitnih prebivalcev in njihovih kultur, saj so imeli ti prebivalci prvič v svoji zgodovini priložnost v takšni meri sooblikovati svoj instrument zaščite. Kot posledica tega, je bila pri samem sprejemu deklaracije bojazen, da bi vse večje zagotavljanje pravic prvobitnim prebivalcem ogrozilo ozemeljsko celovitost in

suverenost držav. Vendar mednarodno pravo glede zaščite kultur in preživetja prvobitnih prebivalcev ne daje na podlagi pravice do samoodločbe nikakršne možnosti za oblikovanje njihovih lastnih držav. Kljub temu mednarodna določila zagotavljajo prvobitnim prebivalcem zadostno število pravic in ščitijo različne vidike njihovih življenj. Nekatere države so odkrito izrazile nestrinjanje in posebno previdnost glede omenjene Deklaracije ZN, saj se nikakor niso bile pripravljene odpovedati svoji osrednji vlogi, ki jo uživajo v mednarodnem pravu in mednarodni skupnosti. Torej lahko rečem, da danes obstaja ustrezna mednarodnopravna zaščita, ki ureja položaj prvobitnih prebivalcev, kar izhaja iz številnih v nalogi opisanih mednarodnih dokumentov. Ob tem pa moramo biti pozorni, da so še vedno države edine, ki lahko sprejmejo mednarodnopravne norme in ustrezne ukrepe za zaščito pravic prvobitnih prebivalcev.

Eden izmed ključnih elementov za uspešen razvoj zaščite v prihodnosti predstavlja pridobitev čim širše civilne družbe in svetovne javnosti, kar se najlažje doseže s sodelovanjem mednarodnih vladnih in nevladnih organizacij, različnih specializiranih agencij, regionalnih in lokalnih organizacij. Z varstvom prvobitnega prebivalstva se ukvarjajo že poleg omenjenih organizacij in institucij tudi njihove lastne organizacije, ki so tudi same uspešno organizirale več srečanj na temo problematike varstva njihovih pravic.

Zavedati se moramo, da nikoli ne bomo razumeli popolnega pomena tradicionalnega prvobitnega prebivalstva, pri tem moramo upoštevati, da so tudi takšna majhna ljudstva, kot so ti in jim pogosto grozi izginotje, deležna prav tolikšne pozornosti kot veliki narodi sveta. Bistvena stvar pri doseganju zelenih rezultatov mednarodnopravne zaščite prvobitnega prebivalstva, torej ostaja njihova vztrajnost v okviru mednarodnega sodelovanja, ki se mora nadaljevati tudi v prihodnje.

SEZNAM VIROV

Knjige:

- Andrassy Juraj (1990): Međunarodno pravo: Školska knjiga 10. izdaja, Zagreb
- Andrassy Juraj, Bakotić Božidar, Vukas Budislav (1998): Međunarodno pravo 1: Školska knjiga, Zagreb
- Anaya S. James (2004): Indigenous peoples in international law: 2nd ed. Oxford University Press, New York
- Babadji Ramdane (2005): 100 in 1 pojem za učenje človekovih pravic: EIP - Šola za mir, Center za državljansko vzgojo, Maribor
- Broelmann Catherine, Zieck Marjoleine (1993): Peoples and minorities in international law: Martinus Nijhoff, Dordrecht, Boston, London
- Degan Vladimir (2006): Međunarodno pravo: Drugo osuvremenjeno izdanje, Pravni fakultet Sveučilišta v Rijeci, Rijeka
- Devetak Silvo (1999): Pravica do različnosti: Iscomet, Maribor
- Dimitrijević Vojin, Račić Obrad, Đerić Vladimir, Papić Tatjana, Petrović Vesna, Obradović Saša (2005): Osnovi međunarodnog javnog prava: Beogradski centar za ljudska prava, Beograd
- Južnič Stane (1980): Kolonializem in dekolonizacija: Založba obzorja, Maribor
- Kahn S., Talal H. (1987): Indigenous Peoples, A Global Quest for Justice: Zed Books Ltd., London, New Jersey
- Krušič Marjan (1986): Človek in družba: Mladinska knjiga, Ljubljana
- Libesman Terri (2007): The international Journal of Children`s Rights: Can International Law Imagine the World of Indigenous Children?: Koninklijke Brill NV, Leiden
- Matteucci Nicola (1999): Država: FDV, Ljubljana

- Murgel Jasna (2003): Človek v mednarodnem pravu: Iscomet, Maribor
- Ovsec J. Damjan (1993): Etnolog 58/93: 1993 leto naravnih ljudstev 17-22 stran: Slovenski etnografski muzej, Ljubljana
- Petrič Ernest (1977): Mednarodnopravno varstvo narodnih manjšin: Založba Obzorja, Maribor
- Russett Bruce, Starr Harvey (1996): Svetovna politika: FDV, Ljubljana
- Sjekloča Marko (2005): Manjšine, ki niso gospodarji na svoji zemlji: Primorski dnevnik, Trst
- Spreizer Alenka Janko (2006): Razprave in gradivo: Avtohtonost v slovenskem narod(nost)nem vprašanju in koncept staroselstva: strani št. 50 – 51, Ljubljana
- Steiner Henry J., Alston Philip, Goodman Ryan (2008): International human rights in context- law, politics, morals: text and materials: Oxford university Press, Oxford
- Türk Danilo (1979): Razprave in gradivo 9-10: Študija OZN o pravicah pripadnikov manjšin: Inštitut za narodnostna vprašanja, Ljubljana
- Türk Danilo, Cerar Miro (2004): Dokumenti človekovih pravic z uvodnimi pojasnili: Mirovni inštitut, Društvo Amnesty International Slovenije, Ljubljana
- Vilfan Jože (1980): Ljudstva sveta, prva knjiga: Mladinska knjiga, Ljubljana
- Weller Marc (2005): The rights of minorities in Europe- a commentary on the European Framework convention for the protection of national minorities: Oxford University Press, Oxford

Spletni viri:

(zadnji dostop dne 21.5.2008)

- Agenda 21 (poglavje 26)
<http://www.un.org/esa/sustdev/documents/agenda21/english/agenda21toc.htm>
- Amnesty International
<http://www.amnesty.si/> in <http://www.amnesty.org/>
<http://www.amnesty.si/clanek.php?id=783&l=akcije>
- Človekova dimenzija (OVSE)
<http://dunaj.predstavnistvo.si/index.php?id=999>
- Deklaracija o pravicah ljudi, ki pripadajo nacionalnim, etničnim, verskim ali jezikovnim manjšinam
http://www.unhchr.ch/html/menu3/b/d_minori.htm
- Deklaracija OZN o pravicah prvobitnega prebivalstva
<http://daccessdds.un.org/doc/UNDOC/GEN/N06/512/07/PDF/N0651207.pdf?OpenElement> ali <http://www.un.org/esa/socdev/unpfii/en/drip.html>
- Deklaracije UNHCR
<http://www.unhcr.org/cgi-bin/texis/vtx/home?id=search>
- Dunajska deklaracija in akcijski program 1993
[http://www.unhchr.ch/huridocda/huridoca.nsf/\(Symbol\)/A.CONF.157.23.En](http://www.unhchr.ch/huridocda/huridoca.nsf/(Symbol)/A.CONF.157.23.En)
- Durbanska deklaracija in akcijski program 2001
<http://www.unhchr.ch/pdf/Durban.pdf>
- EU in prvobitni prebivalci
http://ec.europa.eu/europeaid/what/universal-issues/human-rights/index_en.htm in
http://ec.europa.eu/external_relations/human_rights/ip/index.htm
- IFAD in prvobitno prebivalstvo
<http://www.ifad.org/english/indigenous/index.htm>
- Konvencije ILO št. 111, št. 107 in št. 169
<http://www-old.ilo.org/actrav/actrav-english/telearn/global/ilo/law/con111.htm>
<http://www.ilo.org/ilolex/cgi-lex/convde.pl?C107>
<http://www.ilo.org/ilolex/cgi-lex/convde.pl?C169>
- Konvencija o odpravi vseh oblik rasne diskriminacije
<http://www.unhchr.ch/html/menu3/b/9.htm>
- Konvencija o otrokovih pravicah
<http://www.varuh-rs.si/index.php?id=105#c69>
- Konvencija o preprečevanju in kaznovanju zločina genocida
<http://www.preventgenocide.org/ba/konvencijaogenocidu.htm>
- Konvencija UNESCO proti diskriminaciji v izobraževanju
http://portal.unesco.org/en/ev.php-URL_ID=12949&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.html
- Mednarodna obeležja prvobitnega prebivalstva: povzetek s spletne strani UNPFII, leto 2005
http://test2.firefox-firefox-cn/esa/socdev/unpfii/news/news_internationalday2005-1.htm
- Mednarodni pakt o državljanskih in političnih pravicah
<http://www.varuh-rs.si/index.php?id=104#68>

- Mednarodni pakt o ekonomskih, socialnih in kulturnih pravicah
<http://www.varuh-rs.si/index.php?id=103#67>
- Posebni Poročevalec o razmerah na področju človekovih pravic in temeljnih svoboščin prvobitnih prebivalcev (Special Rapporteur on the Situation of Human Rights and Fundamental Freedoms of Indigenous People)
<http://www2.ohchr.org/english/issues/indigenous/rapporteur/>
- PROGRAMME OF ACTIVITIES FOR THE INTERNATIONAL DECADE OF THE WORLD'S INDIGENOUS PEOPLE (1995-2004)
<http://www.unhchr.ch/html/menu6/2/fs9.htm>
- Projekti in aktivnosti UNESCA
- <http://www.unesco.si/projekti-in-aktivnosti.html> Ustanovna listina OZN
- Splošna deklaracija o človekovih pravicah
<http://www.varuh-rs.si/index.php?id=102>
- Stalni forum Združenih narodov za domorodne zadeve
<http://www.un.org/esa/socdev/unpfii/index.html>
- Svet Evrope (CoE) in prvobitni prebivalci
http://www.earlham.edu/~pols/17Fall97/indigenous/the_solutions.html#Council%20of%20Europe
- Svetovna Banka
http://www.mf.gov.si/slov/medn_fin/svetovna_bankna.htm in
<http://go.worldbank.org/DIGEVPWGI0>
- Svetovna zveza za varstvo narave (www.arso.gov.si)
<http://www.arso.gov.si/narava/zavarovana%20obmo%20c4%20dja/kategorije%20IUCN/>
- Svetovni sklad za naravo (www.panda.org)
http://www.panda.org/about_wwf/what_we_do/policy/people_environment/indigenous_people/index.cfm
- Študija posebnega poročevalca OZN o problemu diskriminacije prvobitnega prebivalstva (Jose Martinez Cobo, 1986)
<http://www.iwgia.org/sw310.asp>
- United Nations Development Programme (UNDP)
<http://www.undp.org/partners/cso/indigenous4.shtml> ter
http://www.mju.gov.si/si/za_nevladne_organizacije/mednarodni_projekti/razvojni_program_zdruzenih_narodov_undp/
- UNDP dokument DP/1992/61
<http://www.undp.org/execbrd/archives/sessions/gc/39th1992/DP-1992-61.pdf>
- Ustanovna listina ZN
<http://www.un.org/aboutun/charter/index.html>
- World Bank: Operational Policies - Indigenous People
<http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/TOPICS/EXTSOCIALDEVELOPMENT/EXTINDPEOPLE/0,,menuPK:407808~pagePK:149018~piPK:149093~theSitePK:407802,00.html>

PRILOGA:

Deklaracija ZN o pravicah prvobitnega prebivalstva

United Nations Declaration on the Rights of Indigenous Peoples

Adopted by General Assembly Resolution 61/295 on 13 September 2007

The General Assembly,

Guided by the purposes and principles of the Charter of the United Nations, and good faith in the fulfilment of the obligations assumed by States in accordance with the Charter,

Affirming that indigenous peoples are equal to all other peoples, while recognizing the right of all peoples to be different, to consider themselves different, and to be respected as such,

Affirming also that all peoples contribute to the diversity and richness of civilizations and cultures, which constitute the common heritage of humankind,

Affirming further that all doctrines, policies and practices based on or advocating superiority of peoples or individuals on the basis of national origin or racial, religious, ethnic or cultural differences are racist, scientifically false, legally invalid, morally condemnable and socially unjust,

Reaffirming that indigenous peoples, in the exercise of their rights, should be free from discrimination of any kind,

Concerned that indigenous peoples have suffered from historic injustices as a result of, inter alia, their colonization and dispossession of their lands, territories and resources, thus preventing them from exercising, in particular, their right to development in accordance with their own needs and interests,

Recognizing the urgent need to respect and promote the inherent rights of indigenous peoples which derive from their political, economic and social structures and from their cultures, spiritual traditions, histories and philosophies, especially their rights to their lands, territories and resources,

Recognizing also the urgent need to respect and promote the rights of indigenous peoples affirmed in treaties, agreements and other constructive arrangements with States,

Welcoming the fact that indigenous peoples are organizing themselves for political, economic, social and cultural enhancement and in order to bring to an end all forms of discrimination and oppression wherever they occur,

Convinced that control by indigenous peoples over developments affecting them and their lands, territories and resources will enable them to maintain and strengthen their institutions, cultures and traditions, and to promote their development in accordance with their aspirations and needs,

Recognizing that respect for indigenous knowledge, cultures and traditional practices contributes to sustainable and equitable development and proper management of the environment,

Emphasizing the contribution of the demilitarization of the lands and territories of indigenous peoples to peace, economic and social progress and development, understanding and friendly relations among nations and peoples of the world,

Recognizing in particular the right of indigenous families and communities to retain shared responsibility for the upbringing, training, education and well-being of their children, consistent with the rights of the child,

Considering that the rights affirmed in treaties, agreements and other constructive arrangements between States and indigenous peoples are, in some situations, matters of international concern, interest, responsibility and character,

Considering also that treaties, agreements and other constructive arrangements, and the relationship they represent, are the basis for a strengthened partnership between indigenous peoples and States,

Acknowledging that the Charter of the United Nations, the International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights [\(2\)](#) and the International Covenant on Civil and Political Rights,² as well as the Vienna Declaration and Programme of Action,⁽³⁾ affirm the fundamental importance of the right to self-determination of all peoples, by virtue of which they freely determine their political status and freely pursue their economic, social and cultural development,

Bearing in mind that nothing in this Declaration may be used to deny any peoples their right to self-determination, exercised in conformity with international law,

Convinced that the recognition of the rights of indigenous peoples in this Declaration will enhance harmonious and cooperative relations between the State and indigenous peoples, based on principles of justice, democracy, respect for human rights, non-discrimination and good faith,

Encouraging States to comply with and effectively implement all their obligations as they apply to indigenous peoples under international instruments, in particular those related to human rights, in consultation and cooperation with the peoples concerned,

Emphasizing that the United Nations has an important and continuing role to play in promoting and protecting the rights of indigenous peoples,

Believing that this Declaration is a further important step forward for the recognition, promotion and protection of the rights and freedoms of indigenous peoples and in the development of relevant activities of the United Nations system in this field,

Recognizing and reaffirming that indigenous individuals are entitled without discrimination to all human rights recognized in international law, and that indigenous peoples possess collective rights which are indispensable for their existence, well-being and integral development as peoples,

Recognizing that the situation of indigenous peoples varies from region to region and from country to country and that the significance of national and regional particularities and various historical and cultural backgrounds should be taken into consideration,

Solemnly proclaims the following United Nations Declaration on the Rights of Indigenous Peoples as a standard of achievement to be pursued in a spirit of partnership and mutual respect:

Article 1

Indigenous peoples have the right to the full enjoyment, as a collective or as individuals, of all human rights and fundamental freedoms as recognized in the Charter of the United Nations, the Universal Declaration of Human Rights⁽⁴⁾ and international human rights law.

Article 2

Indigenous peoples and individuals are free and equal to all other peoples and individuals and have the right to be free from any kind of discrimination, in the exercise of their rights, in particular that based on their indigenous origin or identity.

Article 3

Indigenous peoples have the right to self-determination. By virtue of that right they freely determine their political status and freely pursue their economic, social and cultural development.

Article 4

Indigenous peoples, in exercising their right to self-determination, have the right to autonomy or self-government in matters relating to their internal and local affairs, as well as ways and means for financing their autonomous functions.

Article 5

Indigenous peoples have the right to maintain and strengthen their distinct political, legal, economic, social and cultural institutions, while retaining their right to participate fully, if they so choose, in the political, economic, social and cultural life of the State.

Article 6

Every indigenous individual has the right to a nationality.

Article 7

1. Indigenous individuals have the rights to life, physical and mental integrity, liberty and security of person.
2. Indigenous peoples have the collective right to live in freedom, peace and security as distinct peoples and shall not be subjected to any act of genocide or any other act of violence, including forcibly removing children of the group to another group.

Article 8

1. Indigenous peoples and individuals have the right not to be subjected to forced assimilation or destruction of their culture.
2. States shall provide effective mechanisms for prevention of, and redress for:
 - (a) Any action which has the aim or effect of depriving them of their integrity as distinct peoples, or of their cultural values or ethnic identities;
 - (b) Any action which has the aim or effect of dispossessing them of their lands, territories or resources;
 - (c) Any form of forced population transfer which has the aim or effect of violating or undermining any of their rights;
 - (d) Any form of forced assimilation or integration;
 - (e) Any form of propaganda designed to promote or incite racial or ethnic discrimination directed against them.

Article 9

Indigenous peoples and individuals have the right to belong to an indigenous community or nation, in accordance with the traditions and customs of the community or nation concerned. No discrimination of any kind may arise from the exercise of such a right.

Article 10

Indigenous peoples shall not be forcibly removed from their lands or territories. No relocation shall take place without the free, prior and informed consent of the indigenous peoples concerned and after agreement on just and fair compensation and, where possible, with the option of return.

Article 11

1. Indigenous peoples have the right to practise and revitalize their cultural traditions and customs. This includes the right to maintain, protect and develop the past, present and future manifestations of their cultures, such as archaeological and historical sites, artefacts, designs, ceremonies, technologies and visual and performing arts and literature.

2. States shall provide redress through effective mechanisms, which may include restitution, developed in conjunction with indigenous peoples, with respect to their cultural, intellectual, religious and spiritual property taken without their free, prior and informed consent or in violation of their laws, traditions and customs.

Article 12

1. Indigenous peoples have the right to manifest, practise, develop and teach their spiritual and religious traditions, customs and ceremonies; the right to maintain, protect, and have access in privacy to their religious and cultural sites; the right to the use and control of their ceremonial objects; and the right to the repatriation of their human remains.

2. States shall seek to enable the access and/or repatriation of ceremonial objects and human remains in their possession through fair, transparent and effective mechanisms developed in conjunction with indigenous peoples concerned.

Article 13

1. Indigenous peoples have the right to revitalize, use, develop and transmit to future generations their histories, languages, oral traditions, philosophies, writing systems and literatures, and to designate and retain their own names for communities, places and persons.

2. States shall take effective measures to ensure that this right is protected and also to ensure that indigenous peoples can understand and be understood in political, legal and administrative proceedings, where necessary through the provision of interpretation or by other appropriate means.

Article 14

1. Indigenous peoples have the right to establish and control their educational systems and institutions providing education in their own languages, in a manner appropriate to their cultural methods of teaching and learning.

2. Indigenous individuals, particularly children, have the right to all levels and forms of education of the State without discrimination.

3. States shall, in conjunction with indigenous peoples, take effective measures, in order for indigenous individuals, particularly children, including those living outside their communities, to have access, when possible, to an education in their own culture and provided in their own language.

Article 15

1. Indigenous peoples have the right to the dignity and diversity of their cultures, traditions, histories and aspirations which shall be appropriately reflected in education and public information.

2. States shall take effective measures, in consultation and cooperation with the indigenous peoples concerned, to combat prejudice and eliminate discrimination and to promote tolerance, understanding and good relations among indigenous peoples and all other segments of society.

Article 16

1. Indigenous peoples have the right to establish their own media in their own languages and to have access to all forms of non-indigenous media without discrimination.

2. States shall take effective measures to ensure that State-owned media duly reflect indigenous cultural diversity. States, without prejudice to ensuring full freedom of expression, should encourage privately owned media to adequately reflect indigenous cultural diversity.

Article 17

1. Indigenous individuals and peoples have the right to enjoy fully all rights established under applicable international and domestic labour law.

2. States shall in consultation and cooperation with indigenous peoples take specific measures to protect indigenous children from economic exploitation and from performing any work that is likely to be hazardous or to interfere with the child's education, or to be harmful to the child's health or physical, mental, spiritual, moral or social development, taking into account their special vulnerability and the importance of education for their empowerment.

3. Indigenous individuals have the right not to be subjected to any discriminatory conditions of labour and, inter alia, employment or salary.

Article 18

Indigenous peoples have the right to participate in decision-making in matters which would affect their rights, through representatives chosen by themselves in accordance with their own procedures, as well as to maintain and develop their own indigenous decision-making institutions.

Article 19

States shall consult and cooperate in good faith with the indigenous peoples concerned through their own representative institutions in order to obtain their free, prior and informed consent before adopting and implementing legislative or administrative measures that may affect them.

Article 20

1. Indigenous peoples have the right to maintain and develop their political, economic and social systems or institutions, to be secure in the enjoyment of their own means of subsistence and development, and to engage freely in all their traditional and other economic activities.
2. Indigenous peoples deprived of their means of subsistence and development are entitled to just and fair redress.

Article 21

1. Indigenous peoples have the right, without discrimination, to the improvement of their economic and social conditions, including, inter alia, in the areas of education, employment, vocational training and retraining, housing, sanitation, health and social security.
2. States shall take effective measures and, where appropriate, special measures to ensure continuing improvement of their economic and social conditions. Particular attention shall be paid to the rights and special needs of indigenous elders, women, youth, children and persons with disabilities.

Article 22

1. Particular attention shall be paid to the rights and special needs of indigenous elders, women, youth, children and persons with disabilities in the implementation of this Declaration.
2. States shall take measures, in conjunction with indigenous peoples, to ensure that indigenous women and children enjoy the full protection and guarantees against all forms of violence and discrimination.

Article 23

Indigenous peoples have the right to determine and develop priorities and strategies for exercising their right to development. In particular, indigenous peoples have the right to be actively involved in developing and determining health, housing and other economic and social programmes affecting them and, as far as possible, to administer such programmes through their own institutions.

Article 24

1. Indigenous peoples have the right to their traditional medicines and to maintain their health practices, including the conservation of their vital medicinal plants, animals and minerals. Indigenous individuals also have the right to access, without any discrimination, to all social and health services.
2. Indigenous individuals have an equal right to the enjoyment of the highest attainable standard of physical and mental health. States shall take the necessary steps with a view to achieving progressively the full realization of this right.

Article 25

Indigenous peoples have the right to maintain and strengthen their distinctive spiritual relationship with their traditionally owned or otherwise occupied and used lands, territories, waters and coastal seas and other resources and to uphold their responsibilities to future generations in this regard.

Article 26

1. Indigenous peoples have the right to the lands, territories and resources which they have traditionally owned, occupied or otherwise used or acquired.
2. Indigenous peoples have the right to own, use, develop and control the lands, territories and resources that they possess by reason of traditional ownership or other traditional occupation or use, as well as those which they have otherwise acquired.

3. States shall give legal recognition and protection to these lands, territories and resources. Such recognition shall be conducted with due respect to the customs, traditions and land tenure systems of the indigenous peoples concerned.

Article 27

States shall establish and implement, in conjunction with indigenous peoples concerned, a fair, independent, impartial, open and transparent process, giving due recognition to indigenous peoples' laws, traditions, customs and land tenure systems, to recognize and adjudicate the rights of indigenous peoples pertaining to their lands, territories and resources, including those which were traditionally owned or otherwise occupied or used. Indigenous peoples shall have the right to participate in this process.

Article 28

1. Indigenous peoples have the right to redress, by means that can include restitution or, when this is not possible, just, fair and equitable compensation, for the lands, territories and resources which they have traditionally owned or otherwise occupied or used, and which have been confiscated, taken, occupied, used or damaged without their free, prior and informed consent.
2. Unless otherwise freely agreed upon by the peoples concerned, compensation shall take the form of lands, territories and resources equal in quality, size and legal status or of monetary compensation or other appropriate redress.

Article 29

1. Indigenous peoples have the right to the conservation and protection of the environment and the productive capacity of their lands or territories and resources. States shall establish and implement assistance programmes for indigenous peoples for such conservation and protection, without discrimination.
2. States shall take effective measures to ensure that no storage or disposal of hazardous materials shall take place in the lands or territories of indigenous peoples without their free, prior and informed consent.
3. States shall also take effective measures to ensure, as needed, that programmes for monitoring, maintaining and restoring the health of indigenous peoples, as developed and implemented by the peoples affected by such materials, are duly implemented.

Article 30

1. Military activities shall not take place in the lands or territories of indigenous peoples, unless justified by a relevant public interest or otherwise freely agreed with or requested by the indigenous peoples concerned.
2. States shall undertake effective consultations with the indigenous peoples concerned, through appropriate procedures and in particular through their representative institutions, prior to using their lands or territories for military activities.

Article 31

1. Indigenous peoples have the right to maintain, control, protect and develop their cultural heritage, traditional knowledge and traditional cultural expressions, as well as the manifestations of their sciences, technologies and cultures, including human and genetic resources, seeds, medicines, knowledge of the properties of fauna and flora, oral traditions, literatures, designs, sports and traditional games and visual and performing arts. They also have the right to maintain, control, protect and develop their intellectual property over such cultural heritage, traditional knowledge, and traditional cultural expressions.
2. In conjunction with indigenous peoples, States shall take effective measures to recognize and protect the exercise of these rights.

Article 32

1. Indigenous peoples have the right to determine and develop priorities and strategies for the development or use of their lands or territories and other resources.
2. States shall consult and cooperate in good faith with the indigenous peoples concerned through their own representative institutions in order to obtain their free and informed consent prior to the approval of any project affecting their lands or territories and other resources, particularly in connection with the development, utilization or exploitation of mineral, water or other resources.
3. States shall provide effective mechanisms for just and fair redress for any such activities, and appropriate measures shall be taken to mitigate adverse environmental, economic, social, cultural or spiritual impact.

Article 33

1. Indigenous peoples have the right to determine their own identity or membership in accordance with their

customs and traditions. This does not impair the right of indigenous individuals to obtain citizenship of the States in which they live.

2. Indigenous peoples have the right to determine the structures and to select the membership of their institutions in accordance with their own procedures.

Article 34

Indigenous peoples have the right to promote, develop and maintain their institutional structures and their distinctive customs, spirituality, traditions, procedures, practices and, in the cases where they exist, juridical systems or customs, in accordance with international human rights standards.

Article 35

Indigenous peoples have the right to determine the responsibilities of individuals to their communities.

Article 36

1. Indigenous peoples, in particular those divided by international borders, have the right to maintain and develop contacts, relations and cooperation, including activities for spiritual, cultural, political, economic and social purposes, with their own members as well as other peoples across borders.

2. States, in consultation and cooperation with indigenous peoples, shall take effective measures to facilitate the exercise and ensure the implementation of this right.

Article 37

1. Indigenous peoples have the right to the recognition, observance and enforcement of treaties, agreements and other constructive arrangements concluded with States or their successors and to have States honour and respect such treaties, agreements and other constructive arrangements.

2. Nothing in this Declaration may be interpreted as diminishing or eliminating the rights of indigenous peoples contained in treaties, agreements and other constructive arrangements.

Article 38

States in consultation and cooperation with indigenous peoples, shall take the appropriate measures, including legislative measures, to achieve the ends of this Declaration.

Article 39

Indigenous peoples have the right to have access to financial and technical assistance from States and through international cooperation, for the enjoyment of the rights contained in this Declaration.

Article 40

Indigenous peoples have the right to access to and prompt decision through just and fair procedures for the resolution of conflicts and disputes with States or other parties, as well as to effective remedies for all infringements of their individual and collective rights. Such a decision shall give due consideration to the customs, traditions, rules and legal systems of the indigenous peoples concerned and international human rights.

Article 41

The organs and specialized agencies of the United Nations system and other intergovernmental organizations shall contribute to the full realization of the provisions of this Declaration through the mobilization, inter alia, of financial cooperation and technical assistance. Ways and means of ensuring participation of indigenous peoples on issues affecting them shall be established.

Article 42

The United Nations, its bodies, including the Permanent Forum on Indigenous Issues, and specialized agencies, including at the country level, and States shall promote respect for and full application of the provisions of this Declaration and follow up the effectiveness of this Declaration.

Article 43

The rights recognized herein constitute the minimum standards for the survival, dignity and well-being of the indigenous peoples of the world.

Article 44

All the rights and freedoms recognized herein are equally guaranteed to male and female indigenous individuals.

Article 45

Nothing in this Declaration may be construed as diminishing or extinguishing the rights indigenous peoples have now or may acquire in the future.

Article 46

1. Nothing in this Declaration may be interpreted as implying for any State, people, group or person any right to engage in any activity or to perform any act contrary to the Charter of the United Nations or construed as authorizing or encouraging any action which would dismember or impair, totally or in part, the territorial integrity or political unity of sovereign and independent States.

2. In the exercise of the rights enunciated in the present Declaration, human rights and fundamental freedoms of all shall be respected. The exercise of the rights set forth in this Declaration shall be subject only to such limitations as are determined by law and in accordance with international human rights obligations. Any such limitations shall be non-discriminatory and strictly necessary solely for the purpose of securing due recognition and respect for the rights and freedoms of others and for meeting the just and most compelling requirements of a democratic society.

3. The provisions set forth in this Declaration shall be interpreted in accordance with the principles of justice, democracy, respect for human rights, equality, non-discrimination, good governance and good faith.

(2) See resolution 2200 A (XXI), annex.

(3) A/CONF.157/24 (Part I), chap. III.

(4) Resolution 217 A (III).

VIR: <http://www.un.org/esa/socdev/unpfii/en/drip.html>